

NUORTEN ITSESTÄKERTOMINEN PERHEESSÄ

Hanna Porrassalmi

Puheviestinnän pro gradu -tutkielma

Kevät 2012

Tampereen yliopisto

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yksikkö – School VIESTINNÄN, MEDIAN JA TEATTERIN YKSIKKÖ	
Tekijä – Author Hanna Porrassalmi	
Työn nimi – Title NUORTEN ITSESTÄKERTOMINEN PERHEESSÄ	
Oppiaine – Subject Puheviestintä	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2012	Sivumäärä – Number of pages 89 sivua, liitteet 9 sivua
Tiivistelmä – Abstract	
Itsestäkertomisella on perustava merkitys yksilön ihmissuhteille ja hyvinvoinnille. Itsestäkertomista vanhempien ja lapsen välisessä suhteessa on tutkittu paljon, mutta aihe on saanut vähemmän huomiota koko perheen näkökulmasta. Tässä tutkielmassa selvitettiin, millaisia kokemuksia nuorilla on itsestäkertomisesta ja sen välttämisestä perheenjäsenilleen ja miten nuoret selittävät itsestäkertomistaan. Lisäksi kartoitettiin, millaisia itsestäkertomiseen liittyviä viestintämalleja nuoret aikovat luoda tuleviin perheisiinsä. Tutkielmassa hyödynnettiin kvantitatiivisia menetelmiä. Aineisto kerättiin sähköisen kyselyn avulla kahdesta lukiosta, joista toinen sijaitsi Pirkanmaalla ja toinen Keski-Suomessa. Kyselylomakkeessa käytettiin sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Kyselyyn vastasi 66 nuorta. Tulosten mukaan nuoret itsestäkertovat eniten äidilleen ja siskolleen. Isille, veljille ja muille perheenjäsenille itsestäkerrotaan vähemmän ja harvemmin. Kaiken kaikkiaan nuoret itsestäkerroivat perheessään melko harvoin, sillä suurin osa vastaajista itsestäkertoi harvemmin kuin keran kuukaudessa. Itsestäkertomisen aiheet riippuivat siitä, kenelle perheenjäsenelle nuoret aikoiivat itsestäkertoa. Nuoret selittivät itsestäkertomisensa johtuvan muun muassa avun tarpeesta sekä luottamuksellisesta ja läheisestä suhteesta. Itsestäkertomisen välttäminen puolestaan johtui pinnallisesta suhteesta ja erilaisuudesta. Nuoret toivoivat tulevien lastensa voivan itsestäkertoa heille kaikesta haluamastaan. He uskoivat, että heidän lapsensa uskoutuu heille, jos he itse rakentavat läheisen suhteen lapseen ja tekevät itsestäkertomisesta tavan alusta alkaen. Tulokset tukevat näkemystä, jonka mukaan itsestäkertominen on transaktionaalinen prosessi. Aiemmat kokemukset itsestäkertomisesta vaikuttavat nuorten päätökseen itsestäkertoa. Nuoret eivät ikävaiheestaan huolimatta korostaneet itsenäisyyden tarvettaan vaan arvostivat ja toivoivat avointa ja läheistä suhdetta perheenjäseniinsä. Tulevaisuus näyttää, kykenevätkö nuoret muodostamaan niin avoimet suhteet omiin lapsiinsa kuin he toivovat. Tämä vaikuttaisi osaltaan kulttuurisiin käsityksiin itsestäkertomisesta perheessä.	
Asiasanat – Keywords Itsestäkertominen, perhesuhteet, viestintämallit, puheviestintä	
Säilytyspaikka – Depository Tampereen yliopisto/ Tampereen yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	ITSESTÄKERTOMINEN	6
2.1	Itsestäkertomisen määritelmä	6
2.2	Itsestäkertomisen merkitys	7
2.3	Aikaisempia lähestymistapoja itsestäkertomiseen.....	8
2.4	Sukupuoli ja itsestäkertominen.....	9
2.5	Itsestäkertomiseen vaikuttavia suhde- ja tilannetekijöitä	10
2.6	Kulttuuri ja itsestäkertominen	12
2.7	Itsestäkertomisen päätöksentekoa koskevia teorioita	14
3	ITSESTÄKERTOMINEN PERHEESSÄ.....	20
3.1	Perheen määritelmä	20
3.2	Perheen viestintämallit	21
3.3	Nuoruus, itsestäkertominen ja itsestäkertomisen välttäminen perheessä	23
3.3.1	Syyt uskoutumiseen ja sen välttämiseen perheessä	27
3.3.2	Itsestäkertomisen vaikutukset perheessä.....	29
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	30
4.1	Tutkimustehtävä	30
4.2	Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruun kulku.....	32
4.3	Aineiston käsittely ja analysointi.....	35
5	TULOKSET.....	38
5.1	Kokemuksia itsestäkertomisesta ja sen välttämisestä.....	39
5.1.1	Nuorten uskoutumisen kohteet perheessä	39
5.1.2	Uskoutumistiheys	41
5.1.3	Uskoutumisen aiheet	43
5.1.4	Vältetyt aiheet	48
5.1.5	Uskoutumisen vastavuoroisuus.....	52
5.1.6	Tilannetekijät.....	53

5.2	Nuorten selitykset uskoutumiselleen	54
5.2.1	Uskoutumisen syyt	54
5.2.2	Syyt uskoutumisen välttämiseen	55
5.3	Nuorten tavoiteltu uskoutuminen omille lapsilleen	57
5.3.1	Viestintämallit omassa tulevassa perheessä	57
5.3.2	Viestintämallien siirto omaan tulevaan perheeseen	58
6	POHDINTA	61
6.1	Menetelmän tarkastelu	61
6.2	Tutkimustulosten tarkastelu	66
6.2.1	Äidille ja siskolle uskoudutaan eniten	66
6.2.2	Uskoutumisen aiheet vaihtelevat kuulijasta riippuen	68
6.2.3	Vastavuoroista uskoutumista taustoittavat tilannetekijät ja kulttuuri	70
6.2.4	Nuori kaipaa apua ja läheisyyttä	72
6.2.5	Nuorten itsestäkertomisesta päättäminen	74
6.2.6	Tavoitteena avoimuus tulevassa perheessä	77
6.3	Jatkotutkimushaasteet	79
	KIRJALLISUUS	82
	LIITTEET	90

1 JOHDANTO

Itsestäkertominen on yksi interpersonaalisen viestinnän tutkituimmista aiheista. Se ei ole ihme, sillä kaikki läheiset suhteet ja niiden ylläpito perustuvat itsestäkertomiseen. Sen on myös todettu lisäävän yksilön psyykkistä ja jopa fyysistä hyvinvointia. Suurin osa tutkimuksista on kuitenkin tehty 1970- ja 1980-luvuilla, joten on aika ottaa aihe uudelleen tarkasteluun.

Tässä tutkielmassa selvitetään, millaisia piirteitä nuorten itsestäkertomisella on perheissään. Tutkielmassa selvitetään muun muassa, eroaako uskoutuminen eri perheenjäsenille ja kuinka tilannetekijät vaikuttavat uskoutumiseen. Itsestäkertomisen kontekstiksi on valittu perhe, koska perhesuhteet ovat eräitä yksilön tärkeimpiä ihmissuhteita. Lisäksi avointen ja lämpimien perhesuhteiden on todettu edistävän nuoren hyvinvointia (Ruiz & Silverstein 2007, 799–800). Vähäinen itsestäkertominen on puolestaan yhteydessä muun muassa nuoren kasvaneeseen masentuneisuuteen ja käytösongelmiin (ks. Hunter, Barber, Olsen, McNeely & Bose 2011, 448–449).

Tässä tutkielmassa nuorilla tarkoitetaan 18 vuotta täyttäneitä lukiolaisia. Tutkielma toimii osaltaan tilannekatsauksena lukiolaisten itsestäkertomiseen perheessään. Nuoret saavat tutkielmassa mahdollisuuden selittää itse omaa uskoutumistaan ja sen välttämistään. Tämän lisäksi he kertovat, millaista uskoutumista he toivoisivat omassa tulevaisuuden perheessään ja kuinka he aikovat siirtää nuo toivomansa viestintämallit. Tämä osuus tuo uuden näkökulman itsestäkertomisen tutkimukseen.

2 ITSESTÄKERTOMINEN

2.1 Itsestäkertomisen määritelmä

Itsestäkertomisen (*self-disclosure*) käsitteen loi alun perin psykologian tutkija Sidney Jourard (1971, 5–6). Hän kuvaa itsestäkertomista prosessina, jossa ihminen oppii tuntemaan itseään paljastaessaan ”todellisen minuutensa” toiselle ihmiselle. Jourardin mukaan ainoastaan itsestäkertomisen kautta muut saavat mahdollisuuden tuntea yksilön. Hän siis olettaa, että yksilöllä on koherentti, autenttinen, sisäinen minuus, joka voidaan paljastaa toiselle itsestäkertomalla. Jourardin määritelmä ei kuitenkaan anna kovin tarkkaa kuvaa siitä, mikä viestintä voidaan laskea itsestäkertomiseksi ja mikä ei. Tässä mielessä Worthyn, Garyn ja Kahnin (1969, 59) varhainen ja vakiintunut määritelmä on käyttökelpoisempi. Heidän mukaansa itsestäkertomista tapahtuu, kun yksilö tietoisesti paljastaa toiselle sellaista tietoa itsestään, mikä ei ole yleisesti tunnettua tai mitä toinen ei muutoin saisi tietoonsa. Tämän määritelmän nojalla itsestäkertomiseksi voidaan siis laskea intentionaaliset viestit, joissa on luottamuksellinen sisältö. On myös esitetty, että intentionaalisuuden ja luottamuksellisuuden lisäksi itsestäkertomisen määritelmässä on otettava huomioon vapaaehtoisuus, tietty sosiaalinen konteksti ja itsestäkertomisen verbaalisuus (Papini, Farmer, Clark, Micka & Barnett 1990, 960).

Osa tutkijoista ei pidä itsestäkertomista Papinin ja kumppaneiden (1990, 960) tavoin rajattuna ilmiönä, vaan heidän mukaansa itsestäkertomista on kaikki se, mitä yksilö kertoo itsestään toiselle. Tämä pitää sisällään niin kuvailevaa (esim. mitä harrastan) kuin arvioivaakin (esim. mitä mieltä olen harrastuksistani) tietoa (Wheless 1976, Harrisin, Derschin & Mittalin 1999, 406 mukaan). Tällainen laaja määritelmä ei kuitenkaan ole linjassa tutkimusten valtavirran kanssa, jossa itsestäkertomisen edellytyksenä pidetään usein luottamusta. Tällöin itsestäkertominen on yksityisyyden dimensio (Mesch & Beker 2010, 571) ja itsestäkertomisesta päättäminen yksityisyyden hallintaa. Vaikka vähäpätöisen, itseen liittyvän ja ei-luottamuksellisen asian kertomisella voi olla jotain informatiivista arvoa, se ei varsinaisesti ole englanninkielisen termin mukaista itsestään paljastamista (*disclosure*). Tällainen kertominen ei myöskään anna kuulijalleen sosiaalista palkintoa, johon Worthy, Gary ja Kahn (1969, 59) itsestäkertomisen liittävät. Sosiaalinen palkinto on esimerkiksi kuulijan tunne siitä, että kertoja luottaa ja pitää hänestä.

Tässä tutkielmassa itsestäkertominen nähdään intentionaaliseksi ja verbaaliseksi, minkä tahansa sellaisen henkilökohtaisen tiedon paljastamiseksi, jonka saaminen olisi toiselle muutoin epätodennäköistä tai luonteeltaan sellaista, ettei kertoja sitä kysyttäessä kaikille paljastaisi. Toisin

sanoen tutkielmassa keskitytään itsestäkertojan mielestä luottamuksellisiin tietoihin, jonka vuoksi itsestäkertomisen synonyyminä käytetään välillä uskoutumista.

2.2 Itsestäkertomisen merkitys

Vaikka yksilöt eroavat itsestäkertomisen tarpeissa ja taajuudessa, itsestäkertominen on silti tärkeää kaikille ainakin kahdessa mielessä. Ensinnäkin itsestäkertomisella on tärkeä rooli minuuden rakentumisessa. Itsestäkertomalla yksilö esittää muille ehdotuksia siitä, kuka ja millainen hän on. Muut hyväksyvät tai hylkäävät nämä ehdotukset (ks. Burr 2004, 132, 146–150). Erityisen tärkeää on varsinkin varhaisissa ihmissuhteissa, kuten perhesuhteissa saatu palaute. Tässä vuorovaikutuksessa muodostuu minuus ja minäkäsitys. Toisaalta itsestäkertomisen avulla yksilö voi tulla enemmän tietoiseksi tämän hetkisistä itseään koskevista käsityksistä (Asai & Barnlund 1998, Hargien & Dicksonin 2004, 243 mukaan).

Toiseksi itsestäkertomisella on perustavanlaatuinen merkitys ihmissuhteiden luomisessa ja ylläpidossa. Itsestäkertomista on kuvattu interpersonaalisten suhteiden sementiksi, jota ilman koko suhdarakennelma sortuu (Hargie & Dickson 2004, 226). Itsestäkertominen on välttämätön osa kahden ihmisen välistä ystäväystymistä ja jaetun identiteetin luomista (Taylor & Altman 1987, Meschin & Bekerin 2010, 573 mukaan). Kun kaksi toisilleen tuntematonta ihmistä tutustuvat toisiinsa, he voivat vähentää epävarmuuttaan esimerkiksi tarkkailemalla toistensa käytöstä tai kysymällä tuttaviltaan tietoja toisistaan. Kuitenkin tehokkain tapa vähentää epävarmuutta on vastavuoroinen itsestäkertominen, sillä se auttaa ennakoimaan toisen käyttäytymistä. Toisiltaan saamiensa tietojen myötä henkilöt voivat arvioida, voisiko suhde olla heille palkitseva. (Littlejohn 1999, 260–262.) Lisäksi itsestäkertominen mahdollistaa luottamuksen ja yhteisen ymmärryksen synnyn (Mesch & Beker 2010, 571). Samoin vastavuoroisen itsestäkertomisen myötä suhteessa koettu läheisyys kasvaa. Erityisesti läheisyyttä on todettu lisäävän itsestäkertominen emootioista. (Laurenceau, Barrett & Pietromonaco 1998, 1244, 1246.) Itsestäkertominen on tärkeää myös suhteen ylläpidossa, sillä Schugin, Yukin ja Madduxin (2010, 1472) mukaan itsestäkertomalla osoitetaan sitoutuneisuutta suhteen toiseen osapuoleen. Lisäksi itsestäkertominen edistää ryhmäytymistä, koska se lisää luottamusta ryhmän jäseniin, vahvistaa ryhmäidentiteettiä ja voi oikeuttaa yksilön jäsenyyden ryhmässä (Joinson & Paine 2007, 237).

Itsestäkertomisen merkityksestä yksilön hyvinvoinnille on saatu ristiriitaisia tuloksia. Useiden tutkimusten mukaan tunteellisten kokemusten purkaminen puhumalla tai kirjoittamalla, eli

itsestäkertominen emootioista, vaikuttaa positiivisesti niin fyysiseen kuin psyykkiseen terveyteen, muun muassa vähentäen ahdistusta (ks. kooste Pennebaker 1997, 163). Toisaalta kasvava joukko tutkijoita väittää, ettei tämä Pennebakerin paradigmat kutsuttu ilmiö aina toimi (ks. Kelly & McKillop 1996). Tutustuttuaan sekä paradigmaa puoltaviin että vastustaviin tutkimuksiin Stroebe, Schut ja Stroebe (2006, 74–75) väittävät, että itsestäkertominen voi hyödyttää menetyksen kokeneita henkilöitä, jos kuulijan näkökulma auttaa heitä ymmärtämään elämänsä tapahtumia ja näkemään itsensä ja toiset henkilöt positiivisemmin. Yhteenvedon voidaan todeta, että yleensä uskoutumisesta on hyötyä. Se ei kuitenkaan automaattisesti lievitä emotionaalista taakkaa, jos kuulija ei osaa reagoida kuulemaansa toivotulla tavalla tai jos uskoutuja jatkaa negatiivista ajatteluaan.

2.3 Aikaisempia lähestymistapoja itsestäkertomiseen

Varsinkin itsestäkertomisen tutkimuksen alkuaikoina ajateltiin, että itsestäkertominen on suhteellisen pysyvä yksilön ominaisuus (Dindia 2000, 149). Yksilö nähtiin suhteellisen stabiilina ja valmiina kokonaisuutena, joka reagoi ympäristöön sisäisten ominaisuuksiensa pohjalta. Itsestäkertomista tutkittiin Jourardin ja Lasakowin vuonna 1958 kehittämän 60-kohtaisen kyselyn (*Jourard's Self-Disclosure Questionnaire*) avulla, jossa itsestäkertomisen aihealueiksi määriteltiin muun muassa asenteet ja mielipiteet, kiinnostukset, työ, raha, minäkuva ja kehonkuva (Jourard 1971, 213–216). Tämän jälkeen Jourardin kyselystä saatujen pisteiden ja yksilöiden piirteiden välille etsittiin korrelaatioita (Berg & Derlega 1987, 2–3) ja yksilöitä jaoteltiin paljon tai vähän itsestään kertoviin (*high and low disclosers*) (Dindia 2000, 149).

Ominaisuuksia, joiden yhteyttä itsestäkertomiseen etsittiin, olivat muun muassa naisellisuus, autoritäärisyys, sosiaalisuus, kouluarvosanat ja interpersoonalinen luottamus (ks. Cozby 1973, 79). Myös uudemmissa tutkimuksissa on pyritty löytämään itsestäkertomista mahdollisesti taustoittavia piirteitä. Esimerkiksi useissa eri tutkimuksissa on huomattu, että ujut, yksinäiset, sisäänpäin kääntyneet, vahvasti sosiaalista hyväksyntää kaipaavat ja heikon itsetunnon omaavat uskoutuvat vähemmän. Lisäksi sosiaalisen hyväksynnän tarve ennustaa pinnallisempaa itsestäkertomista. (ks. Hargie & Dickson 2004, 249.) Toisaalta kaikissa tutkimuksissa itsetunnon yhteyttä itsestäkertomiseen ei ole löydetty (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 211).

Itsestäkertomisen ja piirteiden välistä yhteyttä tutkivien testien korrelaatiot ovat olleet pääosin matalia ja tulokset ristiriitaisia (Cozby 1973, 79–80). Lisäksi saatujen tuloksien avulla ei ole

pystytty ennakoimaan tulevaa viestintäkäyttäytymistä (Miller, Berg & Archer 1983, 1234). Ristiriitaisten tulosten myötä useat tutkijat ovatkin esittäneet, ettei ole tarkoituksenmukaista etsiä syitä eroille vain yksilöistä ja olettaa niiden erojen esiintyvän kaikissa konteksteissa (Altman & Taylor 1973, Cozbyn 1973, 80 mukaan). Koontina voidaan todeta, että yksilöiden erot tuovat oman näkökulmansa itsestäkertomiseen, mutta niillä ei voida selittää itsestäkertomista kaikissa eri suhteissa. Siksi tässä tutkielmassa ei keskitytä niinkään yksilöiden piirteisiin.

2.4 Sukupuoli ja itsestäkertominen

Eroja itsestäkertomisessa on pyritty selittämään yksilöiden piirteiden lisäksi sukupuolella. On esitetty, että naiset uskoutuisivat enemmän kuin miehet (Jourard 1971, 35), erityisesti emotionaalista aiheista (Papini, Farmer, Clark, Micka & Barnett 1990, 967). Toisaalta myös vastakkaisia tuloksia on saatu (Leaper, Carson, Baker, Holliday & Myers 1995). Kaikkein kattavin esitys itsestäkertomisen sukupuolieroista lienee Dindian ja Allenin (1992) meta-analyysi 205 tutkimuksesta, joissa oli yhteensä 23 702 osallistujaa. Analyysistä selvisi, että sukupuolten välillä on ero itsestäkertomisen määrässä. Naisten todettiin itsestäkertovan hiukan miehiä enemmän ($d=.18$), mutta vaikutus ei ollut samansuuruinen kaikissa tutkimuksissa. Tutkijoiden mukaan käytännössä sukupuolten välinen ero itsestäkertomisessa on pieni. Esimerkiksi kun 55 % naisista uskoutuu jostain aiheesta, 45 % miehistä kertoo todennäköisesti samasta aiheesta. (Dindia & Allen 1992, 110, 118.)

Koska tutkimukset eivät ole suoraan ja johdonmukaisesti pystyneet esittämään sukupuolen vaikutusta itsestäkertomiseen, on etsitty välittäviä muuttujia. On esitetty, että sukupuolieroja itsestäkertomisessa välittävät 1) tilannemuuttujat, kuten itsestäkertomisen aihe, kuulijan sukupuoli ja suhde kuulijaan, 2) sukupuolirooleja koskevat asenteet (*sex role attitudes*), 3) sukupuolirooli-identiteetti, 4) sukupuolirooleja koskevat normit ja 5) itsestäkertomisen mittaustapa (Hill & Stull 1987). Derlega, Durham, Goekel ja Sholis (1981) saivat samansuuntaisia tuloksia. He huomasivat miesten itsestäkertomisen määrän riippuvan aiheesta, tai pikemminkin aiheeseen liittyvistä sukupuolisista stereotyyppioista. Miehet kertoivat vähemmän feminiinisinä pidetyistä aiheista, mutta uskoutuvat neutraaleista aiheista saman verran kuin naiset. Taustalla on ajatus siitä, että soveliaan itsestäkertomisen normit ovat erilaisia naisille ja miehille (Hill & Stull 1987, 91). Tosin kaikissa tutkimuksissa maskuliininen gender-rooli ei ole vähentänyt itsestäkertomisen määrää tai syvyyttä. Sen sijaan on huomattu, että itsestäkertomisen määrään saattaa vaikuttaa gender-roolia enemmän se, onko yksilö omaksunut perinteisen, androgyynin vai eriytymättömän sukupuoliroolin (*sex role*). (Bowman 2008, 325–326.) Dindian ja Allenin (1992, 114–115) tutkimuksessa sukupuolieroja

itsestäkertomisessa välittivät kuulijan sukupuoli (naiset uskoutuvat miehiä enemmän naisille kuin miehille) ja itsestäkertomisen mittaustapa silloin, kun käytettiin havainnointia tutkimusmenetelmänä (itsearviointit eivät välittäneet vaikutusta). Myös suhde kuulijaan vaikutti itsestäkertomiseen, sillä naiset uskoutuivat miehiä enemmän tutuille henkilöille. Tutkimuksessa ei kuitenkaan pystytty selvittämään kaikkia mahdollisia muuttujia. Dindia ja Allen (1992, 116) ehdottavat, että jatkossa olisi syytä tutkia, välittävätkö esimerkiksi fyysinen tilanne, tulevaisuuden vuorovaikutuksen mahdollisuus tai viestijöiden tavoitteet sukupuolten välisiä eroja uskoutumisessa.

Eräs mahdollinen itsestäkertomisen sukupuolieroja välittävä tilannetekijä, jota Hill ja Stull (1987) eivät esittäneet koonnissaan, on Internet. Joidenkin tutkimusten mukaan naiset jakavat miehiä enemmän informaatiota itsestään Internetissä, esimerkiksi sosiaalisen median palveluissa (Punyanunt-Carter 2006). Toisten tutkimusten mukaan sukupuolieroja online-keskusteluiden itsestäkertomisessa ei ole (Cho 2007). Tosin näitä tutkimuksia voi kritisoida siitä, että ne perustuvat vastaajien omiin arvioihin siitä, kuinka todennäköisesti he kertoisivat annetuista aiheista verkkoprofiileissaan. Ulkopuolinen havainnoija ei ole arvioinut toteutunutta uskoutumista verkkoprofiileissa, joten ei voida tietää, vastasivatko osallistujat sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla. Internet kuitenkin saattaa välittää sukupuolieroja itsestäkertomisesta, joten jatkotutkimus aiheesta on tarpeen.

Yhteenvedon voidaan todeta, että naisten ja miesten väliset erot itsestäkertomisessa ovat niin pieniä, ettei sukupuolella voida selittää esimerkiksi mielenterveys- tai ihmissuhdeongelmia (Dindia & Allen 1992, 118). Nuorten välillä voi olla eroja itsestäkertomisessa perheessä, mutta ei ole syytä olettaa, että sukupuoli olisi pääasiallinen syy näihin eroihin.

2.5 Itsestäkertomiseen vaikuttavia suhde- ja tilannetekijöitä

Useissa tutkimuksissa on tarkasteltu kuulijan ominaisuuksien sekä suhteen laadun vaikutusta yksilön itsestäkertomiseen. Ensimmäinen edellytys itsestäkertomiselle on uskoutujan positiivinen arvio kuulijasta. Erityisesti arvio kuulijan luotettavuudesta lisää itsestäkertomista ja päinvastoin arvio epäluotettavuudesta lisää salailua (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 212–213). On myös esitetty, että toisilla kuulijoilla on kyky saada ihmiset uskoutumaan enemmän itselleen kuin toisilla. Miller, Berg & Archer (1983, 1235–1240) selvittivät, millaisia ominaisuuksia on ihmisillä, jotka saavat toiset uskoutumaan itselleen. He totesivat, että näillä henkilöillä on kyky ottaa toisen ihmisen perspektiivi, he ovat sosiaalisia ja samaan aikaan tietoisia myös omista ajatuksistaan

ja motiiveistaan, heillä on hyvä itsetunto ja useimmin he ovat naisia. Siitä, ovatko nämä ominaisuudet viestintätaitoja vai tutkijoiden esittämiä persoonallisuudenpiirteitä, voidaan olla eri mieltä.

Kuulija ei vaikuta ainoastaan itsestäkertomisesta päättämiseen vaan myös itsestäkertomiseen. Jo varhaisissa tutkimuksissa on huomattu, että kuuntelijan positiivinen reagointi saa itsestäkertojan kertomaan itsestään enemmän, pidempään ja intiimimmin (Taylor ym. 1969, Cozbyn 1973, 84 mukaan). Toisaalta kuulijan oma itsestäkertominen herättää yksilössä halun itsestäkertoa, ja niin itsestäkertominen on usein vastavuoroista (ks. Cozby 1973, 81–82). Tätä yleistä tendenssiä ei kuitenkaan voi käyttää pakottamaan toista uskoutumaan. Jourardin (1971, 14) sanoin: ”There’s no way to force somebody to talk about himself. You can only invite.”

Pitämisen on huomattu vaikuttavan itsestäkertomiseen kolmella tavalla: 1) ihmisistä, jotka uskoutuvat henkilökohtaisista aiheista, pidetään enemmän kuin vähemmän intiimeistä aiheista uskoutuvista, 2) ihmiset uskoutuvat enemmän sellaisille henkilöille, joista he pitivät alun perin, 3) itsestäkertomisen tuloksena ihmiset pitävät enemmän henkilöistä, joille ovat uskoutuneet (Collins & Miller 1994). Tosin täytyy muistaa, että pitäminen ei ole ainut kriteeri, jonka perusteella päätetään itsestäkertomisesta. On esitetty, että yksilö voi käyttää eri kriteereitä eri kuulijoiden kohdalla päättäessään itsestäkertomisestaan (Pederson & Higbee 1969, Cozbyn 1973, 83 mukaan). Cozby (1972, Cozbyn 1973, 83 mukaan) on ehdottanut, että pitämisen ja itsestäkertomisen suhde olisi käyräviivainen. Toisin sanoen pitäminen kasvaa itsestäkertomisen lisääntyessä tiettyyn pisteeseen asti, mutta liiallinen itsestäkertominen aiheuttaa kuulijassaan pikemminkin ahdistusta.

Muita itsestäkertomiseen vaikuttavia tilannetekijöitä ovat muun muassa yksityisyys ja fyysinen välimatka (Hargie & Dickson 2004, 254–255). Koettu yksityisyys lisää itsestäkertomista. On huomattu, että riippumatta sukupuolesta yksilöt uskoutuvat enemmän kahden hengen kuin kolmen hengen ryhmissä (Solano & Dunnam 1985, 185). Lisäksi riittävä fyysinen etäisyys näyttää edesauttavan itsestäkertomista. Esimerkiksi nuoret itsestäkertovat selvästi enemmän Internetissä kuin kasvokkain (Joinson 2001) ja kysyvät intiimimpiä kysymyksiä tietokonevälitteisen viestinnän avulla kuin kasvokkain (Tidwell & Walther 2002). Avoimuuden on selitetty johtuvan verkkoympäristön suomasta anonymitteetistä sekä verkkoon muodostuneista uusista itsestäkertomisen normeista (Mesch & Beker 2010, 574).

2.6 Kulttuuri ja itsestäkertominen

Yksilöt tulkitsevat itsestäkertomista kulttuurisessa kontekstissa eli merkityksenantojärjestelmässä. Aino Sallinen-Kuparinen (1986, 17) muistuttaa, että koska kulttuuri ja viestintä ovat toisiinsa lomittuvia systeemejä, kaikki sosiaalinen vuorovaikutus on kulttuurisidonnaista. Tällä hän tarkoittaa sitä, että kulttuurista vaikuttaa yksilön viestintätekoihin ja reaktioihin. Toisin sanoen kulttuurista vaikuttaa myös yksilön itsestäkertomiseen ja reagointiin toisten itsestäkertoessa. Sallinen-Kuparisen (1986) mukaan kulttuuriset arvot, uskomukset, asenteet ja sosiopragmaattiset säännöt muodostavat yhteisen todellisuuden, joka säätelee sosio-viestinnällisiä asenteita ja jossa symbolinen käyttäytyminen tulkitaan. Näin kulttuuri säätelee arvo-oletuksia, jotka vaikuttavat siihen, kuinka kukin kulttuuri arvioi puheen ja hiljaisuuden roolia. (Sallinen-Kuparinen 1986, 18.) Tästä voi päätellä, että kulttuuri säätelee arvo-oletuksia myös siitä, millainen itsestäkertominen on soveliaista ja toivottavaa erilaisissa ihmissuhdekonteksteissa. Samansuuntaisia ajatuksia on esittänyt Hargie ja Dickson (2004, 234), jotka epäilevät, että esimerkiksi haluttomuus itsestäkertoa voi osin johtua kulttuurista, jos kulttuurissa arvostetaan liiallisen uskoutumisen välttämistä. Toisaalta se, mikä käsitetään uskoutumiseksi tai salaamiseksi, voi saada erilaisia merkityksiä erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 214).

Tutkijat ovat tarttuneet toimeen löytääkseen mahdollisia itsestäkertomisen kulttuurisia eroja, mutta saadut tulokset ovat olleet eriäviä. Joissain tutkimuksissa (esim. Smetana ym. 2006, 209) ei ole löydetty eroja nuorten itsestäkertomisessa vanhemmille Yhdysvaltojen eri etnisten ryhmien välillä. Toisissa tutkimuksissa eroja sen sijaan on löydetty (Yau, Tasopoulos-Chan & Smetana 2009, 1492–1493). Lisäksi eräässä kansainvälisessä vertailussa todettiin, että chileläiset ja filippiiniläiset nuoret uskoutuvat vanhemmilleen enemmän kuin yhdysvaltalaiset nuoret. Yksimielisyys vanhempien kanssa ennusti nuorten itsestäkertomista Chilessä ja Filippiineillä. Sen sijaan Yhdysvalloissa ainoastaan nuoren havaitsema vanhemman lämpö oli yhteydessä suurempaan kahdenväliseen itsestäkertomiseen. (Darling, Cumsille, Peña-Alampay & Coatsworth 2009, 730.) Kulttuuristen asenteiden ja arvojen vaikutus itsestäkertomiseen saa siis varovaista tukea, mutta aihe kaipaa lisätutkimusta.

Myös suomalaisten viestintäkäyttäytymistä on selitetty kulttuurilla, mutta myös kansallisella luonteella. Tyypillisesti suomalaisia on kuvattu hiljaisina, ujoina, jöröinä ja sisäänpäin kääntyneinä. (Sallinen-Kuparinen 1986, 22, 25.) Aino Sallinen-Kuparisen (1986) tutkimus suomalaisten viestintäarkuudesta kumosi kuitenkin yleiset väitteet siitä, että suomalaisten hiljaisuus johtuisi

kansallisesta luonteesta tai geneettisestä perimästä. Tutkimuksessa selvisi, etteivät suomalaiset olleet ujompia tai arempia verrattuna muihin kansallisuuksiin, vaan vaikenemisen taustalla oli viestintähaluttomuus. Viestintähaluttomuuden taustalla oli puolestaan heikko viestijäkuva. Suomalaiset kokivat viestintäarkuutta julkisissa tilanteissa, joissa piti puhua yksin, eivät niinkään kahdenkeskisissä tilanteissa. Esimerkiksi viestintäarkuutta vanhempien kanssa keskustellessa koki vain 3,5 % vastaajista (n 145). Tosin omista ongelmista kertominen interpersonaalisessa suhteessa lisäsi 38 % :lle vastaajista jonkin verran tai paljon jännitystä. (Sallinen-Kuparinen 1986, 101, 119.)

Lehtonen (1984) on esittänyt, että suomalainen arvostaa puhuessaan enemmän vihjailevaa viestintätyyliä kuin ekspressiivisyyttä. Suomalainen huomioi statukset ja roolit, kunnioittaa yksityisyyttä, ei kerro asioita, joista on oppinut vaikenemaan, ymmärtää viestejä tilanteen antamista vihjeistä sekä puhuu pitkään ja hitaasti haluamatta keskeytystä. Lisäksi Sajavaara ja Lehtonen (1997, 274) ovat väittäneet, että suomalaisilla on tiettyjä sisäisiä viestintäsääntöjä. Esimerkiksi suomalainen kunnioittaa tuntemattomien yksityisyyttä, joten hän ei puhu heille. Myös Wilkinsin ja Isotaluksen (2009, 13) mukaan suomalaiset eivät ole erityisen puheliaita saati halukkaita viestimään, vaan heillä on tarve itsenäisyyteen ja yksityisyyteen.

Asia- ja tehtäväkeskeisyys korostuvat suomalaisten puheessa. Viestinnän on edellytetty perustuvan faktoihin ja siltä on odotettu suoruutta ja rehellisyyttä. Suoruudella ei haluta osoittaa röyhkeyttä vaan luotettavuutta ja säntillisyyttä. Toisaalta suomalaiset haluavat mieluummin säilyttää harmonian kuin riidellä. Vaikuttaa siltä, että puheen ensisijaisena funktiona on perinteisesti pidetty tiedon-siirtoa. Jos ei ole ollut jotain tärkeää sanottavaa, on suosittu vaikenemista. (Sajavaara & Lehtonen 1997, 274; Sallinen 2000, 9; Wilkins & Isotalus 2009, 13.) Onkin syytä tutkia, korostuuko suomalaisten itsestäkertomisessa tiedottaminen, vai esiintyykö siinä myös itsestäkertomista suhteen ylläpidon vuoksi.

Toisaalta vaikeneminen ei ole aina viestimättä jättämistä. Lehtosen ja Sajavaaran (1985) mukaan hiljaisuus ja hiljaisuuden sieto ovat olennainen osa suomalaisten tapaa viestiä. Kirjoittajat esittävät, että hiljaisuus voi olla viestintäteko, jossa puhuja tietoisesti vaihtaa verbaalin viestintäkanavan non-verbaaliksi. Tällöin tärkeimmät vihjeet viestin merkityksen ymmärtämiseksi sisältyvät hiljaisuuteen. (Lehtonen & Sajavaara 1985, 199.) Vaikeneminen ei selity vain viestintäkulttuurin vallitsevista arvoista, vaan sille on strategisia tehtäviä (Sallinen 2000, 10). Ylipäättään puhelukulttuurissa ei korosteta niinkään puhujaa vaan kuuntelun tärkeyttä (Wilkins & Isotalus 2009, 13).

Suomalaiset siis arvostavat hiljaisuutta ja haluavat säilyttää yksityisyytensä. Voidaan pohtia, kuinka nämä puhekulttuurissa olevat arvot taustoittavat itsestäkertomista. Arvojen pohjalta voidaan päätellä, että suomalainen harkitsee tarkkaan itsestäkertomistaan, eikä hän arvosta liiallista omista asioista kertomistaan. Toisaalta harkittu itsestäkertominen voi olla arvostettua, koska kuuntelua pidetään tärkeänä.

Wilkins ja Isotalus (2009, 6) tekevät hyvän huomion siinä, että suomalaisten viestintäarkuutta koskevat tutkimustulokset ovat noin 20 vuotta vanhoja ja suomalainen yhteiskunta on muuttunut. Kirjoittajat esittävät, että suomalaiset eivät enää ihannoisi agrigaarista elämäntapaa, jossa puhe ei ole tarpeen ja ”hiljaisuus on kultaa”. Puhekulttuuri saattaa olla muutoksessa, sillä ainakin omasta mielestään suomalaiset puhuvat nykyään aiempaa enemmän (Poutiainen 2007, 244). Lisäksi Sallinen (2000, 9) ehdottaa, että myös suomalaisten viestijäkuva on muuttumassa myönteisempään suuntaan. Muutoksen hän arvioi olevan ennen kaikkea kansainvälistymisen sekä kohonneen koulutustason ansiota. Valkosen (2003) tutkimus tukee Sallisen hypoteesia viestijäkuvan muutoksesta ainakin nuoren sukupolven keskuudessa. Valkonen tutki lukiolaisten esiintymis- ja ryhmäviestintätaitojen itsearviointeja. Tutkimuksessa selvisi, että lähes kaikki osallistujat pitivät taitojaan hyvinä tai erittäin hyvinä. Usein itsearvioinnit olivat positiivisempia kuin ulkopuolisten arvioitsijoiden. Nuorilla siis vaikuttaa olevan vahva ja myönteinen käsitys omista viestintätaidoistaan.

Emme kuitenkaan tiedä, onko suomalaisen puhekulttuurin muutos ja nuorten viestijäkuvan kohentuminen vaikuttanut heidän itsestäkertomiseensa. Aiemmin suomalaisten viestijäkuvan on havaittu määrääntyvän lähinnä sen perusteella, millaisia käsityksiä heillä on ollut itsestään esiintyjänä (Sallinen-Kuparinen 1986). Valkonen (2003, 238) kuitenkin esittää, että luottamus omiin viestintätaitoihin syntyy kokemusten perusteella ja se voi vaihdella tilanteittain. Toisin sanoen vaikka suomalaisilla nuorilla on kohentuneet käsitykset esiintymistaidoistaan, se ei tarkoita kohentunutta varmuutta kyvystä itsestäkertoa esimerkiksi tunteistaan perheessään. Emme myöskään tiedä, onko Suomessa lisääntynyt puheen määrä lisännyt avoimuutta tai muuttanut perheiden itsestäkertomista.

2.7 Itsestäkertomisen päätöksentekoa koskevia teorioita

Tässä alaluvussa tutustutaan neljään erilaiseen malliin tai teoriaan, jotka selittävät, kuinka yksilöt päättävät itsestäkertomisesta. Nämä erilaiset teoriat ja mallit itsestäkertomisen päätöksenteosta perustuvat erilaisiin tapoihin ymmärtää itsestäkertomista. Dindia (2000, 149–154) on jakanut aiemmassa tutkimuksessa esiintyneet itsestäkertomisen käsitykset neljään luokkaan. Hänen

mukaansa itsestäkertominen on käsitetty joko melko pysyvänä 1) suhteen tai yksilön piirteenä, 2) tekona tai tapahtumana tai 3) transaktionaalisena tai 4) dialektisena prosessina. Tähän alalukuun on valittu yksi itsestäkertomisen päätöksentekoa kuvaava teoria tai malli edustamaan kutakin itsestäkertomisen käsitystä. Mallien ja teorioiden valinnassa on pyritty siihen, että ne kuvaavat kattavasti edustamaansa itsestäkertomisen käsitystä ja sopivat selittämään itsestäkertomisen liittyvää päätöksentekoa perheessä. Käsitteitä ja teorioita vertailemalla saadaan laajempi kuva itsestäkertomisen teorioiden moninaisuudesta kuin keskittymällä vain tiettyyn itsestäkertomisen käsitykseen pohjaaviin teorioihin.

Sosiaalisen läpäisyn teoria. Altmanin ja Taylorin 1970-luvulla kehittämän sosiaalisen läpäisyn teorian mukaan yksilön itsestäkertomisen laajuus ja syvyys riippuvat siitä, kuinka paljon uskoutuja luottaa kuulijaan. Teoria kuvaa ihmistä pallona, jossa on useita sisäkkäisiä kerroksia. Uloimmilla kerroksilla sijaitsee ulkoinen minä ja sisimmässä ovat ne tunteet, ajatukset ja arvot, joita ei jaeta kellekään. Itsestäkertominen on asteittainen prosessi, jossa siirrytään luottamuksen ja uskoutumisen etujen kasvaessa automaattisesti pinnallisemmista aiheista syvempiin. (Altman & Taylor 1973, Littlejohnin & Fossin 2008, 202–203 mukaan.) Teoriassa ilmenevä käsitys itsestäkertomisesta pohjaa perinteiseen sosiaalipsykologiseen viestinnän tutkimukseen, jossa itsestäkertomista on pidetty yksilön tai suhteen suhteellisen pysyvänä ominaisuutena (Dindia 2000, 149).

Teoria sopii arkijärkeen, koska luottamusta pidetään yleensä itsestäkertomisen edellytyksenä. Teoria on kuitenkin saanut osakseen kritiikkiä yksinkertaisuutensa vuoksi. Esimerkiksi teorian mukaan nuoren luottamuksen kasvaessa perheenjäseniinsä hän uskoutuu heille automaattisesti entistä laajemmin ja syvemmin. Ei kuitenkaan voida olettaa, että kaikki ihmissuhteet siirtyisivät jollain tapaa lineaarisesti pinnallisemmista aiheista syvällisempiin (Dindia 2000, 150). Todellisuudessa läheisyys ihmissuhteissa vaihtelee, samoin aihealueet, joista uskoudutaan. Joissain suhteissa ei saavuteta koskaan syvällisempää tasoa tai suhde palaa pinnallisemmalle tasolle ajan myötä (Altman, Vinsel & Brown 1981, Dindian 2000, 150 mukaan). Teoria kuvaa paremmin kahden toiselleen tuntemattoman ihmisen tutustumista kuin esimerkiksi vanhemman ja nuoren välistä suhdetta, joka on kehittynyt nuoren syntymästä saakka.

Itsestäkertomisen päätöksentekomalli. Itsestäkertomisen päätöksentekomallin (*Disclosure decision model, DDM*) mukaan yksilöt hallitsevat strategisesti itsestäkertomistaan kontrolloidakseen sosiaalista ympäristöään ja saavuttaakseen tavoitteitaan. Malli pohjaa sosiaalisen vaihdon teoriaan sekä Derlegan ja Grzelakin (1979) itsestäkertomisen funktionaaliseen teoriaan. (Omarzu 2000, 174, 177.)

Tässä malli esitellään soveltamalla sitä nuorten itsestäkertomiseen perheessä, vaikka mallin avulla voi kuvata itsestäkertomista myös muissa suhteissa.

Omarzun (2000, 177–181) mallin mukaan nuoren itsestäkertomista koskeva päätöksenteko sisältää kolme vaihetta. Ensiksi nuori arvioi, onko yksi tai useampia viidestä sosiaalisesta tavoitteesta saatavilla tilanteessa. Toisessa vaiheessa hän arvioi, onko mahdollinen tavoite saavutettavissa itsestäkertomisen avulla ja kenelle perheessä kannattaisi itsestäkertoa. Lopuksi nuori arvioi itsestäkertomisen hyötyjä ja mahdollisia riskejä, ja tämän arvioinnin pohjalta hän päättää, kuinka syvästi, laajasti ja paljon hän itsestäkertoo.

Itsestäkertomisen avulla haettavia sosiaalisia tavoitteita ovat sosiaalinen hyväksyntä, läheisyys, ahdistuksen helpottuminen, sosiaalinen kontrolli ja identiteetin selkiytyminen. Hyväksynnän tavoittelu viittaa itsestäkertomiseen, jonka avulla pyritään lisäämään toisen osapuolen pitämistä itsestäkertojasta. Samantapainen, suhdetta kehittävä ja ylläpitävä tavoite on läheisyyden lisääminen itsestäkertomisen avulla. Helpotus viittaa ongelmien tai negatiivisten tunteiden kertomisen myötä mahdollisesti saatavaan tunteeseen. (Omarzu 2000, 177–178.) Itsestäkertomisen tavoitteena voi olla sosiaalisen kontrollin lisääminen tilanteessa, jossa uskoutumisen kohteella on valta antaa palkintoja uskoutujalle (Jones & Pittman 1982, Omarzun 2000, 178 mukaan). Lisäksi itsestäkertomisen taustalla voi olla tavoite selkeyttää identiteettiä eli määrittellä minäkäsitys.

Itsestäkertomisen päätöksentekomalli pohjaa käsitykseen, jossa itsestäkertominen nähdään melko rationaalisena tapahtumana tai tekona, joka määrittyy suhteen osapuolien tai yksilön ominaisuuksien mukaan (Dindia 2000, 149). Tämän käsityksen omaavissa tutkimuksissa itsestäkertomista on tarkasteltu niin riippuvana kuin riippumattomanakin muuttujana (Pearce & Sharp 1973, Dindian 2000, 149 mukaan). Riippumattomat muuttujat, joiden on uskottu ennustavan itsestäkertomista, ovat olleet yksilön, kuulijan tai suhteen ominaisuuksia (esim. sukupuoli tai suhteen kesto).

Kaiken kaikkiaan Omarzun (2000) itsestäkertomisen päätöksentekomallissa oletetaan, että itsestäkertomisesta päättäminen perustuu hyötyjen maksimoimiseen ja haittojen ehkäisyyn, eräänlaiseen sosiaaliseen matematiikkaan. Malli ei ota huomioon suhteen toisen osapuolen käytöstä tai kontekstin ja tunteiden vaikutusta yksilön päätöksentekoon. Omarzu (2000, 174–175) tiedostaa itsekin mallinsa individualistisuuden. Hän kuitenkin perustelee sen niin, että vaikka toiset ihmiset voivat vaikuttaa ja rohkaista yksilöä itsestäkertomaan, lopullisen päätöksen jaetun informaation määrästä ja laadusta tekee itsestäkertoja itse.

Transaktionaalinen malli. Tilton-Weaver, Kerr, Pakalniskeine, Tokic, Salihovic ja Statt (2010) pohjaavat oman itsestäkertomisen päätöksentekoa koskevan mallinsa dynaamisiin transaktionaalisiin näkemyksiin. Näkemysten mukaan aikuiset ja lapset odottavat toistensa käyttäytyvän samalla tavalla kuin he ovat käyttäytyneet aiemmissa vuorovaikutustilanteissa. Nämä näkemykset saivat tukea, kun tutkijat huomasivat pitkittäistutkimuksessaan, että vanhempien aiemmat reaktiot nuoren itsestäkertomiseen vaikuttivat nuoren kontrolloiduksi tulemisen ja yhteyden tunteeseen vanhempiensa kanssa. Nämä tunteet puolestaan vaikuttivat nuoren päätökseen itsestäkertoa tai salata tietoa päivittäisistä tapahtumista. Kun vanhemmat reagoivat negatiivisesti nuoren itsestäkertomiseen tai vääriin tekoihin (esim. raivostuivat, olivat kylmiä, torjuvia tai kriittisiä nuorta kohtaan), nuoret tunsivat olonsa entistä kontrolloidummaksi ja kokivat vähemmän yhteyttä vanhempaisaan. Tällöin he myös salasivat enemmän asioitaan vanhemmiltaan. Sen sijaan kun vanhemmat reagoivat positiivisesti ja yrittivät ymmärtää nuoren itsestäkertomista, nuoret tunsivat yhteyttä vanhempiinsa. Tämä sai heidät uskoutumaan vanhemmilleen enemmän. Erilaiset tunteet johtivat erilaisiin tiedonhallintastrategioihin. (Tilton-Weaver ym. 2010, 334, 342–343.)

Kaiken kaikkiaan Tilton-Weaverin ja kumppaneiden (2010) mallin vahvuuksina on sekä emotioiden huomioiminen että vuorovaikutusnäkökulma. Toisin kuin Omarzun (2000) mallissa, tässä mallissa myönnetään, että kognitiivisen arvioinnin lisäksi nuoren emotiot, kuten kontrollin tai yhteyden tunne, vaikuttavat päätöksiin itsestäkertomisesta. Toinen etu on se, että malli ottaa huomioon suhteen molempien osapuolten viestinnän ja käytöksen vaikutuksen toisiinsa.

Tilton-Weaverin ja kumppaneiden malli (2010) perustuu itsestäkertomisen transaktionaaliseen käsitykseen, jonka mukaan itsestäkertominen on enemmän dynaaminen, jatkuva ja kehämäinen prosessi kuin yksittäinen tapahtuma (Dindia 2000, 150). Itsestäkertomisen prosessimaisuus näkyi mallissa siinä, että nuoren aiemmat kokemukset omasta uskoutumisestaan ja muistot toisten perheenjäsenten reaktioista vaikuttivat hänen tulevaan itsestäkertomiseensa.

Toisekseen transaktionaalisen näkökulman mukaan itsestäkertomisen prosessi on kontekstisidonnainen (Pearce & Sharp 1973, Dindian 2000, 150 mukaan). Pääasiallisina konteksteina pidetään yksilöiden elämää koko elämänsä aikana sekä yksilöiden välistä suhdetta. Toisin sanoen pyritään ymmärtämään sitä prosessia, jonka kautta itsestäkertominen kehittyy sekä suhteessa että elämänsä aikana, jotka tuovat kontekstin myös suhteelle. (Dindia 2000, 150.) Tilton-Weaverin ja kumppaneiden (2010) mallissa kontekstisidonnaisuus näkyy niin, ettei siinä pyritä selittämään muissa kuin vanhemman ja nuoren välisessä suhteessa tapahtuvaa itsestäkertomisen päätöksentekoa.

Kolmanneksi transaktionaalisen käsityksen mukaan kaikki itsestäkertomisen prosessin elementit ovat toisistaan riippuvaisia (Berlo 1960, Dindian 2000, 150 mukaan). Yksilön oman identiteetin ja toisaalta ihmissuhteen kehittyminen riippuu itsestäkertomisen prosessista ja toisaalta itsestäkertomisen prosessi riippuu yksilön identiteetin ja suhteen kehityksestä (Dindia 2000, 150). Identiteettiä pidetään tällöin jatkuvasti muuttavana ja itsestäkertomalla sitä ei vain paljasteta, vaan sitä muovataan ja puhutaan todellisuuteen (Duck, West & Acitelli 1997, Dindian 2000, 150 mukaan).

Yksityisyyden hallinnan teoria. Petronion (1991; 2000) yksityisyyden hallinnan teoriassa (*communication privacy management theory, CPM*) itsestäkertominen nähdään dialektisena jatkumona yksityisyyden säilyttämisen ja itsestäkertomisen välillä. Seuraavaksi teoriaa sovelletaan nuorten itsestäkertomiseen perheessä. Teorian mukaan nuoret luovat kuvainnolliset viestinnän rajat säädelläkseen sekä henkilökohtaisen tiedon paljastamistaan että yksityisen tiedon vastaanottamista. Kuvainnollista rajaa säädellään strategisesti, jotta minimoitaisiin loukatuksi tulemisen riski. Nuoret luovat joukon sääntöjä tai kriteereitä, joiden avulla he arvioivat vuorovaikutukseen liittyviä odotuksiaan sekä hallitsevat tietovirtaa. Näiden sääntöjen avulla he päättävät milloin, kenelle ja kuinka paljon he kertovat yksityistä tietoa. Lisäksi säännöt auttavat päättämään, kuinka nuoret vastaavat toisten itsestäkertomiseen niin, että heidän oma autonomia sekä suhteen läheisyys pysyvät tasapainossa. Petronion (2000, 39–40) mukaan sääntöjen muodostamiseen vaikuttaa kulttuurissa vallalla olevat yksityisyyteen liittyvät arvot, yksilön piirteet, itsetunto, motivaatio uskoutua sekä mahdollisesti sukupuoli. Jos perheenjäsenten käsitykset viestinnän säännöistä ja rajoista eriävät, syntyy ristiriitoja. Esimerkiksi vanhempi ja nuori voivat olla eri mieltä siitä, mikä on yhteistä, myös vanhemmille kuuluvaa tietoa, ja mikä on nuoren omaa tietoa, jota hän saa suojata.

Yksityisyyden hallinnan teorian vahvuus on siinä, että se ottaa huomioon viestintäsuhteen molemmat osapuolet. Molemmilla osapuolilla on omat käsityksensä siitä, minkä verran he haluavat jakaa joko itseään tai useampia henkilöitä koskevaa yksityistä tietoa. Usein näistä käsityksistä joudutaan neuvottelemaan. Rajojen muodostaminen on kognitiivista toimintaa, mutta teoria ottaa huomioon myös esimerkiksi kulttuurin ja yksilöiden erilaisuuden vaikutuksen rajojen muodostamiseen.

Yksityisyyden hallinnan teoria eroaa hyötyjen ja haittojen arviointiin pohjautuvista itsestäkertomisen päätöksenteon teorioista tarjoamalla tavan tarkastella ja ennustaa yksilön itsestäkertomista pidemmällä aikavälillä. Se ei keskity yksittäisiin päätöksentekotilanteisiin vaan yleisimpiin kontekstisidonnaisiin sääntöihin ja ehtoihin, joilla ihmiset säätelevät yksityisyyttään. Avoimuuden ja yksityisyyden jännitteisyys mahdollistaa yksilön toiminnan dynaamisuuden. Teoria ei väitä, että

yksilöt toimisivat aina ja kaikkialla ehdottomasti luomiensa rajojen mukaan vaan myöntää, että avoimuuden ja sulkeutuneisuuden jännite vaihtelee ja jotkut viestintäraajat ovat ehdottomampia kuin toiset (Petronio 2000, 39). Teorian heikkoutena on se, ettei se selitä tunteiden tai perheessä opittujen viestintämallien osuutta itsestäkertomisen päätöksentekoon.

Yksityisyyden hallinnan teoria perustuu osittain dialektiseen käsitykseen itsestäkertomisesta, jossa itsestäkertominen nähdään, transaktionaalisen käsityksen tavoin, kontekstuaalisena prosessina. Erottava tekijä transaktionaalisen ja dialektisen käsityksen välillä on jälkimmäisessä korostettu jännite (Dindia 2000, 153–155.) Dindian (2000, 161) mukaan dialektisessa näkemyksessä itsestäkertomista ei pidetä dikotomisena tapahtumana, jossa yksilö joko itsestäkertoo tai ei kerro. Sen sijaan itsestäkertominen on jatkuva ja laajentuva prosessi yksilöiden välisessä suhteessa ja yksilöiden omissa elämänsuhteissa heidän identiteettiensä kehittyessä. Tämä prosessi on kehämäinen. Itsestäkertominen vaikuttaa identiteetin ja suhteen kehitykseen, ja nämä puolestaan vaikuttavat itsestäkertomiseen. Tällä prosessilla ei myöskään ole loppua, ”täydellistä itsestäkertomista”.

Dindian (2000, 161) näkemys itsestäkertomisesta vaikuttaa perin sosiaaliskonstruktivistiselta. Yksilöitä ei nähdä valmiina entiteetteinä vaan jatkuvasti kielellisessä vuorovaikutuksessa rakentuvina ja muita rakentavina (Burr 2004, 150). Dindian (2000, 161) dialektinen itsestäkertomisen käsitys kuitenkin eroaa mielestäni Petronion (1991; 2000) käsityksestä. Vaikka molemmissa käsityksissä korostuu jännite, Petronion teoriassa oletetaan, että on olemassa eheä minuus, jota halutaan viestintärajojen avulla suojata. Tiukassa sosiaalisessa konstruktivismissa tällaisen pysyvän minuuden olemassaolo kielletään.

Kaikki edellä esitellyt itsestäkertomisen päätöksentekoa koskevat teoriat ja mallit antavat oman näkökulmansa nuorten itsestäkertomiseen. Samoin erilaiset itsestäkertomisen käsitykset auttavat omalta osaltaan ymmärtämään tätä ilmiötä. Kokoavasti voidaan todeta, että nuoren itsestäkertominen perustuu luottamukseen, joka on syntynyt aiempien kokemusten pohjalta suhteessa. Itsestäkertomisen taustalla ovat nuoren tavoitteet ja motiivit, jotka voivat olla myös ristiriitaisia ja jännitteisiä. Päätäessään kenelle ja kuinka paljon itsestäkertoo nuori muistelee aiempia kokemuksiaan sekä arvioi uskoutumisen riskejä ja etuja. Tähän arviointiin ja muisteluun liittyvät myös tunteet. Nuorella saattaa olla itsestäkertomisen rajoja, eräänlaisia sääntöjä siitä, kenelle hän kertoo mistäkin asiasta ja millä syvyydellä. Perheenjäsenten ja nuoren käsitykset näistä rajoista voivat olla erilaisia. Keskinäinen vuorovaikutus perheenjäsenten kanssa muokkaa osapuolien minäkäsityksiä, mikä puolestaan vaikuttaa tulevaan itsestäkertomiseen.

3 ITSESTÄKERTOMINEN PERHEESSÄ

Tämä tutkielma koskee nuoren itsestäkertomista nimenomaan perheen viestintäkontekstissa. Tässä luvussa paneudutaan aluksi erilaisiin perheen määritelmiin ja perheen viestintämalleihin. Sen jälkeen tarkastellaan nuoren itsestäkertomista ja sen välttämistä perheessään.

3.1 Perheen määritelmä

Perhettä koskevissa tutkimuksissa perhe-käsite on määritelty eri tavoin. Fitzpatrick ja Caughlin (2002, 726) jakavat Wamboldtin ja Reissin (1989) esimerkkiä noudattaen tutkimustraditiossa esiintyneet määritelmät kolmeen luokkaan. Määritelmät korostavat joko perheen rakennetta, tehtäväsuuntautuneisuutta tai tapahtumaprosesseja. Perheen rakennetta koskevat määritelmät erottavat synnyinperheen (*family of origin*) ja ydinperheen (*family of procreation*). Synnyinperheellä tarkoitetaan laajasti perhettä tai mitä tahansa ryhmää, joka on luonut biologisen tai laillisen oikeuden jaettujen geenien, avioliiton tai adoption perusteella. Ydinperhe puolestaan tarkoittaa niitä henkilöitä, jotka asuvat samassa taloudessa. Tällainen perinteinen perheen määritelmä on hankala, kun puhutaan kahdessa kodissa asuvasta avioerolapsesta tai spermaa lahjoittaneesta ”isästä”. Määritelmää kuitenkin käytetään usein perhetutkimuksessa sen helppouden takia. (Fitzpatrick & Caughlin 2002, 726.)

Tehtäväsuuntautuneisuutta korostavissa määritelmissä perhe on psykososiaalinen ryhmä, johon kuuluu vähintään yksi aikuinen ja vähintään yksi muu henkilö. Ryhmään kuuluvat henkilöt pyrkivät pitämään huolta toistensa tarpeista, hoitamisesta ja kehityksestä. Määritelmässä korostuu lasten rooli, joista yksi tai useampi aikuinen pitää huolta. Mallin heikkous on se, ettei se ota huomioon lapsettomia pariskuntia tai yksineläviä. (Fitzpatrick & Caughlin 2002, 727–728.)

Kolmanneksi perhettä voidaan määritellä vastavuoroisten prosessien kautta. Tällöin perhe on ryhmä toisilleen läheisiä ihmisiä, jotka luovat tunteen kodista ja ryhmähengestä, ovat toisilleen lojaaleja ja jakavat yhteisen historian ja tulevaisuuden. Määritelmä sisältää ajatuksen läheisyydestä, joka tarkoittaa muun muassa vastavuoroista riippuvuutta ja sitoutumista. (Fitzpatrick & Caughlin 2002, 728–729.)

Fitzpatrick ja Caughlin (2002, 729) pitävät vastavuoroisiin prosesseihin perustuvaa perheen määritelmää parhaana, koska se korostaa viestinnän merkitystä, sallii hyvin erilaisten perheiden tutkimisen ja jättää perheelle itselleen mahdollisuuden määritellä itsensä. Määritelmää voidaan kuitenkin kritisoida sen keskittymisestä läheisyyden ja lojaaliuden tunteisiin. Joissakin ydinperheissä vanhemmat ja lapset voivat olla toisistaan riippuvaisia, esimerkiksi taloudellisesti, ilman että he kokevat lojaaliutta tai läheisyyttä. Lain mukaan tämä ryhmä kuitenkin määritellään perheeksi.

Tässä tutkimuksessa perheellä tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka osallistuja itse kokee kuuluvan perheeseensä. Toisin kuin perheen rakennetta koskevissa määritelmissä, osallistujan ei tarvitse asua samassa taloudessa perheenjäsentensä kanssa, eikä hänen tarvitse olla sukua heille kaikille. Toisaalta osallistujan ei tarvitse kokea läheisyyttä tai vastavuoroisuutta voidakseen nimetä perheenjäsenensä.

3.2 Perheen viestintämallit

Perhesuhteet ovat yleensä pitkäkestoisia ja pysyviä ja niinpä niillä on mittava merkitys lapsen sosiaalistumiseen ja minuuden kehittymiseen. Toisaalta vaikutus on kaksisuuntainen: perheviestintä vaikuttaa yksilön minuuteen ja yksilö vaikuttaa perheviestintään (Koerner & Fitzpatrick 2002, 88). Koerner ja Fitzpatrick (2002) ovat luoneet mallin kuvaamaan erityisesti perheviestintää. Malli esitellään tässä, koska se selittää muun viestinnän ohella myös itsestäkertomista perheessä.

Koernerin ja Fitzpatrickin (2002) perheviestinnän mallin mukaan viestintäkäyttäytyminen perheessä on tulosta kognitiivisista prosesseista, jotka perustuvat perhesuhteiden skeemaan. Tutkijat esittävät viisi aksiomaa suhdeskeemoista, joita he soveltavat perhesuhteisiin. Ensimmäisen aksioman perustuu Baldwinin (1992) luomaan suhdeskeeman käsitteeseen. Aksioman mukaan perhesuhdeskeemat sisältävät interpersonaalaisia skriptejä sekä asioita kuvaavaa (*declarative*) ja menettelytapoja koskevaa (*procedural*) tietoa. Toisin sanoen perhesuhdeskeemat sisältävät tietoa yksilön minuudesta, perheenjäsenistä ja siitä, kuinka perhesuhteissa toimitaan. Lisäksi perhesuhdeskeema sisältää interpersonaalaisia skriptejä, jotka ovat kuvauksia siitä, kuinka tyypilliset vuorovaikutustilanteet etenevät. Tätä tietoa voidaan käyttää hyväksi sosiaalisten tilanteiden tulkinnaissa, toisten käyttäytymisen ennakoinnissa ja oman käyttäytymisen suunnittelemisessa (Koerner & Fitzpatrick 2002, 74–75.), esimerkiksi suunniteltaessa itsestäkertomista.

Toisen aksiooman mukaan perheenjäsenet turvautuvat perheviestinnässä suhdetyyppiskeemaan, jota he soveltavat kaikkiin perheenjäseniin, jos kyseisestä perheenjäsenestä ei ole suhdespesifiä skeemaa. Tässä Koerner ja Fitzpatrick (2002, 76–78) viittaavat alun perin Fletcherin (1993) mallissa esiteltyihin suhdeskeemojen kolmeen tasoon: yleisiin sosiaalisiin skeemoihin (koskee kaikkia suhteita), suhdetyyppien (kuten romanttiset suhteet, perhesuhteet) skeemoihin ja suhteelle ominaisiin suhdeskeemoihin. Kokemukset, jotka toistuvat kaikissa suhteissa muodostavat yleiset sosiaaliset skeemat. Kokemukset, jotka toistuvat vain tietyssä suhdetyypissä, muodostavat suhdetyyppiskeeman ja kokemukset, jotka ovat uniikkeja tietylle suhteelle, tulevat osaksi suhdeskeemaa. Suhdeskeemat muuttuvat helposti, koska niiden muuttuminen on vain suhteen osapuolista kiinni. Sen sijaan suhdetyyppiskeeman muutos, kuten perhesuhdeskeeman muutos, on vaikeampaa ja vaatii toistuvia kokemuksia kaikkein perheenjäsenten kanssa (3. aksiooma).

Neljännän aksiooman mukaan perheenjäsenet pyrkivät ensin käyttämään suhdespesifiä skeemaa ja vasta sen jälkeen soveltamaan perhesuhdeskeemaa. Koerner ja Fitzpatrick (2002, 82–83) kertovat esimerkin, jossa suorasanaisessa perheessä kasvanut tyttö on saanut tietoonsa, että hänen veljensä loukkaantuu helposti ulkonäköön liittyvistä kommenteista. Ulkonäöstä puhuttaessa sisko soveltaa ensisijaisesti tätä suhdespesifiä skeemaa ja on varovainen sanoissaan. Jos hän ei tietäisi veljensä ajatuksista, hän todennäköisesti soveltaisi suorasanaista perhesuhdeskeemaa ja puhuisi veljelleen samoin kuin muille perheenjäsenilleen. Perhesuhdeskeemat vaikuttavat siis sekä automaattisiin että kontrolloituihin prosesseihin, kuten viides aksiooma toteaa.

Perhesuhdeskeemat muodostuvat uskomuksista, jotka koskevat läheisyyttä, yksilöllisyyttä, kiintymystä, ulkoisia tekijöitä, yhdenmukaisuusorientaatiota ja viestintäorientaatiota. Yhdenmukaisuusorientaatio tarkoittaa sitä, missä määrin perheenjäsenet korostavat yhteisten asenteiden merkitystä ja etsivät ensisijaisesti perheen etua. Viestintäorientaatiolla puolestaan viitataan siihen, missä määrin perhe luo ympäristön, jossa kaikkia perheenjäseniä rohkaistaan osallistumaan avoimeen vuorovaikutukseen useista aiheista. Hyvin viestintäorientoituneet perheenjäsenet ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa usein ja keskustelevat avoimesti aktiviteeteistään, ajatuksistaan ja tunteistaan. (Koerner & Fitzpatrick 2002, 85–87.) Toisin sanoen he itsestäkertovat paljon.

Kuvauksen perusteella voidaan olettaa, että korkea keskusteluorientaatio on yhteydessä suurempaan itsestäkertomiseen kuin matala keskusteluorientaatio. Tällöin perheenjäsenten jakama ja ylläpitämä käsitys avoimuudesta vaikuttaa jokaisen yksilön päätökseen itsestäkertoa. Tätä päättelyä tukee aiempi tutkimus, jossa huomattiin nuorten itsestäkertomisen määrän vanhemmille riippuvan siitä,

kuinka nuori arvioi koko perheensä viestinnän avoimuuden, perheen koheesion ja perhesuhteiden tyydyttävyyden (Papini, Farmer, Clark, Micka & Barnett 1990, 969).

Vaikka itsestäkertominen voidaan nähdä perheen avoimuuden tai keskusteluorientaation tuloksena, on jokaisen perheenjäsenen silti yksilönä oltava itsestäkertomisen arvoinen (esimerkiksi luotettava ja uskoutumiseen tarkoituksenmukaisesti reagoiva). Perheen yleinen keskusteluorientaatio ei täysin takaa uskoutumista jokaiselle jäsenelle, koska Koernerin ja Fitzpatrickin (2002) mallin mukaan yksilö soveltaa ensin suhdespesifiä skeemaa ja vasta sitten perhesuhdeskeemaa. Nuorten itsestäkertomiseen perheessä sovellettuna tämä tarkoittaa, että nuori päättää uskoutumisestaan kullekin perheenjäsenelleen erillisten suhdeskeemojen avulla. Jos suhdeskeemaa ei ole, nuori todennäköisesti soveltaa perhesuhdeskeemaa. Voidaan olettaa, että mitä luottamuksellisemmasta asiasta on kyse, sitä tarkemmin yksilö arvioi nimenomaan suhdehistorian kautta, kannattaako itsestäkertominen. Arviointi ei niinkään tapahdu perhesuhdeskeeman (esimerkiksi ”meillä on tapana olla avoimia”) kautta. Kaiken kaikkiaan Koerner ja Fitzpatrick (2002) tekevät mallissaan yhtenäisen ehdotuksen siitä, kuinka kognitiiviset prosessit vaikuttavat viestintäkäyttäytymiseen perheessä, mutta kuten he itsekin myöntävät, malli kaipaa lisätutkimusta tuekseen.

3.3 Nuoruus, itsestäkertominen ja itsestäkertomisen välttäminen perheessä

Nuoren itsestäkertomista perheessä taustoittavat useat eri tekijät, joista yksi on murrosikä. Vuorovaikutuksen sisältö ja keskustelujen tiheys muuttuvat perheessä, kun lapsuudesta siirrytään aikuisuuteen. Nuoren kasvava itsenäisyys muuttaa väistämättä itsestäkertomisen tapoja, yhteisiä kokemuksia sekä käsityksiä yksityisyydestä ja vastuusta. Murrosiän myötä perhesuhteisiin voi tulla lisää haasteita. Nuoren loogisen ajattelukykyyn kehittyminen johtaa kykyyn käsitellä abstrakteja ja monimutkaisia asioita sekä kykyyn nähdä vanhemman ja lapsen suhde aiempaa vastavuoroisempaan. Tämä taas lisää konflikteja ja vähentää läheisyyttä vanhempien kanssa, koska vanhemmat eivät heti hyväksy roolinmuutosta ja suhteen muuttumista horisontaalisesta vertikaaliseksi. (Laursen & Collins 2004, 233–337.) On kuitenkin todettava, että nuoren hormonaalisten ja kognitiivisten muutosten merkitys perhesuhteelle selviää vasta vuorovaikutuksessa, johon suhteen molemmat osapuolet osallistuvat.

Murrosikäisten nuorten puhumisen ja itsestäkertomisen määrän muutoksesta perheenjäsenille on saatu eriäviä tuloksia. On esitetty, että vaikka nuoret viettävät perheensä kanssa vähemmän aikaa kuin lapsena, puhumisen määrä, erityisesti äitien kanssa, ei vähenisi. Pikemminkin aika, jota tytöt

käyttävät interpersonaalista asioista puhumiseen perheessään, lisääntyisi. Lisäksi keskustelut vanhempien kanssa muuttuvat suuremmiksi ja mieluiten kahdenkeskiseksi. (Larson, Richards, Moneta, Holmbeck & Duckett 1996, 747–748, 752.) Sen sijaan joidenkin tutkimusten mukaan nuorten uskoutuminen vanhemmille vähenee iän myötä samalla, kun ystävästä tulee ensisijaisia uskottuja (Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 98, 100). Itsestäkertominen ei välttämättä lopu, mutta murrosiän myötä nuori ei välttämättä uskodu kaikista aiheista vanhemmilleen vaan uskoutuu esimerkiksi tunteistaan mieluummin ystävilleen (Papini, Farmer, Clark, Micka & Barnett 1990, 967). Buhrmester ja Prager (1995) puolestaan saivat 50 tutkimusta kattaneessa meta-analyysissään vain heikkoja viitteitä nuorten itsestäkertomisen vähenemisestä vanhemmille, vaikka nuorten itsestäkertominen ystäville kasvaa selvästi iän myötä myöhempään nuoruuteen saakka. Vaikka nuori näyttää aikuistuvan ja irtaantuvan perheestään, lämmin suhde vanhempiin on kuitenkin nuorelle tärkeä. Sen on esimerkiksi todettu vaikuttavan emotionaaliseen hyvinvointiin vähentämällä masennusoireita (Ruiz & Silverstein 2007, 799–800).

Sekä tytöillä että pojilla on läheisempi suhde äitiinsä kuin isäänsä (Buhrmester & Prager 1995, 26–27). Tämä ilmenee muun muassa niin, että molemmat uskoutuvat henkilökohtaisista aiheistaan useammin äideilleen kuin isilleen (Yau, Tasopoulos-Chan & Smetana 2009, 1494). Kuitenkin erityisesti tytärten isäsuhteen on esitetty heikkenevän voimakkaammin murrosiän edetessä kuin poikien isäsuhteen. Ero näkyy selvimmin ajankäytössä: tytöt viettävät iän karttumisen myötä vähemmän aikaa isänsä kanssa. Tytärten etääntymistä isään on selitetty niin, että puberteettia läpikäyvä tytär uskoutuu mieluummin asioistaan samaa sukupuolta olevalle vanhemmalleen, koska tämä on kokenut samat kehon muutokset ja viestii samalla tavalla. (Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 98–99.) Lisäksi on esitetty, että isän rooli auktoriteettihahmona vähentää molempien sukupuolten itsestäkertomista tälle (Parker-Raley 2007, 2). Nuoret aikuiset itse selittävät uskoutumisen välttämisen isälleen johtuvan suhteen pinnallisuudesta, halusta suojella isää ja viestintävaikeuksista (Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008, 124).

Sen sijaan äidin läsnäolo ja saatavuus kuuntelijana voi rohkaista nuorta avoimuuteen, vaikka toisaalta halu suojella sekä äitiä että omaa yksityisyyttä vähentää itsestäkertomista (Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008, 123–124). Laajempaa uskoutumista äidille kuin isälle voi myös selittää vastavuoroisuusefekti. Äidit itsestäkertovat nuorille useammista aiheista ja yleensä syvällisemmin kuin isät. Lisäksi nuoret aikuiset arvioivat äitiensä uskoutuvan heille tunnesyistä (*emotionally needy reasons*) ja pyytäkseen neuvoa. Isien itsestäkertomisen taustalla puolestaan uskotaan olevan tavoite opettaa nuoria. Ylipäättään nuoret havaitsevat vanhempia useammin

vanhempien itsestäkertomisen taustalla halun opettaa nuorelle jotain, kun vanhemmat näkevät omana motiivinaan tarpeellisen tiedon jakamisen. (Dolgin & Berndt 1997, 438–439.)

Nuorten aikuisten henkilökohtaisina pitämiä uskoutumisen aiheita ovat: minäkäsitys/minäkuva, romanttiset suhteet, seksi, psykologiset ongelmat, pahoinpitely, kuolema ja sairaus, perhesuhteet, moraaliset kysymykset ja rikokset, suunnittelematon raskaus, ystävyys ja sekalainen kategoria. Aiheumat löytyivät yliopisto-opiskelijoita (keski-ikä 21,9 v) koskevassa tutkimuksessa. Aiheista kuvastuu se, että nuoret ovat jo muuttaneet pois kotoa ja ovat pikemminkin nuoria aikuisia kuin teini-ikäisiä. (Mathews, Derlega & Morrow 2006.) Tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu myöhemässä teini-ässä olevien nuorten itsestäkertomista, on ystävyyssuhteiden ja henkilökohtaisten asioiden lisäksi otettu huomioon kouluasiat (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 203).

Nuoret naiset ja miehet saattavat uskoutua osin erilaisista henkilökohtaisista aiheista vanhemmilleen. Esimerkiksi Yau, Tasopoulos-Chanin ja Smetanan (2009, 1495) tutkimuksessa nuoret miehet uskoutuivat molemmille vanhemmilleen nuoria naisia enemmän riskikäyttäytymisestään, kuten alkoholin juomisesta, tupakanpoltosta tai huumeiden käytöstä. Tuloksiin laskettiin mukaan vain riskikäyttäytymistä harrastaneiden nuorten vastaukset. Tyttöjen on puolestaan todettu uskoutuvan poikia enemmän äidilleen henkilökohtaisista ja opintoihin liittyvistä asioista, mutta ystävyyssuhteista saman verran kuin pojat (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 208).

Myös uskoutumisen määrässä vanhemmille vaikuttaisi olevan eroja sukupuolten välillä, sillä tytöt uskoutuvat enemmän äidilleen kuin pojat (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 212). Sen sijaan isälle uskoutumisen sukupuolieroista on saatu ristiriitaisia tuloksia. Smetana ja kumppanit (2006, 212) eivät löytäneet tyttärien ja poikien välillä eroa uskoutumisessa isälleen, mutta toisissa tutkimuksissa on havaittu, että pojat uskoutuivat tyttäriä enemmän isälleen (Buhrmester & Prager 1995, 26–27; Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 98).

Kaiken kaikkiaan on huomattu, että nuorten itsestäkertomista vanhemmille edistävät useat eri seikat. Näitä ovat muun muassa vanhemman ja nuoren emotionaalinen läheisyys (Yau, Tasopoulos-Chan & Smetana 2009, 1492), vanhemman osoittama hyväksyntä ja vastavuoroinen luottamus (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 211–213). Toisaalta nuoren uskoutumisen taustalla voi olla vanhemman psykologinen kontrolli (Smetana ym. 2006, 210) ja nuoren velvollisuudentunne. Nuorten on todettu kertovan eniten asioista, joista vanhemmilla on heidän

mielestään oikeus tietää. Lisäksi vanhempien auktoritatiivinen kasvatustyyli, jossa osoitetaan nuorelle sekä rakkautta että selviä rajoja, on yhteydessä nuoren laajempaan itsestäkertomiseen. (Darling, Cumsille, Caldwell & Dowdy 2006, 674–676.)

Uskoutuminen sisarusuhteissa. Itsestäkertomista sisarusuhteissa ei ole tutkittu paljon viime vuosina, koska tutkimus on keskittynyt vanhempien ja nuorten väliseen itsestäkertomiseen. Sisarusuhteet ovat kuitenkin tärkeitä itsestäkertomisen konteksteja, sillä ne ovat yleensä eräitä yksilön pisimmistä vuorovaikutussuhteista (Cicirelli 1993, Dolginin & Lindsayn 1999, 393 mukaan). Sisarusuhteille on tunnusomaista hyvin intensiivinen ja tunnepitoinen vuorovaikutus, joka osaltaan johtuu jaetusta perheen historiasta ja ympäristöstä (Howe, Aquan-Assee, Bukowski, Lehoux & Rinaldi 2001, 440). Yhteinen historia ja ympäristö edesauttavat itsestäkertomista ja läheisen suhteen syntymistä. Sisarusten on todettu pysyvän vakaina uskoutumisen kohteina niin keskilapsuuden kuin varhaisen murrosiän ajan (Buhrmester 1992, Howen ym. 2001, 440 mukaan). Iän karttumisen on todettu lisäävän itsestäkertomista sisarusuhteissa. Nuoremmat lapset uskoutuvat vanhemmilleen, mutta jo murrosikäiset, erityisesti nuoret tytöt, uskoutuvat mieluummin sisaruksilleen ja ystävilleen (Buhrmester & Furman 1987, 1106).

Yhteneväisesti varhaisimpien itsestäkertomista koskevien tutkimusten kanssa (ks. Jourard 1971) Howe ja kumppanit (2001) totesivat, että lämpöä ja läheisiä tunteita sisarustaan kohtaan kokevat lapset (keski-ikä 11,5 vuotta) jakavat todennäköisemmin tietoa elämästään sisarukselleen ja hakevat emotionaalista tukea tältä. Vastaavasti uskoutumisen välttäminen sisaruksille johtuu joko luottamuksen tai emotionaalisen tuen puutteesta.

Sisarussuhteissa koetun lämmön lisäksi uskoutumiseen vaikuttaa myös sisarusten välinen ikäero. Dolginin ja Lindsayn (1999) opiskelijoita (keski-ikä 20,3 v.) koskevassa tutkimuksessa selvisi, että nuoret aikuiset uskoutuvat pinnallisemmin ja harvemmista aiheista yli viisi vuotta nuoremmille sisaruksilleen. Muissa ikäryhmissä ei ollut eroja. Vanhemmat sisarukset uskoutuvat nuoria useammin motiivinaan opettaa nuorempia sisaruksiaan. Tunteita purettiin (*venting*) puolestaan useimmiten samanikäisen sisaruksen kuulla. Nuoremmat sisarukset uskoutuivat vanhempia sisaruksia useammin saadakseen neuvoja ja emotionaalista tukea. Samassa tutkimuksessa etsittiin myös sukupuolieroja, mutta niitä ei löytynyt. Päinvastoin kuin monissa muissa sukupuolieroja itsestäkertomisessa koskevissa tutkimuksissa (ks. Dindia & Allen 1992), sekä siskot että veljet uskoutuivat yhtä paljon. Myöskään sisaruksen sukupuoli ei vaikuttanut itsestäkertomiseen. Ainoa sukupuoliero löytyi

siskojen ja veljien uskoutumisen motiiveissa. Siskot pyrkivät saamaan itsestäkertomisen avulla emotionaalista tukea veljiä useammin. (Dolgin & Lindsay 1999, 395–397.)

Uskoutuminen isovanhemmille. Isovanhempien merkitys toverina vähenee dramaattisesti lasten kasvaessa nuoriksi (Buhrmester & Furman 1987, 1106). Suhde isovanhempiin ei kuitenkaan ole merkityksetön, sillä vahva suhde isovanhempiin muun muassa ennustaa vähempiä masennusoireita (Ruiz & Silverstein 2007). Tyypillisesti nuorten ja isovanhempien väliset keskustelut kestävät 30–40 minuuttia. Nuorten aikuisten (keski-ikä 20 v.) mukaan isovanhempien kanssa keskustellaan useimmiten koulutuksesta, perheestä, ystäväistä, vapaa-ajasta ja ajankohtaisista tapahtumista. Isovanhempien raportoimat keskustelunaiheet ovat hyvin samanlaisia, mutta heidän mukaansa nuorten kanssa keskustellaan myös työstä ja terveydestä. (Lin, Harwood & Bonnesen 2002, 308–311.) Suurin osa mainituista aiheista ovat melko yleisiä, eivätkä viittaa syvälliseen itsestäkertomiseen. Ainoastaan perheeseen, ystäviin ja terveyteen liittyvät keskustelut vihjaavat luottamuksellisuudesta. Lin, Harwood ja Bonnesen (2002, 314) epäilevätkin, että isovanhempien ja nuorten keskustelujen tavoitteena on usein lähinnä kuulumisten vaihtaminen, koska he eivät välttämättä tapaa toisiaan usein. Yhteenvetona näistä tutkimuksista voidaan todeta, että parhaimmillaan suhde isovanhempiin avaa nuorelle sukupolvien välistä perspektiiviä ja lisää emotionaalista hyvinvointia. Toisaalta on mahdollista, että vähentyneen yhteydenpidon myötä keskustelu jää vain kuulumisten vaihtoon, eikä luottamuksellista itsestäkertomista tapahdu.

3.3.1 Syyt uskoutumiseen ja sen välttämiseen perheessä

Tutkimuksia, joissa nuorilta itseltään on kysytty syitä uskoutumiseen, on tehty melko vähän (Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008, 116). Muutama tuore tutkimus antaa kuitenkin viitteitä siitä, että nuorilla on melko selkeät syyt uskoutumiseen. Hunter, Barber, Olsen, McNeely ja Bose (2011, 456–460, 471) haastattelivat 14- ja 17-vuotiaita nuoria kolmessa eri maassa ja selvittivät, miksi he uskoutuvat vanhemmilleen aktiviteeteistään. Haastattelujen perusteella selvisi, että nuoret haluavat mukautua vanhempiansa odotuksiin ja välttää huolestuttamasta heitä. He toivovat edesauttavansa itsestäkertomisella vanhempiansa mahdollisuuksia suojella heitä ja toisaalta haluavat itsestäkertomisen avulla säilyttää itsekunnioituksensa. Toisinaan itsestäkertomisen motiivina oli strateginen tiedonhallinta omien etujen edistämiseksi. Esimerkiksi joskus nuoret kertoivat tekemisistään vanhemmilleen ennen kuin vanhemmat ehtivät kysyä, koska tiesivät, että sillä tavoin he saavat jatkossakin tehdä asioita vapaammin. Yleensä nuoret perustelevat itsestäkertomistaan useilla rinnakkaisilla syillä.

Derlega, Winstead, Mathews ja Braitman (2008, 117–118) puolestaan tutkivat nuorten aikuisten (keski-ikä 21,91) syitä luottamuksellisista, henkilökohtaisista asioista kertomiselle. Tutkimuksessa löytyi yksitoista selitystä, joilla vastaajat perustelivat henkilökohtaisista aiheista kertomista läheisilleen. Perusteluja uskoutumiselle olivat frekvenssijärjestyksessä läheinen ihmissuhde/luottamus, avun hakeminen, velvollisuus ilmoittaa, samanlaisuus, saatavuus, toisen kysymys, toisen osallisuus tilanteessa, katarsis (uskoutuminen helpottaa emotionaalisesti), toisen kouluttaminen, läheisyyden lisääminen ja omien ajatusten selkeyttäminen.

Yllämainitut tutkimukset eivät ole täysin vertailukelpoisia, koska Hunterin ja kumppaneiden (2011) tutkimuksessa keskityttiin aktiviteeteistä kertomiseen, kun taas Derlega ja kumppanit (2008) tarkastelivat luottamuksellisista asioista uskoutumista. Kuitenkin murrosikäisten ja nuorten aikuisten uskoutumisen syitä vertailemalla voidaan huomata, että murrosikäisten itsestäkertomista leimaa velvollisuudentunne ja salaamisen seurausten pelko, kun taas nuorten aikuisten itsestäkertominen pohjaa luottamukseen ja avun hakemiseen. Tämä ilmiö viitanee siihen, että kun murrosikäinen asuu vielä kotona, hän voi olla tilivelvollinen menoistaan vanhemmilleen. Kun nuori aikuistuu, itsenäistyy ja muuttaa pois kotoa, itsestäkertominen muuttuu vapaaehtoiseksi.

Nuorilla on kolme keinoa välttää itsestäkertomista vanhemmilleen. Näitä keinoja ovat osittainen itsestäkertominen, välttely ja valehteleminen. Osittainen itsestäkertominen tarkoittaa sitä, että nuori kertoo vanhemmalleen vain sen, mitä uskoo vanhemman haluavan kuulla. Tällöin nuori jättää kertomatta aiheet, joiden uskoo aiheuttavan erimielisyyksiä. Välttely puolestaan viittaa siihen, että nuori välttää puhumasta koko aiheesta ja valehtelu siihen, että nuori kertoo vanhemmalle väärää tietoa. (Darling, Cumsille, Caldwell & Dowdy 2006, 669.)

Syitä salailuun on useampia. Kuten itsestäkertomisen päätöksentekoa koskevien teorioiden yhteydessä todettiin, itsestäkertomisen välttämiseen liittyy usein riskien arviointi. Eräs merkittävä riski uskoutumisessa on yksityisyyden menettäminen. Lapsen varttuessa nuoreksi hänessä kasvaa samalla halu päättää itse uskoutumisestaan. Hän ei halua uhata autonomiaansa uskoutumalla kaikesta. Tutkimusten mukaan nuoret järjestelmällisesti kieltävät vanhempiensa oikeuden säädellä henkilökohtaisia, kuten vartaloon, ulkonäköön ja vapaa-aikaan liittyviä asioitaan (Smetana 2000, Smetanan, Metzgerin, Gettmanin & Campione-Barrin 2006, 202 mukaan). Nuorten mielestä henkilökohtaisilla asioilla ei ole seurauksia toisille ihmisille, joten niiden ei nähdä kuuluvan vanhemmille. Vanhemmat ovat eri mieltä ja uskovat, että nuorten pitäisi kertoa heille asioistaan. Tosin myös heidän mielestään velvollisuus kertoa vähenee iän myötä. (Smetana ym. 2006, 212.)

Toinen uskoutumisen riski on vanhemman osoittama paheksunta tai rangaistus, erityisesti kun kyseessä ovat kielletyt teot. Toisaalta itsestäkertomisen välttämisen taustalla voi olla nuoren kokemus siitä, ettei vanhempi kuuntele tai ymmärrä. (Yau, Tasopoulos-Chan & Smetana 2009, 1492–1493.) Muita syitä uskoutumisen välttämiseen on: 1) toisen suojeleminen, 2) pinnallinen ihmissuhde, 3) tiedon kertominen ei ole tärkeää suhteen kannalta, 4) itsesyytökset ja matala itsetunto, 5) viestintävaikeudet, 6) toinen ei voi olla avuksi, 7) itsestäkertominen uhkasi suhdetta, 8) toisella on aiempaa tietoa asiasta ja 9) toinen ei ole fyysisesti saatavilla. (Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008, 118, 124, 127.)

3.3.2 Itsestäkertomisen vaikutukset perheessä

Lasten itsestäkertominen vanhemmille ennakoi läheisen suhteen lisäksi myös muita vaikutuksia lapsen elämään. Tutkimusten mukaan nuoret, joiden vanhemmat ovat selvillä heidän päivittäisestä elämästään, käyttävät vähemmän päihteitä, syyllistyvät harvemmin rikoksiin, menestyvät paremmin koulussa ja omaavat paremman itsetunnon kuin sellaiset nuoret, joiden vanhemmat eivät tiedä heidän asioistaan (Crouter & Head 2002, Darlingin, Cumsillen, Caldwellin & Dowdyn 2006, 667 mukaan). Sen sijaan nuoren salailun ja uskoutumisen välttämisen on eri tutkimuksissa osoitettu olevan yhteydessä nuoren kasvaneeseen masentuneisuuteen, käytösongelmiin ja minäkuvan epäselvyyteen, alentuneeseen itsekontrolliin sekä vähäisempään vanhempien myötämielisyyteen, hyväksyntään ja osallisuuteen (ks. Hunter, Barber, Olsen, McNeely & Bose 2011, 448–449).

Toki myös vanhemmat voivat olla aktiivisia selvittämään asioita lastensa elämästä. Itsestäkertomisen vastuuta ei voi täysin säilyttää lapsen vastuulle. Toisaalta mitä vanhemmiksi nuoret tulevat, sitä vaikeampi vanhemman on saada tietoa nuoren elämästä vain valvomalla tätä. Onkin todettu, että nuoren vapaaehtoinen itsestäkertominen ennustaa paremmin vanhemman tietoisuutta (*parental knowledge*) nuoren asioista kuin vanhemman valvonta. Vanhemman korkeampi tietous nuoren asioista puolestaan on yhteydessä vähempään ongelmakäyttäytymiseen. Toisin sanoen mitä enemmän nuoret uskoutuivat vanhemmilleen, sitä todennäköisemmin he välttyivät ongelmakäyttäytymiseltä, kuten sääntöjen rikkomiselta, rikoksilta ja riippuvuuksilta. (Stattin & Kerr 2000, 1077, 1079; Willoughby & Hamza 2011, 466, 470.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä

Itsestäkertomisen on jo varhaisissa tutkimuksissa todettu olevan yksi interpersonaalisten suhteiden edellytys (Taylor & Altman 1987, Meschin & Bekerin 2010, 573 mukaan). Tässä tutkielmassa ilmiötä tarkastellaan perheessä. Itsestäkertomisen kontekstiksi on valittu perhe, koska perhesuhteilla on pitkäkestoisuutensa tähden mittava merkitys nuoren hyvinvointiin ja sosiaalistumiseen. Lisäksi perheviestintä vaikuttaa yksilön minuuteen ja yksilö vaikuttaa perheviestintään (Koerner & Fitzpatrick 2002, 88).

Perhe on tärkeä konteksti viestintätaitojen oppimisen kannalta. Varhaisimmat opit itsestäkertomisesta saadaan vanhempien kanssa (Bristor 1990, Parker-Raleyn 2007, 2 mukaan). Toki myöhemmällä oppimisella ystävien kanssa on merkitystä, mutta perheessä opitut viestintätaidot saattavat vaikuttaa myös ystävyysuhteisiin. Esimerkiksi Ledbetter (2009, 141) huomasi, että nuorten aikuisten lapsuudenperheen keskusteluorientaatio vaikutti heidän ystävyysuhteidensa läheisyyteen. Keskusteluorientaatio on toki laajempi käsite kuin itsestäkertomisesta opitut mallit. Ledbetter (2009, 132, 144) kuitenkin arvioi, että perheissä, joissa on vahva keskusteluorientaatio, lapset oppivat todennäköisemmin myös itsestäkertomista. Hän pääättelee tutkimustulostensa perusteella, että perheessä opitut viestintämallit voivat vaikuttaa siihen, kuinka hyvin lapsi oppii ystävyysuhteita vahvistavaa viestintäkäyttäytymistä.

Itsestäkertomista perheissä on tutkittu paljon, mutta suuri osa tutkimuksista koskee nuorten ja heidän vanhempiensa välistä itsestäkertomista (esim. Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008). Pienempi joukko tutkimuksia koskee nuorten itsestäkertomista sisarusten tai isovanhempien kanssa (mm. Dolgin & Lindsay 1999; Ruiz & Silverstein 2007). Sen sijaan tutkimuksia, jossa tarkasteltaisiin itsestäkertomista kullekin nuoren itse määrittelemälle perheenjäsenelle, ei ole tehty paljon.

Aiempi itsestäkertomisen tutkimus on keskittynyt Yhdysvaltoihin. Vaikka kulttuurin vaikutuksesta itsestäkertomiselle ei ole varmuutta, on itsestäkertomista syytä tutkia myös Suomessa. Tämän lisäksi on syytä tarkastella myös erilaisten tilannetekijöiden vaikutusta itsestäkertomiseen. Lisäksi vaikka muutama tutkija on kysynyt nuorten uskoutumisen ja uskoutumisen välttämisen syitä vanhemmille (Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008; Hunter, Barber, Olsen, McNeely &

Bose 2011), nuorten omia selityksiä kannattaa tutkia myös muiden perheenjäsenten kohdalla. Uskoutumisen välttämisen tarkastelu on tärkeää myös siksi, että salailun on todettu olevan yhteydessä nuoren pahoinvointiin (ks. Hunter, Barber, Olsen, McNeely & Bose 2011, 448–449). Tieto salaamisen syistä voi edesauttaa vähentämään nuoren salailua ja sitä kautta nuorten pahoinvointia.

Lopuksi kotonaan asuvien, mutta jo täysi-ikäisten nuorten tutkiminen voi antaa erilaisen näkökulman itsestäkertomiseen. Nämä nuoret ovat elämässään taitekohdassa aikuisuuden ja lapsuuden välillä. He voivat elävästi muistaa ja verrata kotinsa viestintäilmapiiiriä ja itsestäkertomista siihen, mitä he tahtoisivat tai aikovat luoda tulevassa, aikuisuuden perheessään.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan 18 vuotta täyttäneiden nuorten itsestäkertomista kullekin perheenjäsenelleen. Tutkielman tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, millaista nuorten itsestäkertominen perheessä on, kuinka he sitä selittävät ja millaisena he näkevät ideaalin itsestäkertomisen. Näin ollen tutkimusongelma on:

Millaisia piirteitä on nuorten itsestäkertomisella perheessä?

Tätä tutkimusongelmaa pyritään selvittämään kolmen tutkimuskysymyksen avulla.

Tutkimuskysymys 1: *Millaisia kokemuksia nuorilla on itsestäkertomisesta ja sen välttämisestä perheessään?*

Tämän kysymyksen avulla halutaan kartoittaa, kenelle nuoret kertovat asioistaan, miten usein he uskoutuvat kullekin perheenjäsenelleen ja mistä aiheista he kertovat. Toisaalta kartoitetaan, kenelle perheessä ei uskouduta ja mistä aiheista uskoutumista vältetään eniten. Samalla kartoitetaan, millaisissa tilanteissa uskoudutaan ja onko uskoutuminen nuorten mielestä vastavuoroista perheenjäsenten kanssa. Kysymyksen kautta saadun tiedon avulla voidaan kuvata nuorten itsestäkertomisen piirteitä kullekin perheenjäsenelleen.

Tutkimuskysymys 2: *Kuinka nuoret selittävät itsestäkertomistaan ja itsestäkertomisen välttämistään perheessään?*

Kysymyksen avulla voidaan hahmottaa sitä, kuinka nuoret selittävät omia valintojaan suhteessa itsestäkertomiseen. Vastauksista voi myös saada viitteitä siitä, mitkä asiat nuoret kokevat estävän tai

edistävän itsestäkertomistaan. Tämän kysymyksen avulla tarkastellaan, millainen on nuorten itsestäkertomisen päätöksentekoprosessi.

Tutkimuskysymys 3: Millaisia itsestäkertomiseen liittyviä viestintämalleja nuoret aikovat luoda tuleviin perheisiinsä?

Tämän kysymyksen avulla voidaan selvittää nuorten arvioita siitä, millaiset vuorovaikutusmallit ovat nuorten mielestä niin arvostettavia, että niitä kannattaa luoda heidän tulevaan perheeseensä. Toisin sanoen kysymyksen avulla pyritään selvittämään, mitä nuoret tekisivät samoin tai toisin itsestäkertomisen osalta kuin heidän perheessään on tehty. Toisaalta vastauksista nähdään, millaista itsestäkertomista vastaajat ovat mahdollisesti toivoneet omien vanhempiensa kanssa. Lisäksi kysymyksen avulla saadaan tietoa siitä, millaisena ilmiönä nuoret ymmärtävät itsestäkertomisen. Tuloksia tarkastellaan myös kulttuurisista lähtökohdista.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruun kulku

Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin elektroninen kysely. Aiempaa tutkimusta itsestäkertomisesta on tehty niin kattavasti, että ilmiötä pystyttiin tutkimaan kyselyllä. E-kysely toteutettiin Tampereen yliopiston tarjoamalla web-pohjaisella sovelluksella. Kysely koostui tutkielman esittelystä sekä neljästä kyselyosiosta. Esittelyosassa kerrottiin, että tutkielman tarkoitus on kartoittaa 18 vuotta täyttäneiden nuorten aikuisten käsityksiä uskoutumisesta perheessään. Lisäksi kerrottiin, että uskoutumisella tarkoitettiin sellaista itseä koskevan, tärkeän ja luottamuksellisen tiedon paljastamista toiselle, jota toinen ei saisi muuta kautta helposti selville. Esimerkkinä uskoutumisen aiheista annettiin tunteet, kokemukset ja salaisuudet. Kyselyssä ei käytetty itsestäkertomisen termiä, koska uskoutuminen nähtiin olevan ymmärrettävämpi sana. Esittelyssä kerrottiin myös, että vastata voi anonyymisti ja luvattiin, että vastaukset tuhoataan viimeistään 31.1.2012. Lopuksi neuvottiin, kuinka vastaajat saavat tarvittaessa selvennystä kysymyksiin kysymysmerkki-symbolin takaa. Kysymysmerkki-symboli löytyi jokaisen kysymyksen kohdalta ja siinä selitettiin tehtävää ohjaamatta vastauksia. Esimerkiksi kun pyydettiin valitsemaan kaikki ne aiheet, joista vastaaja uskoutuu perheenjäsen 1:lle, kysymysmerkin takaa löytyi selite mitä perheenjäsen 1:llä tarkoitetaan ja toimintaohje: ”Tarkoittaa perheenjäsentä, jolle uskoudut eniten. Voit valita aiheista useamman vaihtoehdon.” Kyselylomake löytyy liitteestä 2.

Kysely koostui neljästä osiosta. Ensimmäisessä osiossa pyrittiin saamaan vastaus kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, millaisia kokemuksia nuorilla on sekä itsestäkertomisesta että sen välttämisestä. Aluksi vastaajat saivat määritellä viisi perheenjäsentään siinä järjestyksessä, kenelle he uskoutuvat eniten. Tehtävänannossa mainittiin esimerkkeinä isä, äitipuoli ja isoäiti. Nuorten annettiin itse määritellä perheenjäsenensä, koska muun muassa Fitzpatrick ja Caughlin (2002, 729) ovat peräänkuuluttaneet perheiden mahdollisuutta itse määritellä itsensä. Tämä on ainut keino saada tietoa siitä, kenelle nuori perheessään uskoutuu eikä siitä, kuinka hyvin nuoren perhe kuvastaa tutkijan käsitystä perheestä. Perheenjäsenten määrä rajattiin viiteen, jotta aineiston käsittely olisi ongelmaton.

Tämän jälkeen esitettiin monivalintakysymyksiä, jotka koskivat itsestäkertomisen tiheyttä, vastavuoroisuutta ja aiheita kullekin nimetyille perheenjäsenelle. Valmiiksi annetut uskoutumisen olivat opiskelu, harrastukset, raha-asiat, ystävyys- ja yleiset ihmissuhteet, rakkaus- ja parisuhdeasiat, salaisuudet, kokemukset kodin ulkopuolella, käytännön ongelmat (esimerkiksi omaisuutta rikkoontuu), terveys sekä oma henkinen vointi ja jaksaminen. Suurin osa aiheista valikoitui taustakirjallisuuden pohjalta (esim. Jourard 1971, 213–215; Mathews, Derlega & Morrow 2006, 90; Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 217), mutta kolme aihealuetta, joiden uskottiin olevan relevantteja nuorille, liitettiin itse kyselyyn. Näitä olivat tulevaisuuden suunnitelmat, harrastukset ja salaisuudet. Lisäksi vastaajille annettiin mahdollisuus kertoa omin sanoin, jos he uskoutuivat muistakin aiheista. Samoin osion lopuksi vastaajia pyydettiin kirjoittamaan, mistä aiheista he eivät uskodu kullekin perheenjäsenelleen.

Kyselyn toisen osion alussa selvitettiin ensimmäisen tutkimuskysymyksen alakysymystä, tilannetekijöiden vaikutusta itsestäkertomiseen. Vastaajille esitettiin väittämiä uskoutumisesta ja heidän piti päättää, kuvasiko väittämiä heidän uskoutumistaan perheenjäsenilleen. Tässä kysymyksessä perheenjäseniä ei eritelty, koska ajateltiin vastaajien suosivan toisia tilannetekijöitä, kuten kahdenkeskisyttä, perheenjäsenestä huolimatta. Tämän jälkeen pyrittiin saamaan vastaus toiseen tutkimuskysymykseen. Vastaajia pyydettiin erittelemään omin sanoin, miksi he uskoutuvat tai eivät uskodu kullekin perheenjäsenelleen. Kyselyssä jokaiselle perheenjäsenelle oli varattu oma tila, jotta vastaajat muistaisivat eritellä uskoutumistaan tarkasti.

Kolmas osio kattoi kolmannen tutkimuskysymyksen eli sen avulla selvitettiin, millaisia itsestäkertomiseen liittyviä viestintämalleja nuoret aikovat luoda tuleviin perheisiinsä. Tutkimuskysymyksestä tehtiin kaksi avointa kysymystä. Ensimmäisessä kysymyksessä vastaajia

pyydettiin kuvittelemaan, että heillä itsellään on joskus lapsia. Tämän jälkeen he kertoivat, mistä asioista he toivovat lastensa voivan uskoutua heille. Toisessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitä he tekisivät samoin tai toisin kuin lapsuuden perheessään, jotta heidän lastensa olisi helppo uskoutua heille. Viimeisessä eli neljännessä osiossa pyydettiin monivalintakysymyksiin taustatietoja, joihin kuuluivat sukupuoli, asumismuoto ja ikä.

Kyselystä tehtiin useampia versioita, joissa varioitiin kysymysten tyyppejä. Versioita testattiin parilla nuorella aikuisella. Heidän antamansa palautteen pohjalta päädyttiin suosimaan monivalintakysymyksiä, jotta kyselyn voisi täyttää kohtuullisessa ajassa (10–15 min). Lisäksi he antoivat arvokkaita kommentteja, joiden avulla kehitettiin ohjeistusten, kysymysten ja kyselyn rakenteen ymmärrettävyyttä. He kehottivat kiinnittämään huomiota esimerkiksi ohjeistusten ja rakenteen yksiselitteisyyteen.

Tämän tutkielman kohderyhmäksi valittiin vielä kotonaan asuvat, mutta jo täysi-ikäiset lukiolaiset. Kohderyhmän jäsenet ovat myöhäisessä murrosiässä ja virallisesti aikuisia, mutta toisaalta edelleen huoltajiensa elätettävänä. Aiemmassa perheviestinnän tutkimuksessa on keskitytty lähinnä joko murrosikäisten (ks. Buhrmester & Prager 1995) tai yli 20-vuotiaiden nuorten aikuisten itsestäkertomiseen (Mathews, Derlega & Morrow 2006). Sen sijaan myöhemmässä murrosiässä olevien nuorten itsestäkertomista on tarkasteltu vähemmän. Tarkastelemalla jo myöhemmässä murrosiässä, mutta vielä huoltajiensa asuvien nuorten kokemuksia, voidaan saada lisätietoa, millaista on aikuisuuden ja lapsuuden välillä elävien nuorten itsestäkertominen.

Tutkimusaineisto kerättiin pääosin kahdesta lukiosta, joista toinen oli Pirkanmaalla ja toinen Keski-Suomessa. Tutkija kävi paikan päällä esittelemässä tutkielmaa noin sadalle abiturientille. Vierailun tavoitteena oli esitellä tutkielmaa ymmärrettävästi ja motivoida abiturientteja vastaamaan kyselyyn.

Aineisto kerättiin tammi-huhtikuussa 2011 ennen abiturienttien ylioppilaskirjoituksia. Aineistonkeruuta varten anottiin tutkimuslupa (liite 1) lukioiden rehtoreilta. Koulujen työaikaa ei ollut mahdollista käyttää vastaamiseen, joten koulusta riippuen kyselyyn johtava linkki jaettiin abiturienteille joko intranetissä tai sähköpostitse.

4.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Ennen varsinaista analysointia tehtiin Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 209–210) suosittelemat esityöt, joita olivat tietojen tarkistaminen ja aineiston järjestäminen. Saadut vastaukset tarkistettiin ja aineistosta poistettiin kokonaan yksi vastaus, jonka tekijä oli ymmärtänyt tehtävän väärin. Lisäksi poistettiin neljä mainintaa, jotka koskivat muita kuin ihmisiä. Esimerkiksi jos vastaaja oli nimennyt perheenjäsenikseen äidin, isän ja koiran, poistettiin vain maininnat, jotka koskivat itsestäkertomista koiralle.

E-kyselyn vastaukset tallentuivat automaattisesti ohjelman tietokantaan, jolloin jokainen vastaaja sai oman numeron. Tätä numerointia hyödynnettiin avoimien kysymysten vastausten esittelyssä, esimerkiksi V3 tarkoitti kyselyn aikajärjestyksessä kolmanneksi täyttäneitä vastaajaa. E-kyselyn tietokannasta aineisto siirrettiin SPSS-ohjelmaan. Perheenjäsenet luokiteltiin viiteen eri luokkaan, jotta saataisiin suurempia vertailukelpoisia ryhmiä. Nämä luokat olivat äiti, isä, sisko, veli ja muu. Esimerkiksi luokkaan ”siskot” yhdistettiin sekä iso- että pikkusiskot. Luokka ”muut” oli heterogeenisempi, sillä siihen kuului muun muassa isovanhemmat, seurustelukumppanit, lähisukulaiset ja äiti- ja isäpuolet. Kullekin perheenjäsenluokalle annettiin numeroarvo SPSS-ohjelmassa erilaisten vertailujen mahdollistamiseksi. Uskoutumisen tiheyttä ja vastavuoroisuutta kuvaaville vastausvaihtoehdoille oli annettu arvot jo e-lomakkeen tekovaiheessa, joten ne pystyttiin siirtämään suoraan SPSS-ohjelmaan. Uskoutumisen aiheita kartoittaessa aineistossa oli vain rasti niiden aiheiden kohdalla, joista uskouduttiin. Vastauksille annettiin arvot, 1 = aiheesta uskoudutaan ja 0 = aiheesta ei uskouduta.

Koska vastaajat olivat saaneet nimetä itse perheenjäsenensä (läheisin perheenjäsen, toiseksi läheisin perheenjäsen), eri ryhmät koostuivat useista eri perheenjäsenluokista (äiti, isä, veli, sisko, muut) (ks. kysely, liite 2). Jotta pystyttiin vertailemaan uskoutumista eri perheenjäsenille, eri ryhmistä piti poimia eri perheenjäseniä koskevat vastaukset. Esimerkiksi kun selvitettiin uskoutumistiheys äidille, piti ristiintaulukoida eri ryhmät uskoutumistiheyden kanssa ja poimia vastauksista äitiä koskevat luvut ja laskea ne yhteen. Tässä käytettiin hyväksi Excel-ohjelmaa.

Kyselyssä selvitettiin, mistä aiheista vastaajat uskoutuvat kullekin perheenjäsenelleen. Tämä tehtiin tarjoamalla vastaajille 12 kirjallisuuden pohjalta valikoitunutta aihetta, joista he valitsivat kunkin perheenjäsenen kohdalla aiheet, joista he uskoutuvat. Näitä uskoutumisen aiheita olivat opiskelu, tulevaisuuden suunnitelmat, harrastukset, kokemukset kodin ulkopuolella, käytännön ongelmat

(esim. kun omaisuutta rikkoutuu), ystävyys- ja muut ihmissuhteet, terveys, arvot ja asenteet, raha, rakkaus- ja parisuhde sekä salaisuudet. Lisäksi vastaajille annettiin mahdollisuus kertoa vapaasti muista mahdollisista uskoutumisen aiheista. Näissä avoimissa vastauksissa ei mainittu uusia aiheita. Ainoastaan kaksi vastaajaa mainitsi voivansa uskoutua kaikesta tai lähes kaikesta. Uskoutumisen aiheiden suosituimmuusjärjestys saatiin laskemalla yhteen kunkin aiheen saamien mainintojen määrä eri perheenjäsenien kohdalla. Tällöin esimerkiksi opiskelu sai kolme mainintaa, jos yksi vastaaja uskoutui opiskelusta kolmelle eri perheenjäsenelleen. Lisäksi laskettiin, kuinka moni vastaaja uskoutui kustakin aiheesta vähintään yhdelle perheenjäsenelleen, jotta selviäisi, mitkä aiheet ovat salaisempia kuin toiset. Vältetyt aiheet puolestaan selvitettiin katsomalla ne viisi aihetta, jotka saivat vähiten mainintoja koko aineistossa sekä kunkin perheenjäsenen kohdalla.

Koska aineistosta ei pyritty tekemään yleistyksiä eikä etsitty muuttujien välisiä korrelaatioita, selvitettiin vain frekvenssit. Niissä tapauksissa kuin eri ryhmiä koskevia vastauksia oli lähes sama määrä, selvitettiin myös prosenttiosuudet.

Avoimien kysymysten avulla selvitettiin uskoutumisen aiheita, joita vastaajat välttivät kunkin perheenjäsenen kanssa, uskoutumisen syitä sekä tulevia viestintämalleja. Avoimien kysymysten analysointimenetelmänä käytettiin luokittelua (Eskola & Suoranta 1998, 165). Luokittelun avulla laadullistakin aineistoa voi käsitellä systemaattisesti, ei vain niin, että siitä nostetaan esille intuitiivista tulkintaa tukevat tekstinäytteet (Alasuutari 1999, 193).

Aluksi vältettyjä uskoutumisen aiheita koskevat vastaukset luettiin läpi esiymmärryksen saamiseksi (Eskola & Suoranta 1998, 152). Tällöin huomattiin, että suurimmassa osassa tapauksia vastaajat olivat käyttäneet samaa, aiemmin kyselyssä esiintynyttä, kahdentoista uskoutumisen aiheen luokitusta. Niinpä tätä luokitusta käytettiin analysoinnin pohjana. Eri perheenjäseniä (äiti, isä, sisko, veli, muu) koskevat vastaukset poimittiin omaan Excel-taulukkoonsa kaikista eri perheenjäsenluokista (pj1, pj 2, pj 3, pj 4, pj 5). Kuhunkin luokkaan sopivien mainintojen määrät laskettiin perheenjäsenittäin. Lopuksi koottiin yhteen kaikki luokat mainintoineen ja laskettiin mainintojen yhteismäärä.

Vastaukset olivat lyhyitä: ne sisälsivät keskimäärin neljä sanaa. Keskimäärin vastaajat mainitsivat kaksi aihetta, joista he eivät uskoutu kullekin perheenjäsenelleen. Jotkut vastaajat saattoivat vastata useampaan aihealuokkaan kuuluvia mainintoja. Tulokset ovat siis vain suuntaa antavia, koska toiset vastaajat mainitsivat 11 aihetta, toiset vain yhden.

Analysoinnin pohjana käytetyt 12 valmiiksi annettua uskoutumisen aihetta eivät täysin riittäneet luokittelun tekoon (ks. kyselylomake, liite 2). Tämän takia osaa luokista laajennettiin. Luokkaan ”arvot ja asenteet” liitettiin myös mielipiteitä, ajatuksia ja vakaumusta koskevat maininnat ja luokkaan tulevaisuuden suunnitelmat lisättiin myös unelmia ja haaveita koskevat vastaukset. Luokkaan ”henkinen hyvinvointi ja jaksaminen” puolestaan yhdistettiin vastakohtaparina ongelmia ja huolia kuvaavat vastaukset.

Analyysin pohjalta syntyi myös uusia vältettyjen aiheiden luokkia. Näitä olivat muun muassa seksi sekä henkilökohtaiset asiat ja syvälliset asiat, joihin kuului myös tunteet. Erillisiä luokkia luotiin, vaikka osa niistä on osittain päällekkäisiä valmiiden luokkien kanssa. Esimerkiksi seksiä koskevat vastaukset olisi voinut liittää ”rakkaus ja parisuhde” luokkaan, mutta datan yksityiskohtaisuus olisi kärsinyt. Useita kriteereitä sisältävän luokitus kuvaa paremmin tutkittavaa ilmiötä (Eskola & Suoranta 1998, 168). Uusien luokkien lisäksi avoimista vastauksista selvisi, ettei muutama vastaaja uskodu juuri mistään aiheesta perheenjäsenelleen, kun taas muutama voi uskoutua kaikista aiheista.

Myös uskoutumisen syiden analysointi aloitettiin vastausten luokittelulla. Kun ensimmäinen, aineistolähtöinen analyysi oli tehty, verrattiin saatuja luokkia kahteen aiemmassa tutkimuksessa saatuihin luokkiin (Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008, 118–122; Hunter, Barber, Olsen, McNeely & Bose 2011, 456–460). Vertailun pohjalta todettiin, että Derlegan ja kumppaneiden (2008) luokitus, joka koski henkilökohtaisista asioista uskoutumista, toimisi parhaiten myös tämän tutkielman aineiston analysoinnissa. Niinpä aineisto analysoitiin uudestaan tällä jaottelulla. Tarvittaessa luokkien kuvauksia laajennettiin. Esimerkiksi ”velvollisuus ilmoittaa” -luokkaa laajennettiin koskemaan mainintoja, joissa uskoutumisen syynä oli tapa, syyksi esitettiin sukulaisuussuhdetta tai ajateltiin, että asia tulisi joka tapauksessa perheenjäsenen tietoon. Lisäksi löydettiin muutama uskoutumisen syy, kuten kuunteleminen ja uskoutumisen vastavuoroisuus. Aivan kaikkia Derlegan (2008) löytämiä uskoutumisen välttämisen syitä, kuten ”toinen liittyy tilanteeseen tai ”pelko suhteen vaarantumisesta” ei löytynyt tässä tutkielmassa. Luokat ja niiden kuvaukset esimerkkeineen löytyvät liitteistä 3 ja 4.

5 TULOKSET

Tutkimukseen osallistui yhteensä 67 vastaajaa, joista yksi oli ymmärtänyt tehtävänannon väärin. Hänen vastauksensa poistettiin, joten jäljelle jäi 66 vastaajaa. Vastaajista 54 (82 %) oli naisia ja 12 (18 %) miehiä. Vastaajista 58 (88 %) asui perheensä kanssa ja kahdeksan (12 %) vastaajaa asui poissa kotoa, esimerkiksi omassa asunnossaan.

Vastaajien ikää selvitettiin kolmella eri vaihtoehdolla, joiden katsottiin soveltuvan lukioikäisille vastaajille. Vastaajista 18–19-vuotiaita oli 58 (88 %), 20–21-vuotiaita seitsemän (11 %) ja yksi vastaaja (2 %) oli 22-vuotias tai tätä vanhempi.

Tässä tutkielmassa ei etsitty korrelaatioita itsestäkertomisen ja taustamuuttujien välille. Tutkielmassa oli pieni ikäjakauma, joten ikä ei ollut todennäköinen eroja selittävä muuttuja. Toisaalta sukupuolien välinen vertailu ei ollut mahdollinen, koska naisvastaajia oli selvästi enemmän kuin miesvastaajia.

Nuorten perhekoot vaihtelivat, joten kaikki vastaajat eivät nimenneet kaikkia pyydettyä viittä perheenjäsentä. Vain 38 vastaajaan perheeseen kuului ainakin viisi muuta perheenjäsentä. Neljä muuta perheenjäsentä oli 14 vastaajalla, 12 vastaajalla oli kolme perheenjäsentä ja kahdella vastaajalla oli vain kaksi muuta perheenjäsentä. Vastaajat mielsivät perheeseensä kuuluvan keskimäärin 4,3 perheenjäsentä (jos luokan ”muut” poistaa, jolloin jäljelle jää vain perinteiseen ydinperheeseen kuuluvat perheenjäsenet, keskiarvo on 3,5).

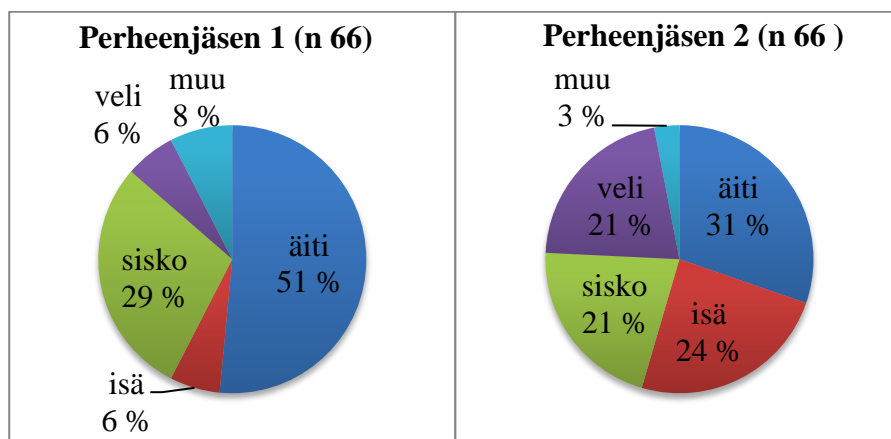
Tulokset esitellään niin, että alaluku 5.1 vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, millaisia kokemuksia nuorilla on niin itsestäkertomisesta kuin sen välttämisestä perheessään. Alaluvussa 5.2 käsitellään toista tutkimuskysymystä eli nuorten selityksiä itsestäkertomiselle ja sen välttämislle. Viimeiseen tutkimuskysymykseen (millaisia viestintämalleja nuoret aikovat luoda tuleviin perheisiinsä) vastataan alaluvussa 5.3.

5.1 Kokemuksia itsestäkertomisesta ja sen välttämisestä

5.1.1 Nuorten uskoutumisen kohteet perheessä

Ensimmäiseksi selvitettiin, kenelle nuoret uskoutuvat perheessään. Tämä tehtiin pyytämällä vastaajia nimeämään viisi perheenjäsentään uskoutumisensa määrää kuvaavassa järjestyksessä (ks. kyselylomake, liite 2). Useimmiten nimetty perheenjäsen oli äiti, kahta vaille kaikki, eli 64 vastaajaa (97 %) nimesi hänet viiden perheenjäsenensä joukkoon. Lähes yhtä moni, eli 60 vastaajaa (94 %) nimesi myös isän kuuluvan perheeseensä. Veli oli 55:llä (83 %) vastaajalla, sisko 51:llä (77 %) vastaajalla ja 56 (85 %) nimesi perheenjäsenekseen jonkun muun henkilön, kuten poikaystävän tai kummin.

Yli puolet vastaajista nimesi äidin ensimmäiseksi perheenjäsenekseen, kun pyydettiin kirjaamaan perheenjäsenet uskoutumisen määrää kuvaavassa järjestyksessä (kuvio 1). Kaiken kaikkiaan äiti oli suurimmalle osalle vastaajista joko ensisijainen tai toissijainen uskoutumisen kohde, sillä vain kuusi vastaajaa oli merkinnyt hänet kolmanneksi perheenjäsenekseen ja kolme vastaajaa neljänneksi. Ainoastaan yksi vastaaja uskoutui äidilleen vähiten verrattuna muihin mainitsemiinsa perheenjäseniin.

KUVIO 1 Perheenjäsenet, joille nuoret uskoutuvat eniten ja toiseksi eniten

Siskoille uskoutumisessa toistui sama ilmiö lievempänä kuin äitien kohdalla: siskot olivat usein henkilöitä, joille kerrottiin eniten (29 % vastaajista) tai toiseksi eniten (21 %), mutta heidän osuutensa väheni muissa luokissa. Toisin sanoen jos vastaajilla oli perheessään äiti tai sisko, hän

todennäköisesti ensisijaisesti uskoutui tälle. Vain yhdeksän vastaajaa (14 %) piti siskoaan kolmantena uskoutumisen kohteena, seitsemän (11 %) neljäntenä ja kaksi (3 %) viidentenä uskoutumisen kohteena (taulukko 1).

TAULUKKO 1 Uskoutumisen kohteet perheessä

	pj 1	pj 2	pj 3	pj4	pj 5	yht.
äiti	34	20	6	3	1	64
isä	4	16	24	12	4	60
sisko	19	14	9	7	2	51
veli	4	14	17	10	10	55
muu	5	2	8	20	21	56
yht.	66	66	64	52	38	286

Huom. pj 1–5 tarkoittavat perheenjäseniä uskoutumista kuvaavassa järjestyksessä. Esimerkiksi perheenjäsen 1 (pj 1) on se perheenjäsen, kenelle uskoudutaan eniten.

Isä oli ensisijainen uskoutumisen kohde vain neljälle vastaajalle, mutta toissijainen uskoutumisen kohde kuudelletoista eli lähes joka neljännelle (24 %) vastaajalle (kuvio 1, s. 39). Kolmantena uskoutumisen kohteena häntä piti 24 (36 %) vastaajaa. Neljänneksi uskoutumisen kohteeksi hänet valitsi 12 henkilöä ja viidenneksi neljä vastaajaa (taulukko 1). Vaikka isää ei valittu ensisijaiseksi uskoutumisen kuulijaksi, hän oli useille vastaajista (92 %) yksi uskoutumisen kohteista perheessä.

Samoin kuin isien kohdalla, mikäli vastaaja ilmoitti, että perheessä oli veli, harva vastaaja uskoutui hänelle ensisijaisesti (6 %). Yli viidennes vastaajista (21 %) piti veljeä toisena uskoutumisen kohteena (kuvio 1, s. 39). Kolmanneksi eniten veljille uskoutuu 17 vastaajaa, neljänneksi eniten 10 vastaajaa ja viidenneksi eniten samoin 10 vastaajaa (taulukko 1).

Ryhmä ”muut” (n 56) koostui suurimmaksi osaksi isoäideistä (39 %), mutta ryhmässä oli myös muun muassa poikaystäviä, tätejä, serkkuja, kummeja, äitipuolia, isäpuoli ja yksi isoisa. Ryhmän jäseniä nimettiin harvoin perheenjäseniksi 1–3, sen sijaan heitä mainittiin usein perheenjäsenenä, jolle uskoudutaan neljänneksi ja viidenneksi eniten, eli vähiten (taulukko 1).

Näyttää siltä, että vaikka kyseessä olisi pienempi perhe, äiti ja sisko ovat läheisimpiä. Vastaajien perheenjäsenten määrä vaihteli, joten tarkistettiin perhekoon suhde siihen, kenelle uskouduttiin eniten (taulukko 2).

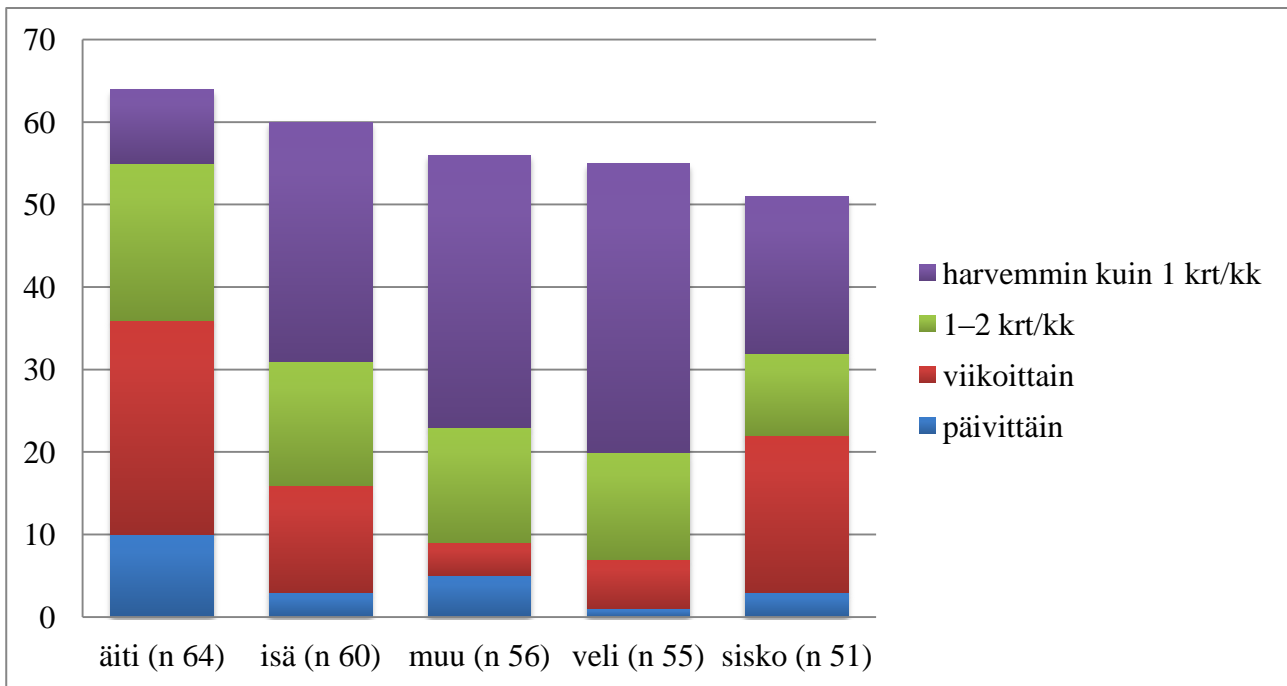
TAULUKKO 2 Lähin perheenjäsen erikokoisissa perheissä

	kolme perheenjäsentä (n 11)	neljä perheenjäsentä (n 14)	viisi perheenjäsentä (n 39)
äiti	4	9	21
isä	2	1	1
sisko	5	3	11
veli	0	0	4
muu	0	1	2

Perheissä, joissa oli kolme muuta perheenjäsentä vastaajan lisäksi (n 11) läheisin perheenjäsen oli sisko, toiseksi läheisin äiti ja kolmanneksi läheisin isä. Perheissä, joissa oli neljä muuta perheenjäsentä (n 14) äiti oli läheisin, sisko toiseksi läheisin ja isä ja muut perheenjäsenet jakoivat kolmannen sijan. Perheissä, joissa oli vastaajan lisäksi viisi muuta perheenjäsentä (n 39) äiti oli läheisin perheenjäsen, sisko toiseksi läheisin, veli kolmanneksi läheisin, muu perheenjäsen neljänneksi läheisin ja isä vasta viidenneksi läheisin.

5.1.2 Uskoutumistiheys

Nuorilta kysyttiin, kuinka usein he uskoutuvat kullekin perheenjäsenelleen. Hyvin harva perheenjäsen oli nuoren uskoutumisen kohteena päivittäin. Suurin osa perheenjäsenistä kuuli uskoutumista harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Noin joka neljäs perheenjäsen kuuli uskoutumista yhdestä kahteen kertaan kuukaudessa ja reilu viidesosa viikoittain.

KUVIO 2 Uskoutumistiheys eri perheenjäsenille

Uskoutumistiheys vaihteli melko paljon riippuen siitä, kuka perheenjäsen oli kyseessä (kuvio 2). Äideille uskouduttiin useimmiten verrattuna muihin perheenjäseniin, sillä suurin osa vastaajista uskoutui hänelle joka viikko. Toiseksi tiheimmin uskouduttiin siskolle, jolle suurin osa vastaajista uskoutui joko viikoittain tai harvemmin kuin kerran kuussa. Uskoutumisen frekvenssi aleni selkeästi muiden perheenjäsenten kohdalla. Sekä isälle, veljille että muille perheenjäsenille uskoudutaan yleensä harvemmin kuin kerran kuussa.

Vastaajille tarjottiin neljä vaihtoehtoa, joilla he pystyivät arvioimaan uskoutumisensa tiheyttä kullekin perheenjäsenelleen. Vaihtoehdot olivat: (1) harvemmin kuin kerran kuukaudessa, (2) 1–2 kertaa kuukaudessa, (3) viikoittain ja (4) päivittäin. Muuttujat voidaan asettaa järjestykseen, mutta ne eivät ole tasavälisiä, joten kuviossa 2 esitetään ainoastaan frekvenssit yleiskuvan antamiseksi. Ylipäätään tässä luvussa esitellään enemmän frekvenssejä kuin prosenttilukuja, koska eri nimettyjen perheenjäsenten määrä vaihteli, kuten aiemmin jo todettiin.

Vaikka perheenjäsenten määrät eroavat, voidaan tuloksissa nähdä eroja perheenjäsenten välillä. Äideille uskouduttiin tiheimmin. Tämän voi päätellä muun muassa siitä, että vaikka kovin moni vastaaja ei uskoudu kellekään perheenjäsenelleen päivittäin ne jotka uskoutuvat, valitsivat kohteekseen todennäköisemmin äidin (kuvio 2). Päivittäin äidilleen uskoutui 15 % kaikista vastaajista.

Viikoittain puolestaan äidilleen uskoutui 39 % vastaajista ja 1–2 kertaa kuukaudessa 29 % vastaajista. Yhteenlaskettuna 83 % vastaajista uskoutui 1–2 krt/kk tai useammin äidilleen.

Vain kolme vastaajaa uskoutui isälleen päivittäin, mutta sen sijaan 13 vastaajaa uskoutui hänelle viikoittain, 15 vastaajaa 1–2 kertaa kuukaudessa ja 29 vastaajaa harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Noin puolet (47 %) kaikista vastaajista uskoutui yhdestä kahteen kertaan kuukaudessa tai useammin isälleen ja 44 % vastaajista uskoutui tätä harvemmin. Isälle uskouduttiin siis selvästi harvemmin kuin äidille.

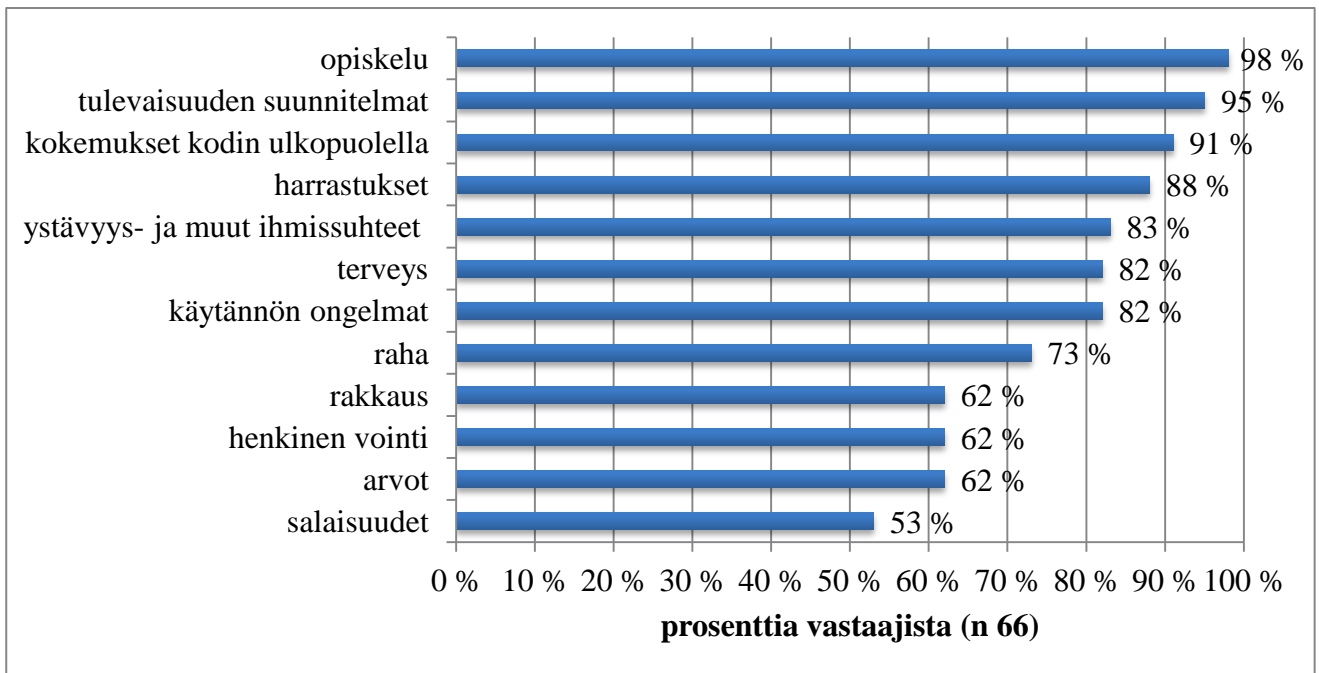
Ainoastaan kolme vastaajaa uskoutui siskolleen päivittäin, mutta 19 vastaajaa uskoutui siskolleen viikoittain. Siskot olivat siis isää useammin viikoittaisen uskoutumisen kohteena. Siskolleen uskoutui 1–2 kertaa kuukaudessa 10 vastaajaa. Kaiken kaikkiaan 48 % kaikista vastaajista uskoutui 1–2 kertaa kuukaudessa tai useammin siskolleen ja 15 % vastaajista uskoutui tätä harvemmin.

Niistä vastaajista, joilla oli veli, yksi vastaaja raportoi uskoutuvansa veljelleen päivittäin ja kuusi vastaajaa viikoittain. Vastaajista 13 kertoi uskoutuvansa veljelleen 1–2 kertaa kuukaudessa. Kaikista vastaajista 30 % uskoutui veljelleen 1–2 kertaa kuukaudessa tai useammin ja 53 % uskoutui tätä harvemmin. Tässä aineistoissa perheenjäsenistä veljille uskouduttiin kaikista harvimmin.

Ryhmälle ”muut perheenjäsenet” uskouduttiin lähes yhtä harvakseltaan kuin veljille. Viisi vastaajaa ilmoitti uskoutuvansa muulle perheenjäsenelle päivittäin. Nämä vastaukset koskivat lähinnä poikaystävää tai puolisoa, mutta yksi niistä koski myös isäpuolta. Neljä vastaajaa ilmoitti uskoutuvansa viikoittain ja 14 vastaajaa 1–2 kertaa kuukaudessa muulle perheenjäsenelle. Kaiken kaikkiaan 35 % kaikista vastaajista uskoutui 1–2 kertaa kuukaudessa tai useammin muulle perheenjäsenelleen ja 50 % vastaajista uskoutui tätä harvemmin.

5.1.3 Uskoutumisen aiheet

Opiskelu, tulevaisuuden suunnitelmat ja kokemukset kodin ulkopuolella olivat suosituimpia ja samalla vähiten salattuja uskoutumisen aiheita. Yli 90 % vastaajista uskoutui näistä aiheista yhdelle tai useammalle perheenjäsenelleen. Moni vastaaja (< 80 %) kertoi perheessään myös harrastuksista, ystävyys-suhteista, terveydestä ja käytännön ongelmista. Raha-asioista uskoutui 73 % vastaajista.

KUVIO 3 Osuus vastaajista, jotka uskoutuvat aiheesta jollekin perheessään

Sen sijaan salatumpia aiheita olivat rakkaus- ja parisuhdeasiat, henkinen vointi ja arvot, joista kertoi perheessään 62 % vastaajista. Kaikista pienin joukko (53 %) uskoutui perheessään salaisuuksista.

Uskoutumisen aiheiden jakaantuminen perheessä

Vastaajat valikoivat perheen sisällä, kenelle he mistäkin aiheesta uskoutuvat. Äiti oli perheenjäsenistä suosituin uskoutumisen kohde, kun kyseessä oli opiskelu, harrastukset, terveys, raha-asiat tai henkinen vointi ja jaksaminen (taulukko 3).

Siskoille puolestaan uskouduttiin mieluiten tulevaisuuden suunnitelmista, ystävyys- ja muista ihmissuhteista, rakkaus- ja parisuhdeasioista sekä salaisuuksista. Siskojen osuus erityisesti rakkausasioiden ja salaisuuksien kuulijana oli huomattava muihin perheenjäseniin verrattuna. Siskoista 27:lle uskouduttiin rakkausasioista, kun vastaavasti aiheesta kerrottiin 19 äidille ja vain kolmelle isälle (taulukko 3). Kaikista vähiten uskouduttiin salaisuuksista, mutta niistäkin eniten siskoille (n 17). Seuraavaksi eniten salaisuuksista uskouduttiin muille perheenjäsenille (n 13) ja jälleen vähiten isille (n 3).

Isä oli ensisijainen uskoutumisen kohde ainoastaan, kun aiheena olivat käytännön ongelmat, esimerkiksi omaisuuden rikkoontuminen. Toiseksi suosituin uskoutumisen kohde hän oli raha-asioissa, heti äidin jälkeen. Muutoin isä ei ollut erityisen suosittu uskoutumisen kohde verrattuna muihin perheenjäseniin.

Mikäli perheessä oli veljiä he olivat, isien tavoin kaikista suosituin uskoutumisen kohde vain yhden aiheen, kodin ulkopuolisten kokemusten kohdalla. Kaikissa muissa aiheissa veljet olivat viimeisiä tai toiseksi viimeisiä uskoutumisen kohteita.

Muut perheenjäsenet, esimerkiksi isoäidit tai kummit, eivät olleet ensisijaisia uskoutumisen kohteita missään annetussa kahdessatoista aiheessa. Tarkemmat osuudet näkyvät taulukossa 3, jossa esitetään maininnat siitä, kuinka monelle perheenjäsenelle uskoudutaan kustakin aiheesta. Taulukon alaosan prosenttiluku kertoo, kuinka suurelle osuudelle kaikista kyselyyn osallistuneiden vastaajien mainitsemista perheenjäsenistä (n 286) kerrotaan kyseisestä aiheesta.

TAULUKKO 3 Uskoutumisen aiheet perheenjäsenittäin

	opiskelu	tulevaisuuden suunnitelmat	harrastukset	kokemukset kodin ulkopuolella	käytännön ongelmat	ystävyyss- ja muut ihmissuhteet
äiti (n 64)	59	48	45	37	36	29
isä (n 60)	47	38	33	19	37	11
muu (n 56)	50	38	37	18	15	25
veli (n 55)	37	29	32	38	15	19
sisko (n 51)	45	39	35	28	20	34
YHT.	238 83 %	192 67 %	182 64 %	140 49 %	123 43 %	118 41 %

	terveys	arvot ja asenteet	raha	rakkaus ja parisuhde	henkinen vointi	salaisuudet
äiti (n 64)	41	29	35	19	27	11
isä (n 60)	22	15	30	3	14	3
muu (n 56)	18	18	13	17	10	13
veli (n 55)	7	16	7	11	6	6
sisko (n 51)	22	23	12	27	19	17
YHT.	110 38 %	103 36 %	97 34 %	77 27 %	76 27 %	50 17 %

Jo kuviossa 3 (s. 44) pystyi päättämään, mitkä aiheet ovat salaisempia kuin toiset. Kuviossa 3 näytettiin osuus vastaajista, jotka uskoutuivat kustakin aiheesta yhdelle tai useammalle perheenjäsenelleen. Kun verrataan kuvion 3 tietoja taulukon 3 tietoihin, saadaan viitteitä siitä, mitkä ovat sellaisia aiheita, joiden kohdalla vastaajat erityisesti valikoivat kuulijansa.

Kuulijan valikointia harrastettiin erityisesti, kun uskoutumisen aiheena oli terveys, kokemukset kodin ulkopuolella, ystävyys- ja muut ihmissuhteet, käytännön ongelmat ja raha-asiat. Enemmistö vastaajista (82 %) uskoutui terveyttään koskevista asioista jollekulle perheessään, mutta vain 38 % perheenjäsenistä oli tällaisen uskoutumisen kohteena. Suurin osa (91 %) vastaajista uskoutui kokemuksista kodin ulkopuolella jollekin perheenjäsenelleen (yleensä veljelle), mutta vain 49 % kaikista perheenjäsenistä oli kuullut uskoutumista aiheesta. Samoin 83 % vastaajista puolestaan uskoutuu ystävyys- ja muista ihmissuhteistaan, mutta vain 41 % kaikista perheenjäsenistä oli ollut näiden uskoutumisten kohteena. Käytännön ongelmistaan vastaajista 82 % uskoutui 43 %:lle perheenjäsenistä. Raha-asioistaan kertoi 73 % vastaajista, mutta kuulijoita edusti vain 34 % joukko.

Uskoutumisen aiheiden määrä

Uskoutumisen aiheiden määrä määräytyi enemmän perheenjäsenen läheisyyden mukaan kuin sen perusteella, oliko hän esimerkiksi äiti, isä vai veli. Tämän voi päätellä siitä, että uskoutumisen aiheiden määrien keskiarvot eivät poikenneet paljon toisistaan eri perheenjäsenten kohdalla, ja niillä oli suuri keskihajonta (taulukko 4). Lisäksi vaihteluväli vastauksissa oli suuri: veljien kohdalla 11, kaikilla muilla 12 (min 0, max 12). Kahdellatoista aiheella tarkoitetaan kyselyssä valmiiksi annettuja aihevaihtoehtoja, joista vastaajat valitsivat kunkin perheenjäsenen kohdalla ne, joista uskoutuivat tälle. Toisin sanoen osa vastaajista kertoi hyvin useasta aiheesta perheenjäsenelleen, osa ei kertonut yhdestäkään mainitusta aiheesta kyseiselle perheenjäsenelle.

TAULUKKO 4 Uskoutumisen aiheiden lukumäärä eri perheenjäsenille valmiiksi annetuista vaihtoehtoista (min 0, max 12)

	keskiarvo	keskihajonta	moodi
äiti (n 64)	6,5	2,9	6
sisko (n 51)	6,3	3,1	5 tai 7
muu (n 56)	4,9	3,4	2

isä (n 60)	4,5	2,7	4
veli (n 55)	4,1	2,3	4

Uskoutumisen laajuutta näyttää olevan samansuuntaista uskoutumisen määrän kanssa. Se perheenjäsen, kenelle uskouduttiin eniten (ja kenet vastaaja merkitsi kyselyyn ensimmäisenä), kuuli uskoutumista myös laajimmasta aiheäärästä, keskimäärin kahdeksasta aiheesta, moodin ollessa 12 aihetta. Uskoutuminen lähimmälle perheenjäsenelle oli siis hyvin laajaa. Sen sijaan jo toiselle perheenjäsenelle uskouduttiin enää keskimääräisesti kuudesta aiheesta, moodin ollessa viisi aihetta. Uskoutumisen aiheiden määrä väheni tasaisesti, kun siirryttiin perheenjäseniin kolme, neljä ja viisi.

TAULUKKO 5 Uskoutumisen aiheiden lukumäärät valmiiksi annetuista vaihtoehdoista (min 0, max 12)

	keskiarvo	moodi
perheenjäsen 1 (n 66)	8	12
perheenjäsen 2 (n 66)	6	5
perheenjäsen 3 (n 64)	5	4
perheenjäsen 4 (n 52)	4	2
perheenjäsen 5 (n 38)	4	2

Uskoutumisen aiheiden määrää tutkittiin myös perheittäin, jotta selviäisi, kuinka laajasti vastaajat uskoutuvat keskimääräisesti perheessään. Uskoutumisen aiheiden keskiarvo perheittäin saatiin laskemalla aiheiden määrä kunkin vastaajan kaikille perheenjäsenille ja jakamalla se perheenjäsenten määrällä.

Eri vastaajien uskoutuminen perheessään vaihteli suuresti. Jotkut vastaajat uskoutuivat keskimäärin yhdestä aiheesta perheessään, toiset puolestaan kymmenestä. Kaiken kaikkiaan noin puolet vastaajista (52 %) uskoutui kohtalaisen laajasti 5–8 aiheesta. Vähän alle puolet (41 %) uskoutui suppeammin 0–4 aiheesta. Vain 8 % vastaajista uskoutui laajasti, keskimäärin 9–10 aiheesta koko perheelleen.

5.1.4 Vältetyt aiheet

Nuoret välttivät eniten uskoutumista salaisuuksista, henkisestä voinnista ja jaksamisesta, rakkaus- ja parisuhdeasioista, raha-asioista sekä arvoista ja asenteista. Toisin sanoen pienin määrä vastaajia valitsi nämä aiheet, kun heiltä kysyttiin, mistä aiheista he uskoutuvat. Nuoret välttivät joidenkin perheenjäsenten kanssa enemmän joitakin aiheita kuin toisten. Esimerkiksi isät olivat kaikista harvimminkin uskoutumisen kohteena, kun kyseessä oli ystävyys- ja ihmissuhteet. Siskoille puolestaan uskouduttiin vähiten raha-asioista ja muille perheenjäsenille henkisestä voinnista.

Äitien kohdalla vältetyimpien aiheiden järjestys oli sama kuin koko aineistossa (kuvio 3, s. 44) eli vältetyin aihe oli salaisuudet, toiseksi vältetyin rakkaus- ja parisuhdeasiat ja kolmanneksi vältetyin aihe oli henkinen vointi. Isien kohdalla kaksi ensimmäistä vältetyintä aihetta olivat samat kuin muussa aineistossa eli salaisuudet ja rakkaus- ja parisuhdeasiat, joista molemmista uskouduttiin vain kolmelle isälle (taulukko 3, s. 45). Kolmanneksi vältetyin aihe isien kanssa oli sen sijaan ystävyys- ja ihmissuhteet. Ainoastaan yksitoista vastaajaa 60:stä uskoutui tästä aiheesta isälleen.

Siskoille uskouduttiin vähiten raha-asioista, vaikka se oli koko aineistossa vasta neljänneksi salatuin aihe (kuvio 3, s. 44). Seuraavaksi vähiten siskoille uskouduttiin salaisuuksista, mutta toisaalta ne vastaajat, jotka uskoutuivat ylipäättään salaisuuksista, uskoutuivat niistä todennäköisimmin siskolleen. Samoin kolmanneksi vähiten siskoille kerrotusta aiheesta, henkisestä voinnista, uskouduttiin kuitenkin 27 siskolle 54:stä (taulukko 3, s. 45).

Kaksi eniten vältetyintä aihetta veljien kohdalla olivat samat kuin koko aineistossa (salaisuudet ja henkinen vointi), mutta veljet olivat keskiarvoa harvemmin uskoutumisen kohteena. Koko aineiston yhteenlasketuista perheenjäsenistä (n 286) salaisuuksista kerrottiin 17 %:lle ja henkisestä voinnista 27 %:lle perheenjäsenistä, silti vain kuusi veljeä 55:stä kuuli uskoutumista kummastakaan aiheesta (taulukko 3, s. 45). Kolmanneksi vältetyin aihe veljien kohdalla ei ollut koko aineiston kolmanneksi vältetyin aihe, rakkaus, vaan kolmannen sijan jakoi raha-asiat ja terveys. Näistä aiheista uskouduttiin seitsemälle veljelle.

Muiden perheenjäsenten (n 56) kanssa keskustellessa vastaajat välttivät eniten henkisestä voinnistaan uskoutumista. Aiheesta uskouduttiin vain kymmenelle muulle perheenjäsenelle. Toiseksi vältetyimpiä aiheita olivat salaisuudet ja raha-asiat. Raha-asiat olivat kolmen vältetyimmän aiheen

listalla niin siskojen, veljien kuin muiden perheenjäsenten kohdalla, vaikka aihe ei ole kolmen vältetyimmän aiheen joukossa, kun katsotaan keskiarvoa (taulukko 3, s. 45).

Lisäksi vastaajia pyydettiin erikseen omin sanoin erittelemään kunkin nimeämänsä perheenjäsenen kohdalla aiheet, joista he eivät uskoutu hänelle. Toisin kuin odotettiin, avointen vastausten perusteella kultakin perheenjäseneltä salattavat aiheet eivät kaikkien perheenjäsenien kohdalla olleet täysin samoja kuin valintakysymyksessä vähiten mainintoja saaneet 12 uskoutumisen aihetta. Esimerkiksi henkisestä hyvinvoinnista uskoutuminen äideille sai kolmanneksi vähiten mainintoja uskoutumisen aiheita kartoitettaessa (taulukko 3, s. 45), mutta avoimien vastausten perusteella (taulukko 6) se ei vaikuttanut yhtä salatulta aiheelta. Isien kohdalla puolestaan avoimissa vastauksissa mainitut salatut aiheet olivat melko yhteneväisiä vähiten valintakysymyksessä mainintoja saaneiden aiheiden kanssa.

TAULUKKO 6 Viisi äidin ja isän kanssa vältetyintä uskoutumisen aihetta avointen vastausten mukaan

äidin kanssa vältetyt aiheet (yht. 57 mainintaa)	maininto- jen lkm	isän kanssa vältetyt aiheet (yht. 55 mainintaa)	maininto- jen lkm
rakkaus ja parisuhde	28	rakkaus ja parisuhde	32
ystävyyss- ja muut ihmissuhteet	14	ystävyyss- ja muut ihmissuhteet	17
salaisuudet	12	salaisuudet	17
kokemukset kodin ulkopuolella	6	henkilökohtaiset & syvälliset asiat	7
henkilökohtaiset & syvälliset asiat	6	terveys	6

Kyselyyn vastanneilla 66 nuorella oli yhteensä 286 perheenjäsentä. Kaiken kaikkiaan vältettyjä uskoutumisen aiheita kerrottiin 244 perheenjäsenen kohdalla, eli vastaus uupui 42 perheenjäsenen kohdalta. Äitejä koskevia vastauksia oli 57 kpl, isiä 55 kpl, siskoja 45 kpl, veljiä 49 kpl ja muita perheenjäseniä 39 kpl. Vastauksissa oli mainintoja useammista eri aiheista. Yhteensä mainintoja tuli 449 kappaletta. Taulukoissa 6 ja 7 esitetään viisi avoimissa vastauksissa useimmiten mainittua aihealuokkaa, joista vastaajat eivät uskoutu kullekin perheenjäsenelleen.

Suurin osa vastaajista ei valinnut raha-asioita, kun kysyttiin, mistä aiheista he uskoutuvat siskolleen. Itse asiassa kaikille muille perheenjäsenille uskouduttiin raha-asioista enemmän kuin siskolle

(taulukko 3, s. 45). Silti avoimissa vastauksissa raha-asiat mainittiin siskon kanssa vältettynä aiheena vain kuusi kertaa, vaikka siskoja koskevia mainintoja oli yhteensä 45 (taulukko 7). Samalla tavoin valintakysymysten mukaan neljänneksi vältetyin uskoutumisen aihe siskon kanssa on käytännön ongelmat. Avoimissa vastauksissa kukaan vastaaja ei kuitenkaan maininnut välttäväänsä tuota aihetta.

TAULUKKO 7 Vältetyimmät uskoutumisen aiheet sisarusten kanssa avointen vastausten mukaan

siskon kanssa vältetyt aiheet (yht. 45 mainintaa)	mainintojen lkm	veljen kanssa vältetyt aiheet (yht. 49 mainintaa)	mainintojen lkm
rakkaus ja parisuhde	15	rakkaus ja parisuhde	22
salaisuudet	13	salaisuudet	11
henkinen hyvinvointi/ ongelmat	6	ystävyyys- ja ihmissuhteet	9
raha-asiat	6	henkinen hyvinvointi/ ongelmat	8
henkilökohtaiset asiat, tunteet	5	henkilökohtaiset asiat, tunteet	7

Myös veljien kohdalla taulukkojen tiedot erosivat. Avointen vastausten perusteella rakkausasiat vaikuttavat vältetyimmältä aiheelta kuin valintakysymyksien vastausten mukaan (taulukko 3, s. 45 ja taulukko 7). Avoimissa vastauksissa rakkaus ja parisuhde sai eniten mainintoja veljien kanssa vältettynä uskoutumisen aiheena, kun valintakysymyksissä se oli vasta viidenneksi vähiten mainintoja saanut aihe. Muun muassa terveys ja raha-asiat olivat harvemmin valittuja aiheita kuin rakkaus. Samoin valintakysymyksissä kaikista pienin vastaajajoukko kertoi uskoutuvansa henkisestä voinnistaan veljelleen. Avoimissa vastauksissa kuitenkin vain kahdeksassa maininnassa 49:stä kerrottiin, että tuota aihetta vältetään.

Avointen vastausten mukaan rakkaus ja parisuhdeasiat on vältetyin uskoutumisen aihe muille perheenjäsenille (taulukko 8). Aihe ei saanut erityisen vähän mainintoja valintakysymyksessä (taulukko 3, s. 45). Sen sijaan valintakysymyksen vastausten mukaan neljänneksi vähiten muille perheenjäsenille uskoudutaan käytännön ongelmista, mutta avoimissa vastauksissa aihe ei saanut paljon mainintoja.

TAULUKKO 8 Vältetyimmät uskoutumisen aiheet muiden perheenjäsenten kanssa avointen vastausten mukaan

muiden perheenjäsenten kanssa vältetyt aiheet (yht. 39 mainintaa)	mainintojen lkm
rakkaus ja parisuhde	12
henkinen hyvinvointi, ongelmat	12
salaisuudet	10
ystävyyss- ja ihmissuhteet	9
raha-asiat	7

Yhteensä kaikki avoimiin vastauksiin kirjatut vältetyt aiheet (taulukko 9) ovat melko samanlaisia kuin aiemmassa kysymyksessä vähiten valitut uskoutumisen aiheet (taulukko 3, s. 45).

TAULUKKO 9 Vältetyt uskoutumisen aiheet avointen vastausten mukaan yhteensä

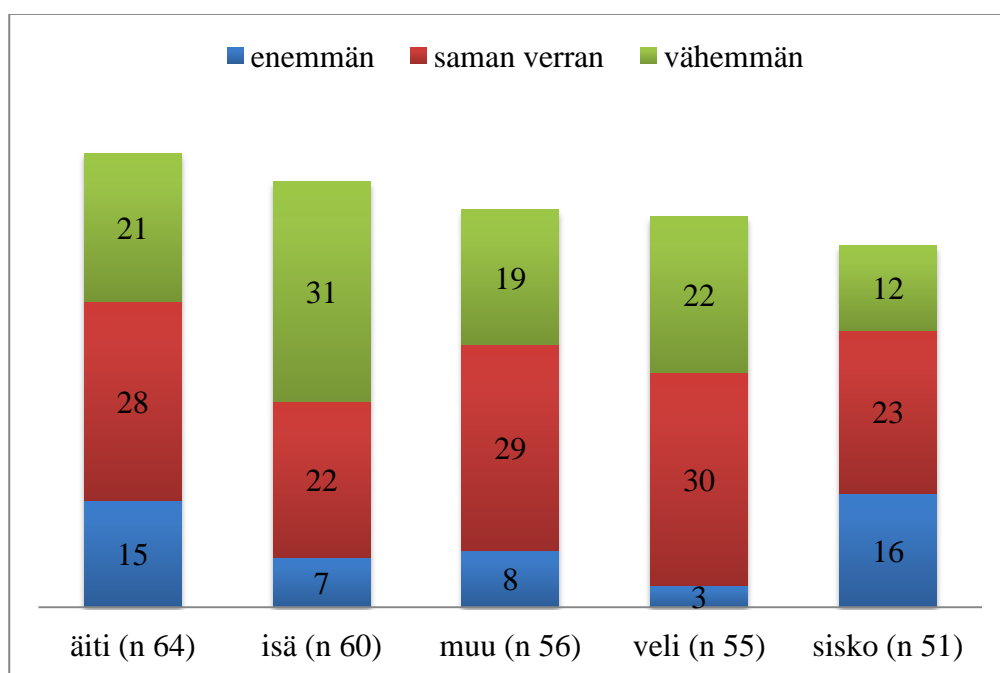
1. rakkaus ja parisuhde	109	11. tulevaisuuden suunnitelmat ja unelmat	12
2. ystävyys- ja muut ihmissuhteet	66	12. ei kerro juuri mistään	12
3. salaisuudet	63	13. käytännön ongelmat	9
4. henkinen hyvinvointi/ ongelmat	35	14. alkoholi, päihteet ja riippuvuudet	6
5. henkilökohtaiset asiat ja tunteet	28	15. voi kertoa kaikesta	5
6. terveys	23	16. asiat, jotka eivät sovi kuulijalle	3
7. arvot, asenteet, ajatukset ja usko	22	17. opiskelu	3
8. raha	21	18. harrastukset	2
9. seksi	15	19. suhteen kannalta merkityksettömät asiat	1
10. kokemukset kodin ulkopuolella	14	(yht. 449 mainittua aihetta)	

Avointen kysymysten vastausten mukaan salatuimpia aiheita olivat järjestyksessä rakkaus- ja parisuhdeasiat, ystävyys- ja muut ihmissuhteet, salaisuudet sekä henkinen hyvinvointi ja jaksaminen. Vähiten valittuja uskoutumisen aiheita valmiista vaihtoehtoista olivat salaisuudet, henkinen vointi, rakkaus- ja parisuhdeasiat sekä raha-asiat.

5.1.5 Uskoutumisen vastavuoroisuus

Uskoutuminen vaikutti olevan kaikkein vastavuoroisinta veljien ja muiden perheenjäsenten kanssa ja vähiten vastavuoroista isän kanssa (kuvio 4). Suurin osa vastaajista arvioi perheenjäsenensä uskoutuvan heille enemmän tai saman verran kuin he itse uskoutuivat näille. Ainut poikkeus oli isien kohdalla. Yli puolet isistä uskoutui vastaajille vähemmän kuin nämä uskoutuivat heille.

Vastaajat arvioivat perheenjäseniensä uskoutumista vertaamalla sitä omaansa. Vastausvaihtoehdot olivat: perheenjäseneni uskoutuu minulle 1) enemmän, 2) saman verran ja 3) vähemmän.

KUVIO 4 Vastaajien arviot perheenjäsentensä uskoutumisesta heille

Äideistä (n 64) suurin osa (n 28) uskoutui saman verran kuin heille uskouduttiin. Joka viides äiti uskoutui enemmän lapselleen kuin tämä hänelle. Toisaalta melko moni uskoutui myös vähemmän (n 21). Vastaajien arvioiden mukaan myös suurin osa siskoista (n 51) uskoutui saman verran vastaajille kuin nämä heille (n 23). Vähemmän uskoutui ainoastaan 12 siskoja. Siskojen osuus oli suurin enemmän uskoutuvien ryhmässä. Lähes joka kolmas sisko (n 16) uskoutui vastaajalle enemmän kuin tämä siskolleen.

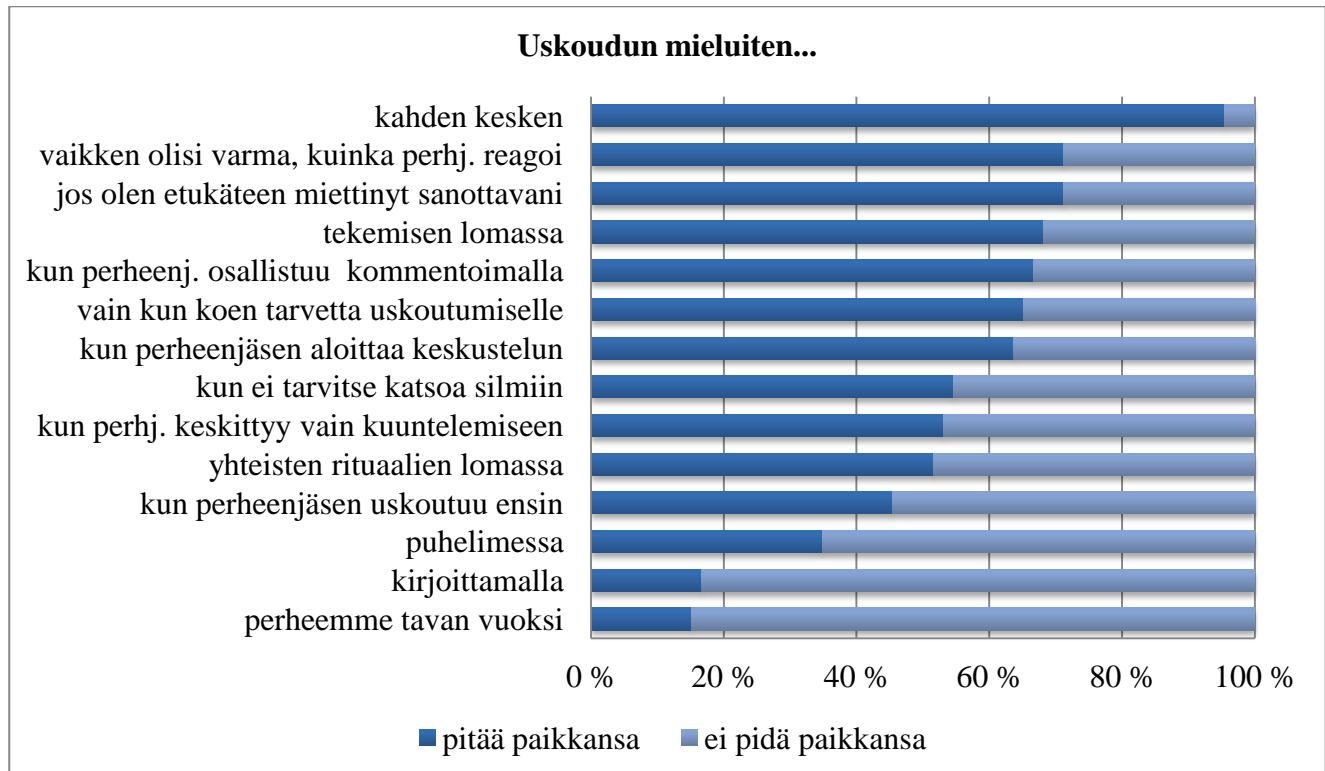
Veljien (n 55) kohdalla vastaukset jakaantuivat selkeästi vähemmän uskoutuviin (n 22) ja saman verran uskoutuviin (n 30) veljiin. Vain kolme veljeä uskoutui enemmän kuin heille uskouduttiin.

Veljien tapaan myös isissä (n 60) oli kahta tyyppiä: vähemmän uskoutuvia (n 31) ja saman verran uskoutuvia (n 22). Vastaajien arvioiden mukaan vain seitsemän isää uskoutuu enemmän kuin heille uskoudutaan.

Suurin osa muista perheenjäsenistä (n 56) uskoutui vastaajille saman verran kuin nämä heille (n 29), mutta noin kolmannes muista perheenjäsenistä uskoutui vähemmän (n 19). Vastaajia enemmän uskoutui vain kahdeksan muuta perheenjäsentä.

5.1.6 Tilannetekijät

Lähes kaikki vastaajat (95 %) uskoutuivat mieluiten kahden kesken (kuvio 5). Suurin osa vastaajista (71 %) rohkeni uskoutua, vaikka he eivät olleet varmoja perheenjäsenen reaktiosta kuulemaansa. Kuitenkin yhtä suuri osuus vastaajista halusi etukäteen miettiä, mitä sanovat. Lähes 70 % vastaajista ei halunnut, että perheenjäsenen kanssa keskitytään vain keskusteluun. Sen sijaan he halusivat uskoutumisen tapahtuvan mieluummin tekemisen lomassa. Silti yli puolet vastaajista toivoi, että perheenjäsen keskittyy vain kuuntelemiseen.

KUVIO 5 Uskoutumiseen vaikuttavia tilannetekijöitä (n 66)

Vain kymmenen vastaajan (15 %) perheessä uskoutuminen tapahtui tavan vuoksi. Niinpä 65 % vastaajista uskoutui vain silloin, kun itse kokevat tarvetta siihen. Yli 60 % vastaajista toivoi, että perheenjäsen aloittaisi keskustelun ja osallistuisi siihen kommentoimalla. Kasvokkaisviestintä oli selvästi välitteistä viestintää suositumpaa: vain noin viidennes uskoutui mieluiten kirjoittamalla.

5.2 Nuorten selitykset uskoutumiselleen

5.2.1 Uskoutumisen syyt

Nuoret selittivät uskoutumisensa johtuvan kahdestatoista eri syystä. Kaikista useimmiten uskoutumisen syyksi mainittiin avun hakeminen (59 mainintaa). Erityisesti vanhemmille ja isommille sisaruksille uskouduttiin, koska tiedettiin perheenjäsenen tarjoavan apua tai tukea. Vastaajat eivät eritelleet, mihin aiheisiin liittyen he tarvitsivat apua, mutta monet heistä kertoivat haluavansa mielipiteitä, neuvoja ja näkökulmia. Useat vastaajat korostivat kunnioittavansa vanhempiansa elämänviisautta.

Uskoudun, koska hän (äiti) voi keksiä ratkaisun ongelmaani tai muuten auttaa. (V 3, nainen)

Toinen, lähes yhtä usein mainittu (51 mainintaa) uskoutumisen syy oli läheinen ja luottamuksellinen suhde perheenjäseneseen. Tällaisessa suhteessa vastaaja pystyi luottamaan siihen, että perheenjäsen tukee ja välittää, eikä kerro asioita ulkopuolisille. Suhdenäkökulma korostui myös vastauksissa, joissa samanlaisuutta pidettiin uskoutumisen syynä (30 mainintaa). Perheenjäsenen samanlaisuus mahdollisti vastaajien mielestä yhteisen ymmärryksen synnyn. Samanlaisuuden nähtiin perustuvan muun muassa ikään, sukupuoleen ja ajatusmalleihin.

Uskoudun, koska miesten kesken on helppo keskustella asioista. (V 45, mies)

Joillekin vastaajille uskoutumisen syyksi riitti se, että toinen osoitti kuuntelevansa tai se, että uskoutuminen koettiin vaivattomaksi (20 mainintaa). Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan uskoutuneet läheisyyden tai uskoutumisen helppouden tähden, vaan koska he kokivat sen velvollisuudekseen (18 mainintaa). Velvollisuudentuntoa kuvaavat maininnat koskivat erityisesti vanhempia, sillä heillä nähtiin olevan oikeus tietää joistain asioista.

Jotkut nuoret näkivät uskoutumisensa keinona saavuttaa tavoitteita. He uskoutuivat, koska uskoivat sen avulla pystyvänsä lisäämään ja ylläpitämään läheisyyttä suhteessaan perheenjäseniin (12 mainintaa). Samalla he arvelivat oman uskoutumisensa rohkaisevan perheenjäsentä vastavuoroiseen uskoutumiseen.

Uskoudun (veljelle), koska haluan hänen olevan niin sanotusti osa perhettä. Kertomalla hänelle asioita minusta annan hänelle myös mahdollisuuden kertoa minulle omista huolistaan. (V 31, nainen)

Toisinaan uskoutumisen tavoitteena oli puolestaan perheenjäsenen kouluttaminen. Omasta elämästä uskouduttiin, jotta voitaisiin olla varoittavana esimerkkinä (3 mainintaa).

Uskoutumisen syyksi mainittiin myös se, että perheenjäsen kysyi (7 mainintaa) tai uskoutui itse vastaajalle (6 mainintaa). Uskoutumisen nähtiin myös auttavan tunteiden purkamisessa ja siten helpottavan oloa (4 mainintaa). Lisäksi yksi vastaaja mainitsi uskoutuvansa voidakseen selvittää omia ajatuksiaan.

Uskoutumisen syitä koskevia mainintoja saatiin yhteensä 253. Äitejä koskevia mainintoja oli 58 kpl, isiä koskevia 54 kpl, siskoja 49 kpl, veljiä 47 kpl ja muita perheenjäseniä koskevia mainintoja 45 kpl. Kaikki luokat ja kunkin luokan saamat mainintojen määrät esitetään liitteessä 3.

5.2.2 Syyt uskoutumisen välttämiseen

Kaksi eniten mainittua syytä uskoutumisen välttämiseen olivat pinnallinen suhde (28 mainintaa) ja erilaisuus (27 mainintaa). Perheenjäsenille ei uskouduttu, koska suhteesta puuttui läheisyys. Joissain tapauksissa se johtui siitä, että perheenjäsen ja vastaaja eivät olleet paljon tekemisissä. Toisissa tapauksissa suhde ei ollut syvennyt läheiseksi, koska perheenjäsen oli kiireinen eikä kuunnellut. Vastaaja koki, että perheenjäsen ei välittänyt hänen asioistaan. Lisäksi koettiin, ettei perheenjäsentä tunnettu riittävän hyvin, jotta olisi voitu uskoutua. Toisaalta salaamisen taustalla saattoi olla muistot aiemmasta arvostelusta. Erityisesti äidilleen uskoutumista välttäneet vastaajat mainitsivat useimmin salaamisen syyksi sen, ettei äiti tue, rohkaise ja kunnioita heitä. Vastaajat eivät tahtoneet antaa tietoja, joiden avulla vanhempi voisi arvostella heitä.

Äidille en uskoudu, koska siinä ei ole mitään järkeä. Se vain iskettäisiin myöhemmin vasten kasvojani. (V 66, nainen)

Toisinaan vastaajan ja perheenjäsenen erilaisuuden nähtiin johtuvan ikäerosta (erityisesti sisarusten kanssa) tai sukupuolesta, mutta usein myös erilaisesta ajattelusta. Perheenjäsen ei ymmärtänyt tai kunnioittanut vastaajan mielipiteitä, joten vastaaja vältti niistä uskoutumista.

Uskoutumisen välttämisen taustalla oli myös viestintävaikeuksia (9 mainintaa). Uskoutumista ei pidetty luontevana. Nuoret mainitsivat erityisesti, että heiltä puuttuu luonteva keskusteluyhteys isänsä kanssa.

En uskoudu (isälle), koska ei ole ollut tapana, ja lapsena ei ole kasvatettu uskoutumiseen vanhemmille. (V48, nainen)

Viestintävaikeuksien selitettiin suhdehistorialla: isälle uskoutumiseen ei ollut totuttu. Lisäksi mainittiin vastavuoroisen uskoutumisen puuttuminen, joka nähtiin osaltaan vaikuttavan keskustelujen luontevuuteen (8 mainintaa).

Nuori saattoi välttää uskoutumista perheenjäsenilleen myös suojellakseen itseään. Hän ei välttämättä luottanut perheenjäsenen kykyyn säilyttää salaisuuksia (9 mainintaa) tai koki salaamastaan aiheesta niin voimakasta häpeää, ettei halunnut kertoa siitä (3 mainintaa). Joissain tapauksissa vastaaja salasi tietoa, koska kertominen olisi voinut huolettaa perheenjäsentä (7 mainintaa). Osa vastaajista pelkäsi, että perheenjäsen pitäisi vastaajaa huonompana kuultuaan asiasta (2 mainintaa) ja jätti sen tähden kertomatta. Toisaalta uskoutumista vältettiin myös, jos ajateltiin, ettei perheenjäsen voi auttaa asiassa (3 mainintaa).

Uskoutumisen välttämistä koskevia mainintoja oli yhteensä 83 kpl. Äiteihin ja siskoihin liittyviä vastauksia oli 14 kpl molempia, isiin liittyviä oli 23 kpl, veljiin 19 kpl ja muihin perheenjäseniin 17 kpl. Vastauksia tuli siis selvästi vähemmän kuin uskoutumisen syitä koskevia vastauksia. Kaikki luokat mainintojen lukumäärien ja esimerkkien kera löytyvät liitteestä 4.

5.3 Nuorten tavoiteltu uskoutuminen omille lapsilleen

5.3.1 Viestintämallit omassa tulevassa perheessä

Nuoria pyydettiin kertomaan omin sanoin, mistä aiheista he toivoisivat mahdollisten omien lastensa voivan kertoa heille. Tällä kysymyksellä selvitettiin, mikä on nuorten mielestä ideaalia vanhemman ja lapsen välistä uskoutumista. Kaikki 66 vastaajaa vastasivat kysymykseen.

Suurin osa vastaajista (83 %) toivoi lastensa voivan uskoutua heille kaikesta. Loput vastaajista joko mainitsi esimerkkiaiheita, muttei maininnut ”kaikesta” sanaa (8 % vastaajista) tai toivoi, että heille uskouduttaisiin lähes, muttei aivan kaikesta (9 % vastaajista).

Vastaukset, joissa toivottiin uskoutumista kaikista aiheista, jakaantuivat kolmeen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostivat vastaukset, jossa mainittiin ainoastaan toive, että lapsi voisi uskoutua kaikesta. Näitä vastauksia tuli 21 kappaletta (32 % vastaajista). Toisen ryhmän muodostivat vastaukset, joissa korostettiin lapsen näkökulmaa (16 kpl, 24 %). Näissä vastauksissa esitettiin, että lapsi itse saa määrittellä, mikä on hänelle tärkeää kerrottavaa, mikä painaa mieltä ja mistä hän haluaa uskoutua vanhemmalleen.

Toivoisin, että he voisivat puhua minulle kaikista itselleen tärkeiksi kokemistaan asioista. (V12, nainen)

Mihin tahansa asiaan he tarvitsevat kuuntelijaa ja auttajaa. (V1, nainen)

Kolmas ryhmä muodostui vastauksista, jotka sisälsivät toiveen siitä, että lapsi voisi uskoutua kaikesta ja lisämaininnan aiheista, joista uskoutumista erityisesti toivottiin (18 kpl, 27 %). Osa lapsen näkökulmaa korostaneista vastaajista mainitsi myös aiheita, mutta myös nämä vastaukset luokiteltiin tähän kolmanteen, aihetta korostavaan ryhmään. Näitä erikseen mainittuja aiheita olivat muun muassa ongelmat, vaikeat asiat, seurustelu- ja ihmissuhdeasiat, terveys, tulevaisuuden suunnitelmat, raha-asiat, harrastukset ja opiskelu.

Toivoisin, että he voisivat uskoutua minulle mistä tahansa. Eniten toivoisin kuitenkin uskoutumista arjen asioista, kuten opiskelusta, harrastuksista, ihmissuhteista, ongelmista ja suunnitelmista. (V24, nainen)

Vain kuusi vastaajaa (9 %) mainitsi toivovansa, että heidän tulevat lapsensa voisivat uskoutua heille lähes, mutta ei aivan, kaikesta. Vaikka vastaajat toivoivat uskoutumista melkein kaikesta, ja muutama vastaaja mainitsi esimerkkiaiheitakin, heidän mielestään joistakin aiheista ei ole

tarpeellista kertoa vanhemmille. Salattavista asioista esimerkkeinä mainittiin alkoholin maistaminen ja seksi. Eräs vastaaja korosti, että ihmisellä on oikeus pitää joitain asioita omana tietonaan.

5.3.2 Viestintämallien siirto omaan tulevaan perheeseen

Viimeisessä avoimessa kysymyksessä nuorilta tiedusteltiin, mitä he tekisivät samoin tai toisin kuin omassa nykyisessä perheessään on tehty, jotta heidän lastensa olisi helppo uskoutua heille. Aiemman kysymyksen vastauksista voitiin päätellä, että nuorten mielestä ideaalitalanne on sellainen, jossa lapsi voi mahdollisimman avoimesti uskoutua vanhemmilleen haluamista aiheista. Tämän kysymyksen avulla pyrittiin puolestaan selvittämään, kuinka nuorten mielestä tuohon ideaaliin päästään. Toisin sanoen minkä tekijöiden he ovat huomanneet omassa elämässään vaikuttavan vanhemman ja lapsen väliseen uskoutumiseen. Kertomalla, mitä he itse aikoivat tehdä tulevina vanhempina, vastaajat paljastavat, mitä he toivovat itsekin suhteessaan omiin vanhempiinsa.

Seuraavaksi esitetään eri vastauksista koostettu ideaalin vanhemman kuvaus. Ideaali vanhempi on ymmärtäväinen, rohkaiseva ja rakastava. Hän on kiinnostunut lapsestaan ja osaa keskittyä kuuntelemaan lapsensa asioita. Nuorten mielestä on tärkeää, että vanhempi ei murskaa lapsensa unelmia, vaan on avarakatseinen ja positiivinen. Ideaali vanhempi hyväksyy lapsensa sellaisena kuin hän on, kunnioittaa hänen mielipidettään, eikä lannista, tuomitse tai syytä lastaan. Vaikka ideaali vanhempi on suvaitsevainen lapsen mielipiteitä kohtaan, hän ei aina anna periksi, jos hänellä on oma, perusteltu mielipide.

Nuorten mielestä ideaalilla vanhemmalla on korkea moraalit. Heidän mukaansa vanhemman tehtävään kuuluu opettaa lapsi erottamaan oikea ja väärä sekä arvostamaan muita ihmisiä. Tähän hän pystyy oman esimerkinsä kautta, koska ideaali vanhempi on itse rehellinen ja luotettava. Lisäksi hän välttää kaksinaismoraalia. Vastaajien mielestä vanhemman pitää hallita itsensä suuttuessaankin. Turvallinen vanhempi ei nimittele, piikittle tai lyö lastaan.

En löisi heitä, tai sättisi heitä silloin, jos he esimerkiksi vahingossa jättäisivät sormensa oven väliin. (V 66, nainen)

Ideaali vanhempi on luottamuksen arvoinen. Hän ei käytä hyväkseen lapsen kertomia luottamuksellisia tietoja. Vanhempi ei nolaa lasta muiden kuullen ja osaa vaieta tarvittaessa. Toisaalta nuorten vastauksissa esitettiin myös, että vanhemman pitää uskaltaa puhua vaikeista ja ikävistäkin asioista

avoimesti. Esimerkki aiheena nostettiin esiin seksuaalisuus. Ylipääntään korostettiin, että asioista pitäisi puhua ”häpeilemättä niiden oikeilla nimillä”.

Olisin avoimempi kuin perheessäni on tapana. Vaikka tilanne on parantunut, on joissain asioissa silti sellainen meininki, että jos niistä ei puhuta niitä ei ole olemassakaan. (V 9, nainen)

Kaiken kaikkiaan nuorten mielestä lapsen pitäisi voida aina luottaa turvallisen vanhempansa apuun ja tukeen asiassa kuin asiassa.

Nuorten mielestä vanhemman olisi syytä rohkaista lastaan kertomaan asioistaan. Heidän mukaan lasta voi rohkaista uskoutumaan kertomalla, että vanhempi on kiinnostunut lapsensa asioista ja että tälle voi kertoa mistä tahansa asiasta. Lisäksi vastaajien mielestä on syytä korostaa, että vanhempi on aina tavoitettavissa. Nuorten mielestä lapsille on hyvä opettaa, että uskoutumisesta on hyötyä asioiden ratkomisessa. Rohkaisemisen lisäksi vanhemman kannattaa kysellä lapsen kuulumisia usein, mutta varoen tungettelevuutta. Tosin joidenkin vastaajien mielestä vanhempien pitäisi jopa vaatia lasta kertomaan, mikä heitä vaivaa.

Luulisin, että rohkaisisin heitä siihen (uskoutumiseen) enemmän. Itselleni on annettu ehkä hieman liikaa omaa vapautta tässä asiassa, eikä vaadittu kertomaan, mikä painaa. (V12, nainen)

Vanhemman vastuuta uskoutumisen edesauttajana painotettiin myös vastavuoroisuutta korostavissa vastauksissa. Vastaajat aikovat tulevaisuudessa itse kertoa sopivassa määrin asioistaan, kokemuksistaan, ajatuksistaan ja tunteistaan, jotta myös lapset uskaltaisivat uskoutua heille.

Kertoisin enemmän omista ajatuksistani ja niistä asioista, jotka painavat mieltä. Toisaalta pyrkisin luomaan yhtä turvallisen ympäristön kuin minulla on nyt kertoa asioista avoimesti sekä yrittää saada lapseni ymmärtämään, että kotona kukaan ei hylkää. (V52, nainen)

Vaikka vanhemman on hyvä olla aloitteellinen keskustelija, muutama vastaaja mainitsi, ettei vanhemman kuitenkaan pidä purkaa omia ongelmiaan ja huoliaan lapselle.

Eräänä vanhemman ja lapsen välisen avoimuuden mahdollistajana pidettiin lapsuudesta asti rakennettua läheistä ja luottamuksellista suhdetta. Useissa vastauksissa korostettiin, että uskoutuminen perheessä pitää ottaa tavaksi jo lapsuudesta alkaen. Esimerkiksi eräs vastaaja kertoi:

Ottaisin ihan alusta asti tavaksi sen että asioista puhutaan ja elämää jaetaan perheen kesken, toisin kuin lapsuudenkodissani. -- ja tuntuu että toinen oikeasti välittää ja haluaa kuulla mitä kuuluu. (V 13, nainen)

Vastaajien mukaan avoimen suhteen luomisessa on tärkeää yhdessä vietetty aika. Varsinkin kahdenkeskisen ajan merkitystä korostettiin, jotta vanhemmalla olisi luonteva yhteys jokaiseen lapseen.

Viettäisin heidän kanssaan yhtä paljon aikaa kun minun kanssani on lapsena vietetty. Veisin heitä mahdollisimman paljon erilaisille retkille ja aktiviteetteihin ja antaisin kokea kaikkea yhdessä perheen kanssa. --
(V 57, nainen)

Ylipäättään vastaajien mielestä vanhempi voi luoda kotiin turvallisen ilmapiirin, jossa on helppo kertoa asioista. Vastaajat näkivät, että tällainen ilmapiiri on välittävä, avoin, riidaton ja anteeksiantava.

Ideaalin vanhemman kuvaus koostettiin vastauksena kysymykseen, mitä nuoret tekisivät samoin tai toisin kuin omassa nykyisessä perheessään on tehty, jotta heidän lastensa olisi helppo uskoutua heille. Kaikki 66 vastaajaa vastasivat kysymykseen. Tosin kaksi vastaajaa ei muuttaisi mitään perheensä viestinnässä ja yksi vastaaja ei tiennyt, mitä tekisi samoin tai toisin. Lisäksi yhden vastaajan mielestä vanhempi ei voi paljoakaan vaikuttaa siihen, uskoutuuko lapsi tälle vai ei. Vastaukset eivät jakaantuneet selvästi luokkiin ”tekisin samoin” ja ”tekisin toisin”. Osa vastaajista kertoi vain yleisesti, mitä he aikoivat tehdä tulevaisuudessa, ottamatta kantaa siihen, kuinka heidän perheessään on toimittu. Tämän takia vastausten analysoinnissa ei niinkään keskitytty siihen, millaisia viestintäkäytäntöjä vastaajien perheissä on tällä hetkellä, vaan millä keinoilla nuoret aikoivat edesauttaa ideaalin uskoutumissuhteen syntymistä omien lapsiensa kanssa. Vastauksista muodostui yhdeksän luokkaa, jotka esitellään mainintojen lukumäärien kera liitteessä 5.

6 POHDINTA

6.1 Menetelmän tarkastelu

Suurin osa itsestäkertomisen tutkimuksesta nojaa sosiopsykologiseen traditioon, niin tämäkin tutkielma. Littlejohnin ja Fossin (2008) mukaan sosiopsykologisessa traditiossa tutkimuksen kohteena on yksilö, joka nähdään sosiaalisena olentona. Tutkimuksen tavoitteena on löytää psykologisia, universaaleja lainalaisuuksia, joilla yksilön käyttäytymistä voidaan selittää ja ennustaa. Persoonat nähdään entiteetteinä, joilla on tiettyjä ominaisuuksia (esimerkiksi piirteitä tai yksilöllisiä kognitiivisia prosesseja), jotka johtavat heitä käyttäytymään tietyillä tavoilla. Erityisesti käyttäytymistieteellistä haaraa edustavissa tutkimuksissa on tarkkailtu sitä, mitä yksilöt sanovat ja tekevät. Lisäksi näissä tutkimuksissa on pyritty löytämään yhteys käyttäytymisen ja esimerkiksi erilaisten tilannetekijöiden ja oppimisen välillä. Sosiopsykologisessa traditiossa luotetaan siihen, että mittaamalla ja analysoimalla muuttujia saadaan tietoa siitä, miten yksilöt käyttäytyvät ihmissuhteissaan ja millaisia nuo suhteet itsessään ovat. (Littlejohn & Foss 2008 42–43, 199.)

Tämä tutkielma on osa sosiaalipsykologista viestinnän tutkimusta, koska tutkielmassa otetaan huomioon, että itsestäkertominen voi olla erilaista eri perheenjäsenten kanssa ja eri tilannetekijöiden ollessa läsnä. Toisin kuin sosiopsykologisessa traditiossa yleensä, tässä tutkielmassa ei kuitenkaan pyritä etsimään universaaleja lainalaisuuksia, joiden avulla nuorten itsestäkertomista pyrittäisiin ennustamaan. Tarkastelun kohteena olivat nuorten omat kokemukset ja käsitykset uskoutumisestaan vastaushetkellä. Tämä johti luonnollisesti individualistiseen lähestymistapaan, joka on ollut yleinen myös aiemmassa viestinnän tutkimuksessa (Littlejohn & Foss 2008, 42).

Tutkielmassa korostuu käsitys itsestäkertomisesta tekona tai tapahtumana, johon suhteen osapuolet vaikuttavat (Dindia 2000, 149). Tämä johtuu lähinnä metodologisista mahdollisuuksista. Itsestäkertomisen tarkkailu prosessina vaatisi pitkittäistutkimuksen observoimalla tai muutoin havainnointiaineistoa hankkimalla. Tässä tutkielmassa mahdollisia tutkimusmenetelmiä olivat vain erilaiset itsearviointit. Suhteiden prosessimaisuuden tai suhteessa vallitsevien dialektisten jännitteiden itsearviointi olisi kuitenkin todennäköisesti ollut liian haastava tehtävä tämän tutkielman kohde-ryhmälle, nuorille. Tämän takia tästä aineistosta saatu tieto kuvaa tietyllä tutkimushetkellä vastaajalla ollutta käsitystä tavastaan uskoutua kullekin perheenjäsenelleen.

Itsestäkertomista olisi voinut tarkastella vahvemmin myös sosiokulttuurisen tradition näkökulmasta, jossa yksilö määritellään pikemminkin osaksi ryhmää, yhteiskuntaa ja kulttuuria kuin pysyväksi entiteetiksi. Sosiokulttuurinen ja erityisesti konstruktivistinen näkökulma olisi voinut kuvata paremmin itsestäkertomisen merkitystä nuoren identiteetin kehittymiselle. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan ihmisen minuuksia muodostuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa neuvotellaan yksilöön liitettävistä merkityksistä. Myös itsestäkertominen on osa tätä minuuden rakentamisprosessia. Prosessissa yksilö esittää tulkinnan itsestään, jonka kuulija hyväksyy tai hylkää. Itsestä kerrottu tarina tai sen korostukset voivat olla hyvin erilaisia, kun kuulija vaihtuu. Tällöin on ymmärrettävää, että samat ihmiset käyttäytyvät ja itsestäkertovat eri tavoin eri suhteissa. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta ei ole tarkoituksenmukaista olettaa, että yksilön toimintaa voisi täysin ennustaa esimerkiksi sisäisten ominaisuuksien perusteella. (ks. Burr 2004, 132, 146–150.) Minuuden sosiaalisesta muodostumisesta puhuttaessa on kuitenkin syytä muistaa se, että sosiaalisesti rakentuneita eivät ole ihmiset vaan niitä koskevat käsitteet (Hacking 2009, 25). Ihmisen persoonallisuuden kehittymiseen vaikuttavat siis myös esimerkiksi geenit ja temperamentti, mutta heidän käsityksensä omasta persoonallisuudestaan on sosiaalisesti rakentunut ja siten myös muuttuva. Konstruktivistisen näkökulman hyödyntäminen tutkielmassa olisi tuonut paremmin esille itsestäkertomisen prosessimaista luonnetta sen sijaan, että itsestäkertomista pidettäisiin erilaisten muuttujien tai piirteiden tuloksena.

Sosiokulttuurisen lähestymistavan suojissa olisi voinut tarkastella itsestäkertomista enemmän perhesysteemin kuin yksilön näkökulmasta. Tässä tutkielmassa kuitenkin pyrittiin tarkastelemaan nimenomaan yksilön kokemuksia, hänen näkökulmaansa omaan itsestäkertomiseensa perheessään. Kuitenkin sekä tiukan sosiokulttuurinen tutkimustapa että itsestäkertomisen tarkasteleminen identiteetin konstruointina olisivat tuoneet metodologisia ongelmia. Kuten Littlejohn ja Foss (2008, 44) toteavat, sosiokulttuurisen tradition piirissä ei ole löydetty yhteisymmärrystä siitä, kuinka luotettavaa sosiokulttuurista tutkimusta voi tehdä. Kirjoittajien mukaan sosiokulttuurisessa traditiossa ymmärretään, että todellisuus on kielen konstruoima, joten mitä tahansa tämän tradition tutkimuksen piirissä löydetään, löydökseen on aina vaikuttanut tutkimusmenetelmien vuorovaikutuskaavat. Esimerkiksi puhekulttuuri on myös sosiaalinen konstruktio. Se ei ole muuttuja, joka voitaisiin määrittellä tarkasti ja jonka vaikutusta itsestäkertomiseen voitaisiin arvioida.

Tämän tutkielman aineistonkeruumenetelmäksi valittiin survey-kysely, jossa oli sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä. Kyselytutkimus oli perusteltu aineistonkeruumenetelmä, koska itsestäkertomista on tutkittu jo paljon. Ilmiö pystyttiin operationaalistamaan aiemman tutkimuksen pohjalta

tarkaksi sanoitukseksi vastaamaan tutkimuskysymyksiä. Lisäksi kyselyn etuna pidetään yleisesti sitä, että sen avulla pystytään keräämään laaja tutkimusaineisto, joka voidaan nopeasti saattaa analysoitavaan muotoon (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 184). Haastattelun avulla olisi voitu saada yksityiskohtaisia kuvauksia kunkin perheen uskoutumisesta, mutta sen käyttö ei olisi mahdollistanut laajemman käsityksen muodostamista itsestäkertomisesta. Toisaalta aineiston yksityiskohtaisuus pyrittiin takaamaan avoimien kysymysten avulla. Avointen kysymysten käyttö oli muutenkin perusteltua erityisesti tulevien viestintämallien kartoittamisessa, koska aihetta on tutkittu niukasti.

Internetin kautta tehdyissä kyselyissä on useita etuja paperiseen kyselyyn verrattuna. Ensimmäkin se on nopea tapa kerätä aineistoa. Lisäksi aineiston käsittely ja analysointi on vaivattomampaa, koska kyselyn vastaukset tallentuvat automaattisesti tietokantaan. Sieltä ne voi siirtää tilasto-ohjelmiin (SPSS, Excel) heti aineiston keruun päätyttyä. (Heikkilä 2004, 69.) Eri tutkimuksissa on todettu, että vastaajat itsestäkertovat enemmän, antavat vähemmän sosiaalisesti suotavia vastauksia ja ovat halukkaampia vastaamaan myös sensitiivisiin kysymyksiin, kun kysely tehdään Internetissä (ks. Joinson & Paine 2007, 240). Ylipäätään e-kyselyn käyttö nähtiin käyttäjäystävällisemmäksi kuin esimerkiksi haastattelu. Tutkielman aihe liittyy kiinteästi perheiden ihmissuhteisiin ja tällöin myös hyvin- tai pahoinvointiin näissä suhteissa. Aihetta on tärkeä tutkia, mutta kuitenkin sellaisella tavalla, joka ei aiheuta kasvojen menettämistä ja on täysin vapaaehtoinen. E-kysely mahdollisti vastaajille täydellisen anonymiteetin ja vapauden kertoa uskoutumisestaan ilman lisäkysymysten pelkoa. Osallistujat pystyivät vastaamaan haluamaansa aikaan ja valitsemassaan fyysisessä tilassa. Halutessaan he myös pystyivät keskeyttämään vastaamisen.

Kyselytutkimuksella on toki myös heikkoutensa. Tutkittavia on vaikea motivoida vastaamaan vapaa-ajallaan, ja tämä lisää katoa. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2004, 184) myös muistuttavat, ettei kyselyä käytettäessä voida varmistua siitä, kuinka vakavasti, huolellisesti ja rehellisesti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Vastaajien motivaatio vastaustilanteessa vaikuttaa siihen, miten laadukkaita ja käyttökelpoisia vastauksia saadaan. Toisekseen kirjoittajat jatkavat, että annettaessa valmiita vastausvaihtoehtoja ei voida olla varmoja niiden onnistuneisuudesta vastaajien näkökulmasta. Heidän mukaansa ei voida myöskään tietää, kuinka perehtyneitä vastaajat ovat asiaan, josta kysytään. Tässä tapauksessa viimeinen huolenaihe on kuitenkin turha, sillä kysymykset koskivat vastaajien omia kokemuksia ja käsityksiä perheensä viestinnästä. Näissä käsityksissä he ovat asiantuntijoita. Kyselyn alussa myös selitettiin, mitä uskoutumisella tarkoitettiin. Lisäksi tutkija kävi etukäteen kertomassa tutkielmasta pirkanmaalaisessa yhteistyöluokiossa. Vierailun

tavoitteena oli selittää tutkielman tarkoitusta ja tiedottaa nuorille mahdollisuudesta vastata kyselyyn, joka löytyi koulun intranetistä. Kyselyn elektronisen jakelun haittana oli se, ettei vastausprosenttia voitu selvittää. On mahdotonta tietää, kuinka moni täysi-ikäinen lukiolainen näki kyselyyn johtavan linkin, mutta jätti vastaamatta.

Kvantitatiivista tutkimusta arvioitaessa kiinnitetään huomiota reliabiliuteen ja tulosten validiuteen. Reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli mittauksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validius puolestaan tarkoittaa mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä oli tarkoituskin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 216.) Tässä tutkielmassa tulosten yleistettävyys ja reliabelius kärsi pienehköstä vastaajamäärästä. Esimerkiksi Heikkinen (2004, 45) suosittelee otoskooksi vähintään 100 henkeä, jos kohderyhmä on suppea ja tuloksia tarkastellaan kokonaistasona. Vastaajamäärää olisi saattanut kasvattaa arvannon järjestäminen vastaajien kesken, sillä nähtävästi pelkkä motivointivierailu ei riittänyt innostamaan nuoria. Lisäksi vinoutunut sukupuoli-jakauma heikensi tutkimustulosten yleistettävyttä. Tuloksia lukiessa on huomioitava, että ne kuvaavat lähinnä 18-vuotiaiden, vielä kotonaan asuvien lukiolaistytöjen kokemuksia.

Joidenkin tulosten ja niistä tehtyjen tulkintojen reliabiliteettia pyrittiin tarkastamaan käyttämällä Pearsonin χ^2 -riippumattomuustestiä. Se ei kuitenkaan onnistunut, koska vastaajia ei ollut tarpeeksi. Esimerkiksi pyrittiin tarkastamaan, onko perheenjäsenten määrän ja ensimmäiseksi nimetyn perheenjäsenen välillä riippuvuutta. Toisin sanoen, oliko perhekoko yhteydessä siihen, kenelle perheessä uskouduttiin eniten. Riippumattomuustesti olisi kertonut, kuinka todennäköistä on, että riippuvuus on syntynyt ainoastaan otantasattuman vaikutuksesta niin, että muuttujat ovat perusjoukossa toisistaan riippumattomia. Samaa testiä yritettiin käyttää varmistamaan se, että nuoren uskoutumistiheys riippuu uskoutumisen kohteesta. Vastaajia ei kuitenkaan ollut tarpeeksi tähänkään testiin.

Kyselyn sisällöstä voidaan todeta, että valmiina vastausvaihtoehtoina annetut 12 uskoutumisen aihetta eivät olleet yksiselitteisiä. Esimerkiksi aihe ”salaisuudet” voi tarkoittaa niin toisia kuin itseä koskevaa luottamuksellista tietoa. Niinpä tutkimustuloksista ei voi päätellä, luottavatko nuoret vanhempiinsa itseään koskevissa arkaluontoisissakin asioissa vai kertooko vähäinen salaisuuksista uskoutuminen perheessä vain siitä, että suurin osa vastaajista on lojaaleja ystävilleen. Kuten Joinson & Paine (2007, 238) huomauttavat, aina ei ole selvää, mikä katsotaan itsestäkertomiseksi, eikä kaikki itsestäkertominen ole samanlaista. Lisäksi kyselyssä ei otettu huomioon sitä, kuinka luottamuksellisina vastaajat pitävät kutakin uskoutumisen aihetta. Luottamuksellisuus saman

aihepiirin sisällä voi myös vaihdella riippuen vastaajasta. Aiheiden yhteydessä olisi siis kannattanut pyytää vastaajia arvioimaan uskoutumisensa valenssia ja syvyyttä. Valenssi viittaa siihen, onko uskoutuminen positiivista vai negatiivista sekä uskoutujalle että kuulijalle. Syvyys puolestaan viittaa uskoutumisen intiimiyteen. (Hargie & Dickson 2004, 230, 232.) Samansuuntaiset tulokset uskoutumisen tiheyden ja aiheiden määrän kohdalla viittaavat kuitenkin kyselyn sisäiseen validiteettiin. Ne osoittavat sen, että vastaajat olivat rehellisesti nimenneet perheenjäsenensä uskoutumistaan kuvaavaan järjestykseen.

Vaikka vastaajia pyydettiin kertomaan omin sanoin niistä aiheista, joista he eivät uskoutu perheenjäsenilleen, useimmat käyttivät suurin piirtein samaa, aiemmassa kysymyksessä annettua 12 uskoutumisen aiheen luokitusta. Tämä voi johtua siitä, että aihealueet olivat valmiina vastaajien mielessä. Toisaalta se voi kertoa myös aihealueiden kattavuudesta. Saman luokituksen käyttö avoimissa vastauksissa helpotti vastausten analysointia, muttei tuonut lisävalaistusta niistä merkityksistä, mihin vastaajat viittasivat. Toisaalta saman luokituksen käyttö antoi mahdollisuuden verrata vältettyjä aiheita ja monivalintakysymysten vähiten valittuja uskoutumisen aiheita keskenään. Vastaukset ovat kuitenkin vain suuntaa antavia. On myös muistettava se, että uskoutuminen on prosessi, jossa välillä kerrotaan enemmän ja syvemmin, välillä vähemmän (Altman, Vinsel & Brown 1981, Dindian 2000, 150 mukaan). Välillä nuoret saattavat uskoutua vain yhteen ihmissuhteeseen liittyvistä asioista, välillä useampiin.

Avoimista kysymyksistä (mistä aiheista uskoutumista vältetään, miten nuoret selittävät uskoutumistaan ja uskoutuminen edistäminen tuleville lapsille) saatiin pääosin sellaista tietoa, mitä tavoiteltiin. Uskoutumisen syiden analysoinnin luotettavuutta lisäsi aiempien luokitusten (Derlega ym. 2008) käyttö. Jatkossa kysymysten muodostamisessa kannattaa tosin olla yksiselitteisempi, eikä pyytää vastaajia vastaamaan kahteen asiaan samassa kysymyksessä. Esimerkiksi tässä tutkielmassa kysyttiin, mitä nuoret tekisivät samoin tai toisin kuin heidän lapsuudenperheessään on tehty, jotta heidän tulevien lastensa olisi helppo uskoutua heille. Useat vastaajat vastasivat kuitenkin vain toisesta, ei molemmista näkökulmista. Niinpä aineistosta pystyttiin koostamaan vastaus kysymykseen, miten vanhempi voi edistää lapsen uskoutumista. Aineistosta ei voitu tehdä vertailua vastaajien nykyisten perheolojen ja ideaalin kanssa. Kaiken kaikkiaan vastaajat olisivat voineet vastata hiukan kattavammin avoimiin kysymyksiin. Ehkä Internet-kyselyyn vastaaminen mielletään niin nopeaksi, ettei siihen haluttu tälläkään kertaa käyttää enemmän aikaa.

Tulosten tulkinta ei ollut yksiselitteistä. Uskoutumisen vertailua eri perheenjäsenille vaikeutti vastaajien erilaiset perhekoot. Kaikki vastaajat merkitsivät kaksi lähintä perheenjäsentä, mutta vain 38 vastaajaa merkitsi kaikki viisi perheenjäsentä. Pienen aineiston takia ei voida olla aivan varmoja esimerkiksi siitä, vaikuttiko perhekoko siihen, kenet nimettiin lähimmäksi perheenjäseneksi. Ongelman olisi välttänyt, jos aineisto olisi ollut suurempi tai jos tarkastelu olisi rajattu vain kolmeen lähimpään perheenjäseneseen. Tällöin kuitenkin olisi menetetty aineiston rikkaus.

Keskimäärin vastaajat mielsivät perheeseensä kuuluvan 4,4 perheenjäsentä. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2010 suomalaisten perheiden keskikoko oli 2,79 (Suomen virallinen tilasto: Perheet 2010). Tutkielman vastaajat siis mielsivät perheeseensä kuuluvan enemmän jäseniä kuin keskimääräinen perhekoko Suomessa, vaikka tutkielmassa pystyi kertomaan vain viisi läheisintä perheenjäsentään. Tosin tämä selittyy sillä, että Tilastokeskus määritteli perheeksi kaikki samassa asunnossa asuvat henkilöt, siis myös esimerkiksi avoparit, joilla ei ole lapsia. Tässä tutkielmassa puolestaan keskityttiin vain nuoriin, jotka asuivat kotonaan. Toisekseen tehtävänannossa mainittiin esimerkkinä perheenjäsenistä myös esimerkiksi isoäidit, jotka hyvin harvoin asuvat samassa taloudessa muun perheen kanssa. On mahdotonta arvioida, kuinka paljon tehtävänanto ohjasi vastaajia mieltämään muita henkilöitä kuin perinteisiä ydinperheen jäseniä perheenjäsenikseen. Vastaajilta ei myöskään kysytty, kuinka monta henkeä asuu samassa taloudessa heidän kanssaan. Toisaalta perhekoon määrittely ei liene tarpeen, koska tässä tutkielmassa haluttiin selvittää, ketä nuoret itse kokevat lähimmiksi perheenjäsenikseen. Koska moni vastaajista ei määritellyt viidettä perheenjäsentä, voidaan todeta, että todennäköisesti tarjottu mahdollisuus määrittellä viisi perheenjäsentä oli riittävä. Silti jatkossa samantyyppisissä kyselyissä kannattaa pyytää vastaajia nimeämään kaikki perheenjäsenensä, antamatta esimerkkejä.

6.2 Tutkimustulosten tarkastelu

6.2.1 Äidille ja siskolle uskoudutaan eniten

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaista on nuorten itsestäkertominen perheenjäsenilleen. Ensiksi selvitettiin, millaisia kokemuksia nuorilla on sekä itsestäkertomisesta että sen välttämisestä. Tarkastelun kohteena oli, kenelle perheessä itsestäkerrotaan, miten usein ja mistä aiheista. Lisäksi tarkasteltiin itsestäkertomiseen mahdollisesti liittyviä tilannetekijöitä sekä nuorten käsityksiä uskoutumisen vastavuoroisuudesta perheessään.

Kaiken kaikkiaan nuoret uskoutuivat perheessään melko harvoin. Suurin osa nuorista kertoi uskoutuvansa harvemmin kuin kerran kuukaudessa perheenjäsenelleen. Voi olla niin, että nuoret eivät ylipäättään uskoutu usein tai he uskoutuvat esimerkiksi ystävilleen. Tulos antaa kuitenkin osittaista tukea suomalaisten hiljaisuuden arvostamisen (ks. Wilkins & Isotalus 2009, 13) pohjalta tehdylle päätelmälle, jonka mukaan suomalaisessa puhekulttuurissa ei arvosteta liiallista itsestäkertomista.

Äidit ja siskot olivat selvästi suosituimpia uskoutumisen kohteita. Loput perheenjäsenet olivat uskoutumisen kohteena selkeästi harvemmin. Yksi selitys tähän lienee sukupuoli. Ensinnäkin Miller, Berg ja Archer (1983, 1235–1240) ovat todenneet, että henkilöt, jotka saavat ihmiset uskoutumaan heille, ovat yleensä naisia. Tällaiset naiset ovat sosiaalisia ja heillä on kyky ottaa toisen perspektiivi (tässä aineistossa nuoret puhuivat perheenjäsenen kyvystä ymmärtää).

Toisekseen äitien ja siskojen suosiota uskoutumisen kohteena saattaa selittää se, että suurin osa vastaajista oli naisia. Tyttärillä on todettu olevan läheisempi ja supportiivisempi suhde äitiin kuin isään (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 212). Naisvaltaisen vastaajajoukon takia uskoutuminen isälle saattoi näyttää tässä tutkielmassa tavallista vähäisemmältä, sillä nuorten naisten on todettu uskoutuvan nuoria poikia vähemmän isälleen (Buhrmester & Prager 1995, 26–27; Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 98). Lisäksi on todettu, että tyttärien isäsuhte heikkenee voimakkaammin kuin poikien isäsuhte murrosiän edetessä. Myös tätä eroa on selitetty sukupuolella. Rönkä, Poikkeus ja Viheräkoski (2002, 98–99) ovat esittäneet, että puberteettia läpikäyvä tytär uskoutuu mieluummin asioistaan samaa sukupuolta olevalle vanhemmalleen, koska tämä on kokenut samat kehon muutokset ja viestii samalla tavalla. Tämä selitys sai tukea myös tämän tutkielman vastaajilta. Niin tytöt kuin pojatkin viittasivat sukupuolen merkitykseen. He uskoivat, että samaa sukupuolta oleva vanhempi ymmärtää heitä paremmin. Toisin sanoen vaikka jotkut tutkijat ovat varoittaneet selittämästä liikaa itsestäkertomisen eroja sukupuolella (Dindia & Allen 1992, 118), nuoret itse uskovat kuulijan sukupuolen vaikuttavan heidän päätöksiinsä. Toisaalta äidin on silti todettu olevan isää suositumpi uskoutumisen kohde myös pojille (Buhrmester & Prager 1995, 26–27; Smetana ym. 2006, 208).

Sen sijaan aiemmissä tutkimuksissa ei ole löydetty eroja nuorten aikuisten uskoutumisessa siskoille ja veljille (Dolgin & Lindsay 1999, 397). Kuitenkin tässä tutkielmassa siskot olivat selvästi suositumpi uskoutumisen kohde kuin veljet, kun verrattiin uskoutumistiheyttä ja uskoutumisen aiheiden määrää. Tosin on otettava huomioon, että otoksen sukupuolijakauma ei ollut tasainen. Vastaajat itse

selittivät uskoutumisen välttämistään veljille muun muassa viestintävaikeuksilla. Vastaajat kokivat, ettei veljelle uskoutuminen ollut luontevaa, eivätkä veljet osanneet reagoida kuulemaansa. On todettu, että kuuntelijan positiivinen responsi saa itsestäkertojan kertomaan itsestään enemmän, pidempään ja intiimimmin (Taylor ym. 1969, Cozbyn 1973, 84 mukaan). Näiden tulosten perusteella positiivinen reagointi näyttää olevan myös itsestäkertomisen edellytys.

Toinen mahdollinen selitys eroaviin tuloksiin on se, että iän karttuminen ja itsenäistyminen vaikuttaa sisarusuhteisiin niin, että sisaruksen sukupuolen merkitys vähenee. Dolginin ja Lindsayn (1999) tutkimukseen osallistujat olivat noin 20-vuotiaita yliopisto-opiskelijoita, kun taas tässä tutkielmassa tarkasteltiin 18 vuotta täyttäneiden, pääosin lapsuudenkodissaan asuvien nuorten uskoutumista. Jatkotutkimus on tarpeen, jotta selviäisi, millaisia muutoksia itsestäkertomisessa sisaruksille tapahtuu iän karttumisen myötä.

Vähäinen uskoutuminen muille perheenjäsenille selittyy sillä, että ryhmään oli nimetty henkilöitä, joista suurin osa asuu todennäköisesti eri taloudessa. Läheistä suhdetta heihin on vaikeampi ylläpitää, koska he eivät ole yhtä helposti saatavilla uskoutumista varten kuin samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet.

6.2.2 Uskoutumisen aiheet vaihtelevat kuulijasta riippuen

Nuoret uskoutuivat useimmiten opiskelusta, tulevaisuuden suunnitelmista, harrastuksista ja kokemuksista kodin ulkopuolella. Myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu nuorten uskoutuvan enemmän opiskelusta kuin esimerkiksi ystävyysuhteistaan (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 208). Koska suurin osa vastaajista uskoutui näistä aiheista, aiheita ei välttämättä pidetty kovin luottamuksellisina. Aiheiden luottamuksellisuutta puoltaa kuitenkin se, että osa vastaajista erikseen kirjoitti avoimiin vastauksiin, ettei uskoudu näistä aiheista. Itsestäkertomisen kriteeri täyttyy, koska myös nämä aiheet sisältävät sellaista tietoa, jota esimerkiksi vanhempien olisi vaikea saada tietoon muilla tavoin (Worthy, Gary & Kahn 1969, 59).

Vältetyimpiä uskoutumisen aiheita olivat salaisuudet, arvot, henkinen vointi ja jaksaminen sekä rakkaus- ja parisuhdeasiat. Henkilökohtaisten aiheiden, kuten ihastumisten on todettu myös aiemmissa tutkimuksissa olevan salatumpia kuin esimerkiksi opiskelu (Smetana ym. 2006, 208). Toisaalta päinvastoin kuin tässä tutkielmassa, ystävyysuhteiden on todettu olevan salaisempi aihe kuin parisuhde (Smetana ym. 2006, 208; Mathews, Derlega & Morrow 2006, 90).

Yli puolet vastaajista uskoutui myös salaisimmista aiheista jollekulle perheessään. Vaikuttaa siis siltä, että nuoret jakautuvat kahteen ryhmään: niihin, jotka uskoutuvat myös salaisimmista aiheista perheessään ja niihin, jotka löytävät uskoutumisen kohteensa perheen ulkopuolelta tai eivät uskodu kenellekään. On esitetty, että iän myötä ystävistä ja sisaruksista tulee nuorten ensisijaisia uskottuja vanhempien sijaan (Buhrmester & Furman 1987; Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 98–100). Tässä aineistossa äidille kuitenkin uskouduttiin enemmän kuin siskoille, joten sisarukset, ja varsinkaan veljet, eivät olleet korvanneet vanhempien paikkaa uskoutumisen kohteena. Vaikuttaa siltä, että äidit olivat läsnä nuorten arjessa. Tämän voi päätellä siitä, että äiti oli ensisijainen uskoutumisen kohde, kun kyseessä olivat jokapäiväisen elämän asiat, kuten opiskelu, harrastukset, terveys, raha-asiat ja henkinen vointi. Eniten äideille vältettiin uskoutumista salaisuuksista.

Siskot sen sijaan valittiin ensisijaiseksi uskoutumisen kohteeksi, kun kyse oli arkaluontoisemmista aiheista, muun muassa rakkaussasioista ja salaisuuksista. Tämä viitanee siihen, että osa vastaajista rinnasti siskonsa ystäviin, sillä myös ystäville uskoudutaan rakkaussasioista (Mathews, Derlega & Morrow 2006, 90). Ylipäätään siskoille uskoutuminen vaikutti olevan merkittävää vastaajille, vaikka sisarussuhteet eivät ole saaneet taustakirjallisuudessa yhtä paljon huomiota kuin vanhempien ja nuorten välinen suhde. Vähiten siskoille uskouduttiin raha-asioista, vaikka aihetta ei yleisesti pidetty arkaluontoisempina kuin esimerkiksi salaisuuksia. Raha-asiat eivät saaneet myöskään erityisen paljon mainintoja avoimissa vastauksissa kysyttäessä aiheita, joista uskoutumista vältetään siskoille. Samoin raha-asiat eivät olleet erityisen salattu aihe Dolginin ja Lindsayn (1999, 396) sisarussuhteita koskevassa tutkimuksessa. Noin puolet 212 vastaajasta uskoutui aiheesta sisaruksilleen. Tästä voi päätellä, että raha-asioista puhumista siskoille ei vältetä aktiivisesti, mutta niistä uskoudutaan mieluummin vanhemmille. Sama tilanne lienee käytännön ongelmien kohdalla: aiheesta ei uskouduta usein siskolle, mutta sitä ei erikseen mainittu avoimissa vastauksissa salaisiksi aiheiksi.

Suurimmalla osalla vastaajista suhde isään ei vaikuttanut olevan kovinkaan läheinen tai avoin. Isälle ei uskouduttu usein ja hänen puoleensa käännyttiin ensisijaisesti vain, kun aiheena olivat käytännön ongelmat, esimerkiksi omaisuuden rikkoutuminen. Vaikuttaa siltä, että isän puoleen käännyttiin käytännön ongelmissa myös myöhemmin, sillä myös keski-ikäisiä suomalaisia koskevassa tutkimuksessa osallistujat kertoivat hakevansa isältään instrumentaalista ja tiedollista tukea emotionaalisen tuen sijaan (Virtanen 2009, 129). Isän kanssa vältettiin uskoutumista salaisuuksista ja rakkaussasioista, samoin kuin veljien kanssa. Huomionarvoista oli myös se, että ystävyysuhteet olivat isän kanssa keskustellessa kolmanneksi vältetyin aihe, vaikka koko aineistossa se oli vasta

seitsemänneksi vältetyin (toisin sanoen kuudenneksi suosituin) aihe. Ystävyysuhteet tulevat nuorille yhä merkittävämmiksi iän myötä (Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 98, 100), joten on erikoista, ettei isien kanssa jaeta asioita tästä elämänalueesta. Toisaalta harva vastaaja nimesi isän läheisimmäksi perheenjäsenekseen, joten on ymmärrettävää, ettei hänen kanssaan keskustella luottamuksellisista aiheista.

Veljille uskouduttiin ensisijaisesti kokemuksista kodin ulkopuolella. Veljet saattavat olla muita perheenjäseniä hyväksyvämpiä aiheessa, johon on voitu liittää mielikuvia kielletyistä asioista. Muut perheenjäsenet eivät olleet ensisijaisen uskoutumisen kohteena missään annetussa aiheessa. Tämä on linjassa sen kanssa, että heitä pidettiin perheenjäseninä, joille uskoudutaan harvimminkin. Muille perheenjäsenille uskouduttiin vähiten henkisestä voinnista ja jaksamisesta, mikä selittynee sillä, että avoimissa vastauksissa nuoret kertoivat näkevänsä harvoin näitä perheenjäseniä ja tällöin keskustelut keskittyvät lähinnä opiskeluihin ja harrastuksiin, ei tätä syvällisempiin aiheisiin. Kuten Lin, Harwood ja Bonnesen (2002, 314) ovat epäilleet isovanhempien ja lastenlasten suhteesta, myös tämän tutkielman tulokset tukivat sitä, että kodin ulkopuolella asuvien perheenjäsenten kanssa käytyjen keskustelujen tavoitteena on usein lähinnä vain kuulumisten vaihtaminen.

Rakkaus- ja parisuhdeasiat saivat eniten mainintoja avoimissa vastauksissa, mutta se oli vasta kolmanneksi vältetyin aihe valmiiden vastausvaihtoehtojen mukaan. Eroavaisuus selittynee osin sillä, että vastaajat, jotka olivat vastanneet aiemmin uskoutuvansa rakkaussasioista ja parisuhteesta, tarkensivat avoimessa vastauksessaan, etteivät uskoutu aivan kaikesta parisuhteestaan. Sama tilanne lienee ystävyys- ja muiden ihmissuhteiden osalla. Vaikka selvä enemmistö vastaajista uskoutuu aiheesta, aihe mainittiin kolmanneksi vältetyimpänä aiheena avoimissa vastauksissa. Ystävyysuhteisiin liittyvistä asioista voi kertoa pinnallisesti tai hyvin intiimisti. Toisaalta on otettava huomioon myös se mahdollisuus, että kaikki vastaajat eivät vaivautuneet tai halunneet vastata avoimiin kysymyksiin, jolloin monivalintakysymysten ja avointen kysymysten vertailusta ei voi tehdä kovin vahvoja johtopäätöksiä.

6.2.3 Vastavuoroista uskoutumista taustoittavat tilannetekijät ja kulttuuri

Itsestäkertomisen on todettu aiemmissa tutkimuksissa olevan vastavuoroista (Cozby 1973, 81–82). Tämän tutkielman tulosten mukaan vastavuoroisuusefekti vaikuttaa myös perhesuhteissa. Vastajien arvioiden mukaan suurin osa perheenjäsenistä uskoutui saman verran vastaajille kuin nämä uskoutuivat heille. Ainut poikkeus oli isien kohdalla, joista yli puolet uskoutui vähemmän kuin

vastaajat uskoutuvat heille. Vastaajista suurin osa kertoi uskoutuvansa isilleen harvemmin kuin kerran kuussa, joten jos isät uskoutuvat vastaajille vielä tätä harvemmin, he uskoutuvat todennäköisesti hyvin harvoin. Isien oman uskoutumisen vähyys selittänee myös sitä, miksi heille ei uskouduta usein. Hiukan alle puolet vastaajista nimittäin uskoutui itse mieluummin, jos perheenjäsen uskoutui heille ensin.

Nuoret suosivat tiettyjä tilannetekijöitä uskoutumisensa yhteydessä. Ennen kaikkea he halusivat olla kahden kesken uskoutuessaan. Tämä toive on linjassa myös aiempien tutkimustulosten kanssa (Solano & Dunnam 1985, 185). Kahdenkeskinen tilanne koettaneen yksityisemmäksi. Nuoren on tällöin helpompi arvioida, mistä kaikesta hän haluaa uskoutua. Kahden kesken hän voi myös saada paremmin huomiota sanoilleen.

Nuorten uskoutuminen vaikuttaa ainakin osittain suunnitelmalliselta, koska suurin osa nuorista halusi miettiä etukäteen, mitä aikoo sanoa. Oman uskoutumisen harkitseminen voi johtua omien ajatusten selvittämisestä ja riskinhallinnasta. Nuori miettii omalta kannaltaan, kuinka paljon hän haluaa kertoa. Vaikuttaa siltä, että harkinnassa on kyse pikemminkin yksityisyyden hallinnasta kuin perheenjäsenen reagoinnin pelkäämisestä. Suurin osa kaikista vastaajista oli valmis uskoutumaan, vaikkei ollut varma perheenjäsenen suhtautumisesta asiaan. Tämä johtunee siitä, että perhesuhteet mielletään pysyviksi, eikä niiden katkeamista yleensä pelätä. Siksi myöskään itsestäkertomisen välttämisen syy ei ole perheenjäsenten kohdalla yhtä usein pelko suhteen heikkenemisestä tai katkeamisesta kuin esimerkiksi seurustelukumppaneiden kanssa (Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008, 124). Tosin tulos yllättää sen takia, että vaikka nuoret eivät varsinaisesti pelkäisi suhteen katkeamista, suomalaisten on perinteisesti kuvattu haluavan mieluummin säilyttää harmonian kuin riidellä (Wilkins & Isotalus 2009, 13). Näin ollen voisi olettaa, että suurempi joukko vastaajista olisi ollut varuillaan perheenjäsenen reaktioista.

Uskoutumisen miettiminen etukäteen voi kertoa myös suomalaisessa puhekuulttuurissa ilmenevästä harkitun puheen arvostuksesta. Esimerkiksi Sajavaara ja Lehtonen (1997, 274) ovat esittäneet, että yksi suomalaisen puhekuulttuurin sisäinen viestintäsääntö on: ”puhu vain kun sinulla on asiaa”. Tätä tukee se, että selvästi yli puolet vastaajista uskoutui vain silloin, kun koki siihen tarvetta. Oletettavasti eri henkilöt kuitenkin arvioivat eri tavoin, mikä on puhekynnyksen ylittävä asia ja mikä ei.

Toinen puhekulttuurista mahdollisesti nouseva piirre on kuuntelun arvostaminen (Wilkins & Isotalus 2009, 13). Noin puolet vastaajista toivoi, että perheenjäsen keskittyisi vain kuunteluun nuoren uskoutuessa. Siitä huolimatta vielä suurempi joukko koki uskoutumisen miellyttävämmäksi tekemisen tai yhteisten rituaalien, kuten päivällisen, lomassa. Lisäksi he toivoivat, että perheenjäsen osallistuisi keskusteluun kommentoimalla. Näitä ei siis nähty toisiaan poissulkevinä. On sanottu, että suomalainen puhuu pitkään ja hitaasti, haluamatta keskeytystä (Lehtonen 1984). Näiden tulosten pohjalta vaikuttaa kuitenkin siltä, että tärkeintä ei ole se, että nuori voi pitää pitkiä monologeja. Sen sijaan keskeistä on, että nuori huomaa perheenjäsenensä kiinnostuksen kuunnella. Aktiivisen kuuntelemisen osoittaminen on tärkeää, vaikka perheenjäsen tekisi jotain samanaikaisesti. Tekemisen lomassa uskoutuminen voi tuntua nuoresta luontevammalta, koska silloin ei tarvitse katsoa silmiin. Silmiin katsomisen uskoutumistilanteessa koki epämiellyttäväksi yli puolet vastaajista.

Nuoret suosivat selvästi kasvokkaisviestintää enemmän kuin välitteistä viestintää. Esimerkiksi alle viidennes vastaajista uskoutui mieluummin kirjoittamalla kuin puhumalla. Nuorten on todettu uskoutuvan avoimemmin tietokonevälitteisesti kuin kasvokkain (Joinson 2001). Tästä voi päätellä sen, että uskoutuminen kirjoittamalla voi olla usealle nuorelle helpompaa. Silti tämän tutkielman nuoret halusivat uskoutua mieluummin kasvokkain. Pääosin samassa taloudessa asuville perheenjäsenille kirjoittaminen koettaneen vieraaksi, vaikka uskoutuminen kirjoittamalla olisikin helpompaa.

Kootusti voidaan todeta, että nuoret haluavat uskoutua kahden kesken. He toivovat, että perheenjäsen aloittaisi keskustelun ja osoittaisi kuuntelevansa. Moni myös toivoi, että perheenjäsen uskoutuisi ensin heille. Perheenjäseniltä ja erityisesti vanhemmilta toivottiin aktiivisuutta. Samalla uskoutumisesta ei haluta, yhden vastaajan sanoin, ”tehdä numeroa”. Uskoutumisen pitää tapahtua luontevasti, tekemisen lomassa ja vain silloin, kun on asiaa.

6.2.4 Nuori kaipaa apua ja läheisyyttä

Toisinaan esitetään, että uskoutuvaa ihmistä on parasta vain kuunnella hiljaa. Kaikenlainen neuvominen ja kommentointi on puuttumista toiseen oikeuteen tulkita elämäänsä haluamallaan tavalla. Tämän tutkielman tulokset ovat kuitenkin osittain ristiriidassa tällaisen käsityksen kanssa. Nuoret kertoivat nimenomaan uskoutuvansa saadakseen apua, tukea ja neuvoja. He kaipasivat erityisesti vanhempien perheenjäsenten näkökulmaa asioihinsa ja arvostivat heidän elämänkokemustaan. Jotkin nuoret kertoivat välttävänsä uskoutumista, koska he eivät kokeneet sen hyödyttävän heitä. Myös Stroebe, Schut ja Stroebe (2006, 74–75) ovat esittäneet, että kuulija, joka auttaa kertojaa

ymmärtämään elämänsä tapahtumia toisesta näkökulmasta voi olla enemmän avuksi kuin kuulija, joka ”vain” kuuntelee.

Kun verrataan nuorten kertomia syitä sille, miksi he uskoutuvat tai eivät uskoudu, huomataan, että useimmiten mainituissa syissä on samoja teemoja. Ainut poikkeus löytyy tärkeimmän syyn kohdalla. Vaikka nuorten eniten mainitsema syy uskoutumiselle oli avun hakeminen, niin suurin syy uskoutumisen välttämiseksi ei ollut se, ettei perheenjäsen voinut auttaa. Sen sijaan eniten mainittu syy uskoutumisen välttämiseksi oli pinnallinen suhde. Toisin sanoen vaikka uskoutumisen motiivina on useimmiten avun hakeminen, perheenjäsenen kyky auttaa ei vielä takaa automaattisesti nuoren uskoutumista.

Sekä uskoutumisen että uskoutumisen välttämisen syitä koskevien vastausten pohjalta voidaan hahmottaa kolme tärkeintä syytä ja edellytystä nuoren uskoutumiselle. Ne ovat läheinen ja luottamuksellinen suhde, samanlaisuus sekä viestinnän helppous. Myös aiemmassa tutkimuksessa on löydetty samantyyppisiä syitä nuorten aikuisten uskoutumiselle (Derlega, Winstead, Mathews & Braitman 2008, 117–118). Lisäksi on huomattu, että läheisyys (Yau, Tasopoulos-Chan & Smetana 2009, 1492), vanhemman osoittama hyväksyntä ja vastavuoroinen luottamus (Smetana, Metzger, Gettman & Campione-Barr 2006, 211–213) lisäävät nuoren itsestäkertomista.

Tässä tutkielmassa esitetyt uskoutumisen syyt kuitenkin erosivat aiemmista tutkimuksista (Derlega ym. 2008, 117; Hunter, Barber, Olsen, McNeely & Bose 2011, 456–460, 471) siinä, että tärkeimpien uskoutumisen syiden joukossa ei ollut velvollisuudentunto tai mukautuminen vanhempien odotuksiin. Vain muutama nuori kertoi uskoutuvansa velvollisuudentunnosta, vaikka myös sen on aiemmissa tutkimuksissa todettu ennustavan itsestäkertomista (Darling, Cumsille, Caldwell & Dowdy 2006, 674–676). Lisäksi suomalaisen asiakeskeisen puhekulttuurin (Wilkins & Isotalus 2009, 13) pohjalta olisi voinut olettaa, että nuorten uskoutumisessa olisi korostunut halu tai velvollisuus tiedottaa omista asioistaan vain silloin, kun on asiaa. Uskoutumisessa korostui sen sijaan läheisyys ja luottamus eli itsestäkertomisen suhdekeskeisyys. Voi olla, että tuloksen taustalla on itsestäkertomiseen sekä vanhemman ja lapsen suhteeseen liittyvät kulttuuriset odotukset ja arvot. Nämä ohjaavat osittain nuorten suhtautumista vanhempaansa. Tulokset viittaavat siihen, että tämän tutkielman nuoret haluavat tasavertaista, vertikaalista suhdetta, vaikka he hyväksyvät vanhemman oikeuden asettaa sääntöjä. Voidaan siis päätellä, että aikuisuuden kynnyksellä olevien nuorten itsestäkertomista leimaa toisaalta tarvitsevuus, toisaalta itsenäistyminen. Nuori näkee vanhemman

edelleen avun antajana, mutta toisaalta haluaa itse päättää itsestäkertomisestaan, aivan kuten ystävyyssuhteissaankin.

Toinen tässä tutkielmassa esille noussut uskoutumisen edellytys oli samanlaisuus. Se ilmeni kykyä ymmärtää ja kunnioittaa toisen ajatuksia ja mielipiteitä. Vaikka samanlaisuus voi pohjata ikään tai sukupuoleen, vastauksissa korostettiin myös sitä, että erityisesti vanhemmat välttäisivät nuoren mielipiteiden kritisointia. Toisaalta toivottiin neuvoja ja mielipiteitä vanhemmilta, mutta toisaalta omaa mielipidettä ei haluttu kyseenalaistettavan. Tässä toiveessa voi olla yhteys Sajavaaran ja Lehtosen (1997, 274) toteamukseen siitä, että suomalaisessa puhekulttuurissa on kirjoittamaton sääntö harmoniasta, jonka mukaan toisen mielipidettä pitää kunnioittaa, eikä kyseenalaistaa. Mielipiteen kyseenalaistaminen nähdään helposti yksilön itsensä kritisoinnina. Vanhempien haasteena on tarjota neuvonsa ja elämäkokemuksen myötä karttuneet näkemyksensä niin, ettei nuori koe sitä kritisointina.

Kolmas uskoutumisen edellytys oli viestinnän helppous. Se viittasi luontevaan keskusteluyhteyteen, jossa uskoutuminen on vastavuoroista ja miellyttävää. Uskoutumisen helppouden vastakohtana olivat viestintävaikeudet. Uskoutumista vältettiin, jos koettiin, ettei perheenjäsen osannut reagoida siihen mitenkään. Toisin kuin Derlegan ja kumppaneiden (2008, 121) tutkimuksessa, tässä tutkielmassa viestintävaikeuksien ei nähty johtuvan yksilöiden kyvyttömyydestä kertoa asioistaan. Sen sijaan nuoret selittivät viestintävaikeuksia suhdehistorialla. Uskoutuminen ei ollut luontevaa, koska siitä ei ollut tullut tapa. Erityisesti viestintävaikeuksia koettiin olevan isien ja veljien kanssa.

6.2.5 Nuorten itsestäkertomisesta päättäminen

Aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta löytyy useita eri teoreettisia lähestymistapoja kuvaamaan sitä, kuinka yksilöt päättävät itsestäkertomisestaan. Luvussa 2.7 näistä teorioista tai malleista esiteltiin sosiaalisen läpäisyn teoria (Altman & Taylor 1973, Littlejohnin & Fossin 2008, 202–203 mukaan), itsestäkertomisen päätöksentekomalli (Omarzu 2000), transaktionaalinen malli (Tilton-Weaver ym. 2010) ja yksityisyyden hallinnan teoria (Petronio 1991; 2000). Seuraavaksi tarkastellaan, mitä yhtymäkohtia tai eroja kullakin mallilla tai teoriolla on tämän tutkielman nuorten esittämiin syihin uskoutua tai välttää uskoutumista.

Kuten jo aiemmassa sosiaalisen läpäisyn teorian kritiikissä on todettu, pelkästään luottamuksen ja vuorovaikutuksesta saatavien etujen lisääntyminen ei ennusta riittävän hyvin itsestäkertomisen

syvenemistä (ks. esim. Littlejohn & Foss 2008, 203). Luottamus on yksi tärkeimmistä itsestäkertomisen edellytyksistä, mutta pelkkä luottamus ei automaattisesti johda itsestäkertomiseen. Esimerkiksi tässä tutkielmassa huomattiin, että sekä äideille että siskoille uskouduttiin eniten. Toisin sanoen he ovat läheisiä ja heihin on luottamukselliset suhteet. Silti nuoret uskoutuivat heille osin eri aiheista. Äideille uskouduttiin enemmän arkisista aiheista. Siskoille puolestaan uskoudutaan enemmän myös salaisimmista aiheista. Jos sosiaalisen läpäisyn teoriaa sovellettaisiin suoraan nuorten itsestäkertomiseen perheessä, oletettaisiin, että myös äideille kerrotaan automaattisesti luottamuksellisimmista aiheista. Teoria on kuitenkin liian yksinkertainen kuvatakseen täysin itsestäkertomisen päätöksentekoprosessia.

Omarzun (2000) itsestäkertomisen päätöksentekomalli kuvaa paremmin sitä monimutkaisuutta, mikä nuorten päätöksentekoon liittyy. Mallin mukaan itsestäkertomisen päätöksentekoon liittyy tavoitteiden arviointi, kuulijan arviointi (ts. onko tavoite saavutettavissa uskoutumalla jollekin perheenjäsenelle) ja lopuksi hyötyjen ja haittojen punnitseminen. Mallin mukaan yksilöt tavoittelevat itsestäkertomisen avulla sosiaalista hyväksyntää, läheisyyttä, ahdistuksen helpottumista, sosiaalista kontrollia ja identiteetin selkiytymistä. (Omarzu 2000, 177–181.) Nämä tavoitteet näkyivät myös tämän tutkielman vastauksissa. Sosiaalisen hyväksynnän ja läheisyyden tavoitteen voidaan nähdä olevan uskoutumisen taustalla, kun vastaajat sanoivat uskoutumisensa syyn olevan läheinen suhde ja luottamus. Ahdistuksen helpottuminen viittaa puolestaan uskoutumiseen, jonka syynä ovat avun hakeminen ja katarsis. Osa velvollisuudentunnosta uskoutuvista vastaajista lienee tavoitellut sosiaalista kontrollia. Kun kertoo itse ensin vanhemmalleen, ei tarvitse kertoa niin paljon. Sosiaalisen kontrollin tavoittelu ei kuitenkaan korostunut vastauksissa. Tämä viitanee siihen, että vanhemmilla ei ole enää niin paljon palkintoja, joita nuoret yrittäisivät uskoutumisen avulla saada. Toisin sanoen, kun nuoret saavat päättää itse enemmän asioistaan, heidän ei tarvitse yrittää uskoutumisellaan vakuuttaa vanhempansa antamaan heille etuuksia.

Omarzun (2000, 178) mallin mukaan itsestäkertomisen päätöksentekoprosessissa tavoitteiden arviointia seuraa tavoitteen saavuttamisen todennäköisyyden arviointi. Tämän vaiheen olemassaolo sai tukea myös tämän tutkielman vastauksista. Nuoret miettivät, oliko tavoite saavutettavissa uskoutumisen avulla ja jos oli, kenelle perheessä kannatti uskoutua. Koska eri perheenjäsenille uskouduttiin eri aiheista, voidaan päätellä nuorten oppineen huomaamaan, mikä tavoite toteutuu kunkin perheenjäsen avulla. Esimerkiksi isille uskouduttiin käytännön ongelmista ja siskoille puolestaan rakkausasioista. Isiltä uskottiin siis saavan materiaalista tukea ja siskoilta puolestaan henkistä tukea ja läheisyyttä. Omarzun (2000, 178) kolmas vaihe, hyötyjen ja riskien arviointi,

näkyi myös tämän tutkielman nuorten vastauksissa. Kuten aiemmin todettiin, pelkkä tavoite ei riittänyt uskoutumisen syyksi. Nuoret punnitsivat, auttaako uskoutuminen heitä ja voivatko he luottaa perheenjäsenensä.

Omarzun (2000) malli ei kuitenkaan täysin selitä tämän tutkielman nuorten itsestäkertomista. Ensinnäkään se ei ota huomioon tilannetekijöiden vaikutusta itsestäkertomisen laajuuteen ja keston. Toinen huomiotta jäänyt seikka on tavat. Nuoret itse selittivät tässä tutkielmassa itsestäkertomisen välttämistä sillä, että itsestäkertomisesta tietyille perheenjäsenelle ei ollut muodostunut tapa. Toisin sanoen vaikka mallissa implisiittisesti oletetaan, että nuoret arvioivat itsestäkertomisen kannattavuutta aiempien kokemusten pohjalta, nuoret eivät välttämättä joka kerta tee tuota arviointia tietoisesti, vaan voivat toimia niin kuin ovat tottuneet.

Itsestäkertomisen transaktionaalisessa mallissa (Tilton-Weaver, Kerr, Pakalniskeine, Tokic & Statt 2010) huomioidaan Omarzun (2000) mallia paremmin se, että perheenjäsenet odottavat toistensa käyttäytyvän samoin kuin aiemmissa vuorovaikutustilanteissa. Tutkijoiden mukaan perheenjäsenen reaktio nuoren itsestäkertomiseen vaikuttaa siihen, kertooko nuori tulevaisuudessa asioistaan. Myös tämän tutkielman tulokset vahvistivat tätä näkemystä. Suurin osa vastaajista näki itsestäkertomisen välttämisen johtuvan joko suhteen toisen osapuolen aiemmista reaktioista nuoren itsestäkertomiseen tai suhteen historiasta (uskoutumisesta ei ollut koskaan muodostunut tapa).

Tilton-Weaverin ja kumppaneiden (2010) malli huomioi myös sen, että perhesuhteet ovat prosessi-maisia, eivät yksilön pysyvien ominaisuuksien tulosta. Jos nuori uskaltaa itsestäkertoa aiemmista huonoista kokemuksistaan huolimatta ja perheenjäsen tällöin reagoi itsestäkertomiseen positiivisesti, suhde voi muuttua. Tämä käsitys itsestäkertomisesta prosessina heijastui myös nuorten vastauksista. Nuoret selittivät itsestäkertomisen välttämisen johtuvan perheenjäsentensä viestintä-valinnoista. Vastaajat eivät siis selittäneet viestintäongelmien johtuvan suhteen tai perheenjäsenen pysyvistä ominaisuuksista. Sen sijaan vastaajat korostivat suhteen rakentamisen merkitystä. Jos esimerkiksi vanhemmat olisivat pyrkineet luomaan läheisen suhteen heihin jo lapsuudesta saakka, itsestäkertominen voisi olla heille luontevampaa nykyään.

Neljäs teoria, jonka kautta itsestäkertomisen päätöksentekoa tarkasteltiin kirjallisuuskatsauksessa, oli Petronion (1991; 2000) luoma yksityisyyden hallinnan teoria. Teorian mukaan itsestäkertoja tasapainottelee yksityisyyden ja avoimuuden jännitteiden välillä. Itsestäkertomisen päätöksenteon avuksi luodaan kuvainnollinen raja eli joukko sääntöjä, joiden avulla päätetään muun muassa

kuinka paljon ja kenelle nuori uskoutuu. Toisin kuin Tilton-Weaverin ja kumppaneiden mallissa (2010) itsestäkertomisen päätöksenteossa eivät korostu muistot aiemmasta uskoutumisesta vaan kulttuurissa vallalla olevat yksityisyyteen liittyvät arvot, yksilön piirteet, itsetunto, motivaatio ja sukupuoli (Petronio 2000, 39–40).

Yksityisyyden hallinnan teoriassa itsestäkertomisen esteenä pidetään erityisesti yksityisyyden menettämisen pelkoa (Petronio 1991; 2000). Säilyttämällä salaisuuksia nuori pitää kiinni oman valtakuntansa rajoista. Tässä tutkielmassa yksityisyyden varjeleminen ei kuitenkaan noussut vahvasti esille uskoutumisen välttämisen syynä. Vaikutti pikemminkin siltä, että nuoret itse arvostivat avointa ja läheistä suhdetta erityisesti vanhempiinsa. Lisäksi lähes kaikki vastaajat toivoivat, että myös heidän tulevat lapsensa voisivat uskoutua heille kaikesta. Näiden vastausten pohjalta voidaan päätellä, että nuoret olisivat toivoneet myös itselleen sitä samaa avointa suhdetta perheenjäseniinsä, kuin mitä he toivovat saavuttavansa tulevien lastensa kanssa. Nuorten mukaan vanhemmille uskoutumisen esteenä ei ollut itsenäisyyden menettämisen pelko vaan läheisyyden puute. Jos nuori koki, että vanhempi kuuntelee, kunnioittaa ja välittää, hän oli valmis uskoutumaan.

Tämän vertailun pohjalta voidaan todeta, että tämän tutkielman nuorten vastaukset tukivat eniten Tilton-Weaverin ja kumppaneiden (2010) kehittämää transaktionaalinen mallia. Malli mahdollistaa perhesuhteiden hahmottamisen dynaamisena prosessina. Se ottaa huomioon edellisten vuorovaikutustilanteiden aiheuttamien tunteiden, muistojen ja tapojen vaikutuksen itsestäkertomisen päätöksentekoon. On kuitenkin myönnettävä, että tämä voi osaltaan johtua tässä tutkielmassa käytetystä aineistonkeruutavasta. Esimerkiksi haastatteluaineistosta olisi mahdollisesti voitu löytää enemmän Petronion (1991; 2000) kuvaamia avoimuuden ja sulkeutuneisuuden välisiä jännitteitä.

6.2.6 Tavoitteena avoimuus tulevassa perheessä

Jos nuoret saavat lapsia tulevaisuudessa, he toivoivat lastensa voivan uskoutua heille kaikesta haluamastaan mahdollisimman avoimesti. Nuorten vastauksissa korostui vanhemman rooli uskoutumisen mahdollistajana. Kaikkein eniten mainittiin erilaisia hyvän vanhemman luonteenpiirteitä. Itsestäkertominen hahmotettiin prosessinäkökulman lisäksi suhteen ominaisuutena., sillä itsestäkertomista pidettiin läheisen suhteen luonnollisena seurauksena. Lisäksi vastaajien taustaoletus vaikutti olevan se, että lapsen uskoutuminen on vanhemman hyvistä ominaisuuksista johtuva automaattinen seuraus. Toki on otettava huomioon, että kysymyksenasettelu (mitä tekisit samoin tai toisin kuin perheessäsi, jotta lapsiesi olisi helppo uskoutua sinulle) saattoi vaikuttaa

vastauksiin. Silti vain yksi vastaaja mainitsi, ettei vanhempi voi tehdä juuri mitään edistääkseen lapsensa uskoutumista.

Seuraavaksi verrataan edellä mainittuja nuorten aikomuksia siirtää avoimuuden viestintämalli tuleviin perheisiin Koernerin ja Fitzpatrickin (2002) perheviestintämalliin. Mallin mukaan viestintäkäyttäytyminen perheessä on tulosta kognitiivisista prosesseista, jotka perustuvat perhesuhteiden skeemaan. Mallin mukaan perhesuhdeskeema sisältää tietoa yksilön minuudesta, perheenjäsenistä ja siitä, kuinka perhesuhteissa toimitaan. Lisäksi perhesuhdeskeema sisältää interpersonaalaisia skriptejä, jotka ovat kuvauksia tyypillisten vuorovaikutustilanteiden kulusta. Perhesuhdeskeeman avulla perheenjäsenet voivat suunnitella omaa uskoutumistaan. (Koerner & Fitzpatrick 2002, 74–75.) Nuoret ymmärsivät varhaisien vuorovaikutuskokemusten merkityksen perheviestinnän skeeman syntymiselle. Heidän mielestään oli tärkeää opettaa lapsille jo varhain, että vanhempi on avoin ja uskoutuminen vanhemmalle on luonnollista. Teorian termein, nuoret toivoivat lastensa muodostavan avoimen perhesuhdeskeeman. Tällöin skeemassa on tiedot niin vanhemman turvallisuudesta kuin tyypillisten uskoutumistilanteiden positiivisesta kulusta.

Perheviestinnän mallin mukaan perheenjäsenet käyttävät ensisijaisesti suhdespesifiä skeemaa päätteessään viestintäkäyttäytymisestään. Jos sitä ei ole saatavilla, he turvautuvat suhdetyyppiskeemaan. (Koerner & Fitzpatrick 2002, 82–83.) Tämän tutkielman tulokset vahvistivat tätä perheviestinnän mallin aksiomaa myös itsestäkertomisen osalta. Itsestäkertominen vaihteli muun muassa aiheiden ja tiheyden suhteen riippuen perheenjäsenistä. Toisin sanoen itsestäkertomisesta päätettäessä nuori sovelsi spesifiä suhdeskeemaa pikemmin kuin suhdetyyppiskeemaa. Vain harva nuori kertoi uskoutuvansa tavan vuoksi eli koska hän sovelsi suhdetyyppiskeemaa. Tulos oli odotettavissa. Varsinkin samassa taloudessa asuvissa perheissä yleensä tunnetaan toiset perheenjäsenet niin pitkältä ajalta, että harvoin on tarvetta soveltaa samaa suhdetyyppiskeemaa kaikkiin perheenjäseniin.

Nuoret korostivat spesifin suhdeskeeman merkitystä, kun he kertoivat haluavansa luoda henkilökohtaisen suhteen tulevaan lapseensa. Tämän lisäksi nuoret näkivät tärkeäksi, että koko perheeseen rakennetaan avoin keskustelukulttuuri. Koernerin ja Fitzpatrickin (2002, 85–87) termejä soveltaen he arvostivat korkeaa viestintäorientaatiota. Joissain vastauksissa korostui myös yhdenmukaisuusorientaatio, sillä nuorten mielestä vanhemman pitäisi asettaa perhe töiden edelle.

Itsestäkertominen perheessä muovautuu monien eri tekijöiden yhteistoiminnassa. Siihen vaikuttavat esimerkiksi viestintäsuhteessa koetut aiemmat kokemukset (Tilton-Weaver ym. 2010), kuulijan persoonallisuus (Hargie & Dickson 2004, 249) ja viestintätaidot, perheen viestintämallit (Koerner & Fitzpatrick 2002) ja mahdolliset kulttuuriset itsestäkertomiseen liittyvät arvot ja asenteet (Darling, Cumsille, Peña-Alampay & Coatsworth 2009, 730). Kaikki osaset vaikuttavat toisiinsa. Joka kerran kun uskoudutaan, suhteen osapuolet luovat uudelleen viestintämalleja, joihin seuraavat uskoutumistilanteet ainakin osittain pohjaavat. Kariikoiden voidaan sanoa, että hiljaisuus lisää hiljaisuutta ja avoimuus avoimuutta. Tämän tutkielman pohjalta voidaan todeta, että nuoret arvostavat avointa itsestäkertomista perheessä. Aika näyttää, pystyvätkö nuoret luomaan avoimia viestintämalleja perheeseensä, ja näin vaikuttamaan omalta osaltaan kulttuurisiin asenteisiin itsestäkertomisesta.

Kaiken kaikkiaan tämä tutkielma tarjosi ajankohtaisen katsauksen nuorten itsestäkertomiseen perheessään. Tutkimuksen kohteena eivät olleet vain perheensisäiset dyadit vaan koko perhe, niin kuin nuori sen itse mielsi. Aiemmissa tutkielmissa on keskitytty tarkastelemaan erikseen nuoren itsestäkertomista joko vanhemmilleen, sisaruksilleen tai isovanhemmilleen (ks. esim. Buhrmester & Prager 1995; Howe, Aquan-Assee, Bukowski, Lehoux & Rinaldi 2001; Lin, Harwood & Bonnesen 2002). Tällainen tarkastelu ei kuitenkaan mahdollista vertailua perheenjäsenten välillä. Esimerkiksi tässä tutkielmassa laajemman tarkastelun avulla selvisi, että toisin kuin aiemmissa tutkimuksissa on esitetty (Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 98–100), perheissä ei uskouduta eniten siskoille ja veljille vaan äideille ja siskoille. Myös jatkossa perheitä on perusteltua tutkia kokonaisuuksina, jotta uskoutumista eri perheenjäsenille voidaan ymmärtää paremmin.

Toisekseen tutkielmassa osoitettiin, ettei nuorten itsestäkertomisen välttäminen johtunut niinkään itsenäisyyden suojelemisesta, kuten aiemmissa tutkimuksissa on ehdotettu, vaan pinnallisesta suhteesta. Nuoret arvostivat läheisiä ja avoimia perhesuhteita ja aikoivat luoda avoimuuden viestintämalleja tuleviin perheisiinsä. Tietoa nuorten itsestäkertomisesta perheessään voi hyödyntää vanhemmat sekä opettajat ja muut nuorten kanssa työskentelevät henkilöt.

6.3 Jatkotutkimushaasteet

Tässä tutkielmassa itsestäkertomista tarkasteltiin viestinnän sosiopsykologisesta näkökulmasta. Tutkimuksessa vertailtiin nuorten itsestäkertomista eri perheenjäsenille. Pienen vastaajamäärän vuoksi vastauksia ei voi kuitenkaan yleistää. Jatkotutkimuksen haasteeksi jää nuorten itsestäkerto-

misen tutkiminen laajemmalta vastaajajoukolta. Aineisto saatiin pääosin naisvastaajilta. Tarkastelemalla sukupuoliltaan tasapainoisempaa aineistoa voitaisiin verrata sukupuolten välisiä ajatuksia muun muassa viestintämallien siirrosta tulevaan perheeseen.

Itsestäkertomista on tutkittu vähemmän sosiokulttuurisen tradition piirissä. Tämän tradition mukaiset tutkimusmenetelmät mahdollistaisivat esimerkiksi suomalaisen puhekulttuurin ja itsestäkertomisen ilmiöiden rinnakkaisen tarkastelun. Sosiopsykologisessa tarkastelussa on toki tehty kansainvälisiä vertailuja (ei tosin suomalaisten itsestäkertomisesta), jolloin etnisyys on ollut muuttuja, jonka yhteyttä itsestäkertomiseen on etsitty. Sosiokulttuurinen näkökulma toisi esiin itsestäkertomiseen liitettyjen kulttuuristen käsitysten, uskomusten ja arvojen vaikutuksen itsestäkertomiseen. Jotta itsestäkertomista voitaisiin tutkia aidosti sosiokulttuurisesta näkökulmasta, on tutkimuksessa otettava huomioon suhteen molemmat osapuolet ja itsestäkertomisen prosessimaisuus.

Itsestäkertomista olisi siis syytä tulevaisuudessa tarkastella transaktionaalisena ja dialektisena prosessina, jossa avoimuuden ja sulkeutuneisuuden jaksot vaihtuvat (Dindia 2000, 150–153). Dialektisten jännitteiden ja itsestäkertomisen prosessin tutkimisessa voisi aineistonkeruumenetelmänä toimia parhaiten haastattelut ja videoaineistot. Esimerkiksi Dindia ja Tieu (1996, Dindian 2000, 156–157 mukaan) ovat löytäneet haastatteluaineistosta laadullisen analyysin avulla dialektisia jännitteitä homoseksuaalien itsestäkertomisessa. Toisaalta videoaineisto voi olla haastatteluja varmempi menetelmä, koska kaikki vastaajat eivät välttämättä itse osaa reflektoida suhteissaan vallitsevia avoimuuden ja sulkeutuneisuuden jännitteitä. Tutkija voisi kuitenkin havaita ne videolta. Autenttisen videoaineiston hankkiminen näin intiimistä aiheesta on kuitenkin hankalaa ja mahdollisesti osallistujia kuormittavaa eli epäeettistä.

Prosessinäkökulmaa kannattaisi sen haastavuudesta huolimatta kuitenkin soveltaa. Se sopii erityisesti kuvaamaan perheen vuorovaikutusta, jossa konstruoidaan minuuksia, käsityksiä suhteesta sekä viestinnän normeja, rooleja ja sääntöjä. Prosessinäkökulman avulla voitaisiin tarkastella, mikä merkitys itsestäkertomisella ja siitä saadulla palautteella perheessä on esimerkiksi minäkuvaan ja nuoren itsestäkertomiseen muissa ihmissuhteissa. Esimerkiksi Ledbetter (2009) on esittänyt, että perheessä opitut viestintämallit voivat vaikuttaa siihen, kuinka hyvin lapsi oppii ystävyyssuhteita vahvistavaa viestintäkäyttäytymistä. Tätä olisi kuitenkin syytä tutkia nimenomaan itsestäkertomisen kannalta. Itsestäkertomista voisi tarkastella sukupolvien välillä ja pyrkiä havaitsemaan, siirtyykö jotain itsestäkertomisen malleja sukupolvelta toiselle. Esimerkiksi tässä aineistossa huomattiin, että perheiden miehille ei uskouduttu paljon, eivätkä myöskään he uskoutuneet itse vastaajille. Usea

vastaaja kertoi kokevansa viestintävaikeuksia veljien ja isien kanssa. Selvitettäväksi jää, siirtykö itsestäkertomisen vaikeus sukupolvelta toiselle. Selvää on, että nuoret toivovat avoimuutta perhesuhteisiinsa.

KIRJALLISUUS

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Berg, J. H. & Derlega, V. J. 1987. Themes in the study of self-disclosure. Teoksessa J. H. Berg & V. J. Derlega (toim.) *Self-disclosure: Theory, research, and therapy*. New York: Plenum Press, 1–8.

Bowman, J. M. 2008. Gender role orientation and relational closeness: Self-disclosive behavior in same-sex male friendships. *The Journal of Men's Studies* 16, 316–330.

Buhrmester, D. & Furman, W. 1987. The development of companionship and intimacy. *Child Development* 58, 1101–1113.

Buhrmester, D. & Prager, K. 1995. Patterns and functions of self-disclosure during childhood and adolescence. Teoksessa K. J. Rotenberg (toim.) *Disclosure processes in children and adolescents*. New York: Cambridge University Press, 10–56.

Burr, V. 2004. *Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä*. Suom. J. Vainonen. Tampere: Vastapaino. (Alkuperäisteos 2002.)

Cho, S. H. 2007. Effects of motivations and gender on adolescents' self-disclosure in online chatting. *CyberPsychology & Behavior* 10, 339–345.

Collins, N. L. & Miller, L. C. 1994. Self-disclosure and liking: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin* 116, 457–475.

Cozby, P. C. 1973. Self-disclosure: A literature review. *Psychological Bulletin* 79, 73–91.

Darling, N., Cumsille, P., Caldwell, L. L. & Dowdy, B. 2006. Predictors of adolescents' disclosure to parents and perceived parental knowledge: between- and within-person differences. *Journal of Youth and Adolescence* 35, 667–678.

- Darling, N., Cumsille, P., Peña-Alampay, L. & Coatsworth, D. 2009. Individual and issue-specific differences in parental knowledge and adolescent disclosure in Chile, the Philippines, and the United States. *Journal of Research on Adolescence* 19, 715–740.
- Derlega, V. J., Durham, B., Goekel, B. & Sholis, D. 1981. Sex differences in self-disclosure: Effects of topic, content, friendship and partner's sex. *Sex Roles* 7, 433–447.
- Derlega, V. J., Winstead, B. A., Mathews, A. & Braitman, A. L. 2008. Why does someone reveal highly personal information? Attributions for and against self-disclosure in close relationships. *Communication Research Reports* 25, 115–130.
- Dindia, K. & Allen, M. 1992. Sex differences in self-disclosure: A meta-analysis. *Psychological Bulletin* 112, 106–124.
- Dindia, K. 2000. Self-disclosure, identity, and relationship development: A dialectical perspective. Teoksessa K. Dindia & S. Duck (toim.) *Communication and personal relationships*. Chichester: Wiley, 147–162.
- Dolgin, K. G. & Berndt, N. 1997. Adolescents' perceptions of their parents' disclosure to them. *Journal of Adolescence* 20, 431–441
- Dolgin, K. G. & Lindsay, K. R. 1999. Disclosure between college students and their siblings. *Journal of Family Psychology* 13, 393–400.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fitzpatrick, M. A. & Caughlin, J. P. 2002. Interpersonal communication in family relationships. Teoksessa M. L. Knapp & J. A. Daly (toim.) *Handbook of interpersonal communication*. Los Angeles: Sage, 726–777.
- Hacking, I. 2009. *Mitä sosiaalinen konstruktionismi on?* Suom. I. Koskinen. Tampere: Vastapaino. (Alkuperäisteos 1999.)

- Hargie, O. & Dickson, D. 2004. *Skilled interpersonal communication: research, theory and practise*. 4. painos. London: Routledge.
- Harris, S. M., Dersch, C. A. & Mittal, M. 1999. Look who's talking: Measuring self-disclosure in MTF. *Contemporary Family Therapy* 21, 405–421.
- Heikkilä, T. 2004. *Tilastollinen tutkimus*. 5., uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Hill, C. T. & Stull, D. E. 1987. Gender and self-disclosure: Strategies for exploring the issues. Teoksessa V. J. Derlega & J. H. Berg (toim.) *Self-disclosure: Theory, research, and therapy*. New York: Plenum Press, 81–100.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. *Tutki ja kirjoita*. 10., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Howe, N., Aquan-Assee, J., Bukowski, W. M., Lehoux, P. M. & Rinaldi, C. M. 2001. Siblings as confidants: Emotional understanding, relationship warmth, and sibling self-disclosure. *Social Development* 10, 439–454.
- Hunter, S. B., Barber, B. K., Olsen, J. A., McNeely, C. A. & Bose, K. 2011. Adolescents' self-disclosure to parents across cultures: Who discloses and why. *Journal of Adolescent Research* 26, 447–478.
- Joinson, A. N. 2001. Self-disclosure in computer-mediated communication: The role of self-awareness and visual anonymity. *European Journal of Social Psychology* 31, 177–192.
- Joinson, A. N. & Paine, C.B. 2007. Self-disclosure, privacy, and the Internet. Teoksessa A.N. Joinson, K. McKenna, T. Postmes & U.-D. Reips (toim.) *The Oxford Handbook of Internet Psychology*. Oxford: Oxford University Press, 237–252.
- Jourard, S. M. 1971. *The transparent self*. Tarkistettu painos. New York: Van Nostrand.
- Kelly, A. E. & McKillop, K. J. 1996. Consequences of revealing personal secrets. *Psychological Bulletin* 120, 450–465.

Koerner, A. F. & Fitzpatrick, M. A. 2002. Toward a theory of family communication. *Communication Theory* 12, 70–91.

Laurenceau, J., Barrett, L. F. & Pietromonaco, P. R. 1998. Intimacy as an interpersonal process: The importance of self-disclosure, partner disclosure, and perceived partner responsiveness in interpersonal exchanges. *Journal of Personality and Social Psychology* 74, 1238–1251.

Larson, R. W., Richards, M. H., Moneta, G., Holmbeck, G. & Duckett, E. 1996. Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement and transformation. *Developmental Psychology* 32, 744–754.

Laursen, B. & Collins, W. A. 2004. Parent-child communication during adolescence. Teoksessa A. L. Vangelisti (toim.) *Handbook of family communication*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 333–348.

Leaper, C., Carson, M., Baker, C., Holliday, H. & Myers, S. 1995. Self-disclosure and listener verbal support in same-gender and cross-gender friends' conversations. *Sex Roles* 33, 387–404.

Ledbetter, A. M. 2009. Family communication patterns and relational maintenance: Direct and mediated associations with friendship closeness. *Human Communication Research* 35, 130–147.

Lehtonen, J. 1984. Vaikeneva kulttuuri ja vieraan kielen pelko: Miksi suomalainen vaikenee vieraallakin kielellä. Teoksessa K. Sajavaara, M. Leiwo & M. Eloranta (toim.) *AFinLA Yearbook 1984*. Jyväskylä: Suomen Soveltavan Kielitieteen Yhdistys (AFinLA), 75–94.

Lehtonen, J. & Sajavaara, K. 1985. The silent Finn. Teoksessa D. Tannen & M. Saville-Troike (toim.) *Perspectives on silence*. Norwood, NJ: Ablex, 193–201.

Lin, M-C., Harwood, J. & Bonnesen, J. L. 2002. Conversation topics and communication satisfaction in grandparent-grandchild relationships. *Journal of Language and Social Psychology* 21, 302–323.

Littlejohn, S. W. 1999. *Theories of human communication*. Belmont, CA: Wadsworth.

- Littlejohn, S. W. & Foss, K. A. 2008. *Theories of human communication*. 9. painos. Belmont, CA:Wadsworth.
- Mathews, A., Derlega, V. J. & Morrow, J. 2006. What is highly personal information and how is it related to self-disclosure decision-making? The perspective of college students. *Communication Research Reports* 23, 85–92.
- Mesch, G. S. & Beker, G. 2010. Are norms of disclosure of online and offline personal information associated with the disclosure of personal information online? *Human Communication Research* 36, 570–592.
- Miller, L. C., Berg, J. H. & Archer, R. L. 1983. Openers: Individuals who elicit intimate self-disclosure. *Journal of Personality and Social Psychology* 44, 1234–1244.
- Omarzu, J. 2000. A disclosure decision model: Determining how and when individuals will self-disclose. *Personality and Social Psychology Review* 4, 174–185.
- Parker-Raley, J. 2007. Disclosure and the special bond between mothers and daughters. Conference papers, National Communication Association, 1–29.
- Papini, D. R., Farmer, F. F., Clark, S. M., Micka, J. C. & Barnett, J. K. 1990. Early adolescent age and gender differences in patterns of emotional self-disclosure to parents. *Adolescence* 25, 959–976.
- Pennebaker, J. W. 1997. Writing about emotional experiences as a therapeutic process. *Psychological Science* 8, 162–166.
- Petronio, S. 1991. Communication boundary management: A theoretical model of managing disclosure of private information between marital couples. *Communication Theory* 1, 311–335.
- Petronio, S. 2000. *The boundaries of privacy: Praxis in everyday life*. Teoksessa S. Petronio (toim.) *Balancing the secrets of private disclosures*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 37–50.

- Poutiainen, S. 2007. Finnish cultural discourses about mobile phone communication. University of Massachusetts, Amherst. Doctoral dissertation.
- Punyanunt-Carter, N. M. 2006. An analysis of college students' self-disclosure behaviors on the Internet. *College Student Journal* 40, 329–331.
- Ruiz, S. A. & Silverstein, M. 2007. Relationships with grandparents and the emotional well-being of late adolescent and young adult grandchildren. *Journal of Social Issues* 63, 793–808.
- Rönkä, A., Poikkeus, A.-M. & Viheräkoski, J. 2002. Seiskalta kasille – nuoret ja vanhemmat muutoksessa. Teoksessa T. Kuure, M. Vuori & M. Gissler (toim.) *Viattomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen -siirtymävaiheen tarkastelua. Nuorten elinolot -vuosikirja*. Jyväskylä: Gummerus, 95–104.
- Sajavaara, K. & Lehtonen, J. 1997. The silent Finn revisited. Teoksessa A. Jaworski (toim.) *Functions of silence*. Berlin: Mouton de Gruyter, 263–283.
- Sallinen, A. 2000. Suomalainen viestintäkulttuuri eurooppalaisessa kontekstissa. Teoksessa M. Valo (toim.) *Nykytietoa puheviestinnän opetuksesta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen julkaisuja, 6–14.
- Sallinen-Kuparinen, A. 1986. Finnish communication reticence. Perceptions and self-reported behavior. University of Jyväskylä. *Studia Philologica Jyväskyläensia* 19.
- Schug, J., Yuki, M. & Maddux, W. 2010. Relational mobility explains between- and within-culture differences in self-disclosure to close friends. *Psychological Science* 21, 1471–1478.
- Smetana, J. G., Metzger, A., Gettman, D. C. & Campione-Barr, N. 2006. Disclosure and secrecy in adolescent-parent relationships. *Child Development*, 77, 201–217.
- Solano, C. H. & Dunnam, M. 1985. Two's company: Self-disclosure and reciprocity in triads versus dyads. *Social Psychology Quarterly* 48, 183–187.

- Stattin, H. & Kerr, M. 2000. Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development* 71, 1072–1085.
- Stroebe, M., Schut, H. & Stroebe, W. 2006. Who benefits from disclosure? Exploration of attachment style differences in the effects of expressing emotions. *Clinical Psychology Review* 26, 66–85.
- Tidwell, L. C. & Walther, J. B. 2002. Computer-mediated communication effects on disclosure, impressions, and interpersonal evaluations. Getting to know one another a bit at a time. *Human Communication Research* 28, 317–348.
- Tilton-Weaver, L., Kerr, M., Pakalniskeine, V., Tokic, A., Salihovic, S. & Stattin, H. 2010. Open up or close down: How do parental reactions affect youth information management? *Journal of Adolescence* 33, 333–346.
- Valkonen, T. 2003. Puheviestintätaitojen arviointi: näkökulmia lukiolaisten esiintymis- ja ryhmätaitoihin. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä Studies in Humanities* 7.
- Virtanen, I. A. 2009. Finnish supportive communication: A qualitative study on middle-aged singles' support seeking. Teoksessa R. J. Wilkins & P. Isotalus (toim.) *Speech culture in Finland*. Lanham: University Press of America, 117–138.
- Wilkins, R. J. & Isotalus, P. 2009. Finnish speech culture. Teoksessa R. J. Wilkins & P. Isotalus (toim.) *Speech culture in Finland*. Lanham: University Press of America, 1–16.
- Willoughby, T. & Hamza, C. A. 2011. A longitudinal examination of the bidirectional associations among perceived parenting behaviors, adolescent disclosure and problem behavior across the high school years. *Journal of Youth and Adolescence* 40, 463–478.
- Worthy, M., Gary, A. L. & Kahn, G. M. 1969. Self-disclosure as an exchange process. *Journal of Personality and Social Psychology* 13, 59–63.

Yau, J. P., Tasopoulos-Chan, M. & Smetana, J. G. 2009. Disclosure to parents about everyday activities among American adolescents from Mexican, Chinese, and European backgrounds. *Child Development* 80, 1481–1498.

Elektroniset julkaisut:

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet. 2010. Liitetaulukko 2. Perheväestö ja perheen keskikoko 1950–2010. Helsinki: Tilastokeskus.

<http://www.stat.fi/til/perh/2010/perh_2010_2011-05-27_tau_002_fi.html>. Viitattu: 29.6.2011.

LIITTEET

LIITE 1 Tutkimuslupa

TAMPEREEN KAUPUNKI
Hyvinvointipalvelut
Lukiokoulutus
Rehtori

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA

3 §
TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

28.01.2011

Hanna Porrassalmi on jättänyt tutkimuslupahakemuksen Tampereen lyseon lukiolle. Tutkimus tarkastelee nuorten aikuisten itsensä kertomisesta perheissään sekä sitä, kuinka suomalainen puhekulttuuri taustoittaa sitä. Tutkimus suoritetaan sähköisellä kyselyllä. Kohderyhmänä ovat jo 18-vuotta täyttäneet tai sitä vanhemmat.

Tutkimus on pro gradu -työ ja on osa maisterin tutkielmaa.

Tampereen lyseon lukion vs. rehtori päätti,

että Hanna Porrassalmelle myönnetään tutkimuslupa Tampereen lyseon lukiossa kevätlukukaudella 2011. Tutkimusta ohjaavat FT Tuula-Riitta Välikoski, Tampereen yliopistosta. Yhteyshenkilönä Tampereen lyseon lukiosta toimii vs. rehtori Heini Mäenpää.

Heini Mäenpää
Vs. rehtori

Ilmoitus

Porrassalmi

Lisätietoja

Tampereen lyseon lukion vs. rehtori Heini Mäenpää
puh.5654 6311
etunimi.sukunimi@tampere.fi

LIITE 2 Kyselylomake

Huom. Tähän liitteeseen on merkitty myös selitetekstit. Ne näkyivät e-versiossa vain silloin, kun vastaaja vei hiiren kursorin kysymysmerkin päälle.

Kysely nuorten aikuisten uskoutumisesta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa **18 vuotta täyttäneiden** nuorten aikuisten käsityksiä uskoutumisesta perheessään. Työ on puheviestinnän pro gradu -tutkielma Tampereen yliopiston viestinnän, median ja teatterin tieteenalayksikössä.

Uskoutuminen tarkoittaa sellaisen itseä koskevan, tärkeän ja luottamuksellisen tiedon paljastamista toiselle, jota toinen ei saisi muuta kautta helposti selville. Uskoutumisen piiriin kuuluvat muun muassa tunteet, kokemukset ja salaisuudet.

Voit vastata anonyymisti. Vastaukset ovat luottamuksellisia ja ne tuhoetaan viimeistään 31.1.2012. Jos tarvitset apua kysymysten vastaamiseen, siirrä hiiren kursori oranssin kysymysmerkin päälle.

Osio I

1. Kenelle uskoudut? Kirjoita perheenjäsenesi (esim. isä, äitipuoli, isoäiti) sarakkeisiin siinä järjestyksessä, kenelle uskoudut eniten. Valitse korkeintaan viisi perheenjäsentä, vaikka perheesi olisi suurempi.

? Kirjoita tähän ne henkilöt, jotka koet kuuluvan perheeseesi siinä järjestyksessä, kenelle uskoudut eniten. Kirjoita paikalle 1. se perheenjäsen, kenelle uskoudut eniten, paikalle 2. se perheenjäsen, kenelle uskoudut toiseksi eniten jne.

Perheenjäsen

1.
2.
3.
4.
5.

2. Kuinka usein uskoudut kullekin perheenjäsenellesi? Ajattele perheenjäseniäsi samassa järjestyksessä kuin kohdassa 1.

? Perheenjäsen 1. tarkoittaa henkilöä, kenelle uskoudut eniten perheessäsi, perheenjäsen 2 henkilöä, kenelle uskoudut toiseksi eniten jne. Valitse uskoutumistasi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

päivittäin viikoittain 1–2 krt/kk harvemmin kuin 1 krt/kk

- Perheenjäsen 1.
- Perheenjäsen 2.

Perheenjäsen 3.

Perheenjäsen 4.

Perheenjäsen 5.

3. Kuinka paljon perheenjäsenesi uskoutuvat sinulle? Käytä samaa perheenjäsenten järjestystä kuin aiemmin. Perheenjäseneni uskoutuu minulle Käytä samaa perheenjäsenten järjestystä kuin kysymyksessä 1.

	vähemmän kuin minä hänelle	saman verran kuin minä hänelle	enemmän kuin minä hänelle
Perheenjäsen 1.	☐	☐	☐
Perheenjäsen 2.	☐	☐	☐
Perheenjäsen 3.	☐	☐	☐
Perheenjäsen 4.	☐	☐	☐
Perheenjäsen 5.	☐	☐	☐

4. Mistä aiheista yleensä uskoudut kullekin perheenjäsenelle? Vastaa samassa järjestyksessä kuin kohdassa 1.

Perheenjäsen 1. Tarkoittaa perheenjäsentä, jolle uskoudut eniten. Voit valita aiheista useamman vaihtoehdon.

- opiskelu
- harrastukset
- kokemukset kodin ulkopuolella
- käytännön ongelmat (omaisuutta rikkoontuu tms.)
- arvot ja asenteet
- salaisuudet
- tulevaisuuden suunnitelmat
- terveys
- oma henkinen vointi ja jaksaminen
- ystävyys- ja yleiset ihmissuhteet
- rakkaus- ja parisuhdeasiat
- raha-asiat

Joistakin muista aiheista, mistä?

Perheenjäsen 2. Tarkoittaa perheenjäsentä, jolle uskoudut toiseksi eniten. Voit valita aiheista useamman vaihtoehdon.

- opiskelu
- harrastukset
- kokemukset kodin ulkopuolella
- käytännön ongelmat (omaisuutta rikkoontuu tms.)
- arvot ja asenteet
- salaisuudet

- tulevaisuuden suunnitelmat
- terveys
- oma henkinen vointi ja jaksaminen
- ystävyys- ja yleiset ihmissuhteet
- rakkaus- ja parisuhdeasiat
- raha-asiat

Joistakin muista aiheista, mistä?

Perheenjäsen 3. [?](#) Tarkoittaa perheenjäsentä, jolle uskoudut kolmanneksi eniten. Voit valita aiheista useamman vaihtoehdon.

- opiskelu
- harrastukset
- kokemukset kodin ulkopuolella
- käytännön ongelmat (omaisuutta rikkoontuu tms.)
- arvot ja asenteet
- salaisuudet
- tulevaisuuden suunnitelmat
- terveys
- oma henkinen vointi ja jaksaminen
- ystävyys- ja yleiset ihmissuhteet
- rakkaus- ja parisuhdeasiat
- raha-asiat

Joistakin muista aiheista, mistä?

Perheenjäsen 4. [?](#) Tarkoittaa perheenjäsentä, jolle uskoudut toiseksi vähiten. Voit valita aiheista useamman vaihtoehdon.

- opiskelu
- harrastukset
- kokemukset kodin ulkopuolella
- käytännön ongelmat (omaisuutta rikkoontuu tms.)
- arvot ja asenteet
- salaisuudet
- tulevaisuuden suunnitelmat
- terveys
- oma henkinen vointi ja jaksaminen
- ystävyys- ja yleiset ihmissuhteet
- rakkaus- ja parisuhdeasiat
- raha-asiat

Joistakin muista aiheista, mistä?

Perheenjäsen 5. [?](#) Tarkoittaa perheenjäsentä, jolle uskoudut vähiten. Voit valita aiheista useamman vaihtoehdon.

- opiskelu

- harrastukset
- kokemukset kodin ulkopuolella
- käytännön ongelmat (omaisuutta rikkoontuu tms.)
- arvot ja asenteet
- salaisuudet
- tulevaisuuden suunnitelmat
- terveys
- oma henkinen vointi ja jaksaminen
- ystävyys- ja yleiset ihmissuhteet
- rakkaus- ja parisuhdeasiat
- raha-asiat

Joistakin muista aiheista, mistä?

5. Kerro omin sanoin, mistä aiheista et uskoudu kullekin perheenjäsenellesi. Vastaa samassa järjestyksessä kuin kohdassa 1.

[?](#) Kirjoita ne aihealueet, mistä et halua uskoutua.

Aihe

Perheenjäsen 1.	____
Perheenjäsen 2.	____
Perheenjäsen 3.	____
Perheenjäsen 4.	____
Perheenjäsen 5.	____

Osio II

1. Alla on väittämiä uskoutumisesta. Pitävätkö ne paikkaansa, kun uskoudut perheenjäsenillesi?

Uskoudun mieluiten perheenjäsenilleni

[?](#) Valitse uskoutumistasi parhaiten kuvaava väittämä.

	pitää paikkaansa	ei pidä paikkaansa
kahden kesken	☐	☐
kun perheenjäseneni keskittyy vain kuuntelemiseen tekemisen lomassa	☐	☐
tilanteessa, jossa ei tarvitse katsoa silmiin	☐	☐
kun perheenjäsen aloittaa keskustelun esim. kysymyksellä	☐	☐
kun perheenjäsen uskoutuu minulle ensin	☐	☐
perheen yhteisten rituaalien lomassa (päivälliset, iltatoimet jne.)	☐	☐
jos olen etukäteen miettinyt, mitä haluan sanoa	☐	☐
kun perheenjäsen osallistuu keskusteluun kommentoimalla puhelimesta puhuen	☐	☐
kirjoittamalla esimerkiksi sähköpostin, tekstiviestin tai kirjeen	☐	☐

vain kun koen tarvetta uskoutumiselle
perheemme tavan vuoksi
vaikka en olisi varma, kuinka perheenjäseneni reagoi
kertomaani

2. Kerro kokonaisilla virkkeillä, miksi uskoudut tai et uskoudu kullekin perheenjäsenelle. Voit myös kertoa esimerkkejä. Käytä samaa perheenjäsenten järjestystä kuin aiemmin.

Aloita lauseet: "Uskoudun, koska...." ja "en uskoudu, koska..."

? Esim. uskoudun äidille, koska hän... En kerro pikkuveljelleni aiheesta x, sillä..

Syyt

Perheenjäsen 1.	____
Perheenjäsen 2.	____
Perheenjäsen 3.	____
Perheenjäsen 4.	____
Perheenjäsen 5.	____

Osio III

1. Olet juuri kertonut omasta uskoutumisestasi perheessäsi. Kuvittele, että itselläsi on joskus lapsia. Mistä asioista toivoisit lastesi voivan uskoutua sinulle? ? Kerro omin sanoin, mistä aiheista toivot, että lapsesi uskoutuisi sinulle.

2. Mitä tekisit samoin tai toisin kuin lapsuuden perheessäsi, jotta lastesi olisi helppo uskoutua sinulle? ? Kerro omin sanoin, kuinka edesauttaisit lapsesi uskoutumista.

Osio IV

Taustatiedot ? Valitse oikea vaihtoehto.

Sukupuoli: nainen mies

Miten asut? ? Asutko perheen kanssa vai oletko muuttanut pois kotoa?
 Perheen kanssa omassa asunnossa/poissa kotoa

Ikä ? Valitse mihin ikäryhmään kuulut.
 18–19 vuotta 20–21 vuotta yli 22 vuotta

Kiitos osallistumisestasi!

LIITE 3 Uskoutumisen syyt

Syy (mainintojen lukumäärä)	Määritelmä	Esimerkki
Avun hakeminen (59)	Perheenjäsen pystyy tarjoamaan apua tai tukea.	Uskoudun, koska hän (äiti) voi keksiä ratkaisun ongelmaani tai muuten auttaa. (V 3, nainen)
Läheinen suhde/luottamus (51)	Vastaaja on luottamukseen perustuvassa, emotionaalisesti läheisessä suhteessa perheenjäsenensä.	Uskoudun, koska äitini on ollut kanssani jokaisen hetken aikana. Olemme hyvin läheiset ja hän aina tukee ja ymmärtää. (V 6, nainen)
Samanlaisuus (30)	Vastaajalla ja perheenjäsenellä on jotain yhteistä, joka edesauttaa keskinäisen ymmärryksen muodostumista.	Uskoudun, koska miesten kesken on helppo keskustella asioista. (V 45, mies) Uskoudun koska olemme (siskon kanssa) samantyyppisiä ihmisiä, samanlainen ajatusmaailma. (V 36, nainen)
Toinen kuuntelee, viestintä on helppoa (20)	Perheenjäsen osoittaa kuuntelevansa. Uskoutuminen koetaan vaivattomaksi.	Uskoudun (veljelleni), koska se on helppoa. (V 41, nainen)
Velvollisuus ilmoittaa, tapa (18)	Vastaaja kokee omaavansa tärkeää tietoa, josta perheenjäsen on oikeutettu tietämään, tai tulisi joka tapauksessa tietämään. Uskoutuminen on tapa.	Uskoudun, koska äidille uskoudutaan ja äidille on tarve kuulla ja tietää. (V7, nainen) Uskoudun, koska se on vanha tapa. (V 55, nainen)
Läheisyyden lisääminen (12)	Vastaaja haluaa uskoutumisensa avulla lisätä ja ylläpitää läheisyyttä suhteessa sekä rohkaista vastavuoroiseen uskoutumiseen.	Uskoudun (veljelle), koska haluan hänen olevan niin sanotusti osa perhettä. Kertomalla hänelle asioita minusta annan hänelle myös mahdollisuuden kertoa minulle omista huolistaan. (V 31, nainen)
Saatavuus (8)	Uskoutumisen kohde valitaan fyysisen läheisyyden tai saatavuuden mukaan.	Uskoudun, koska tämä perheenjäsen (sisko) on aina läsnä. (V 65, nainen)
Toinen kysyi (7)	Perheenjäsen kysyy asioita ja haluaa tietää.	--Uskoudun useammin äidille kuin isälle, koska hän kyselee itse asioistani. (V 22, mies)
Vastavuoroisuus (6)	Vastaaja uskoutuu, koska perheenjäsen on uskoutunut hänelle.	Hän on uskoutunut minulle. (V 5, mies)
Katarsis (4)	Uskoutuminen helpottaa emotionaalisesti.	Uskoudun, koska se auttaa pahaa oloa-- . (V 27, nainen)
Kouluttaminen (3)	Halu edistää perheenjäsenen tietämystä asioista tai neuvoa tätä.	--yritän samalla olla "varoittavana esimerkkinä" (siskolle). (V 34, nainen)
Omien ajatusten selventäminen (1)	Ajatusten ja tunteiden selkeyttäminen, itseymmärryksen lisääntyminen	Uskoudun (isälle)--saadakseni asiat selviksi edes itselleni. (V 66, nainen)

LIITE 4 Syyt uskoutumisen välttämiseen

Syy (mainintojen lukumäärä)	Määritelmä	Esimerkki
Pinnallinen suhde (28)	Suhde ei ole riittävän läheinen, jotta siinä voisi uskoutua.	En uskoudu (isälle), sillä en tunne että olisimme sillä tavalla läheisiä että haluaisin ruveta jakamaan yksityisasiotani hänen kanssaan. (V 27, nainen)
Erilaisuus sekä kunnioituksen ja keskinäisen ymmärryksen puute (27)	Vastaaja kokee olevansa erilainen kuin perheenjäsen. Se voi johtua ikäerosta, sukupuolesta tai ajattelutavoista. Perheenjäsen ei kunnioita vastaajan mielipiteitä.	En uskoudu, koska hän (sisko) on niin nuori. (V 55, nainen) Äidille en uskoudu, koska siinä ei ole mitään järkeä. Se vain iskettäisiin myöhemmin vasten kasvojani. (V 66, nainen)
Yksityisyyden varjeleminen (9)	Vastaaja ei luota perheenjäsenen kykyyn säilyttää salaisuuksia.	En uskoudu, sillä hän (sisko) ei osaa pitää asioita yksityisinä ja salaisina. (V 31, nainen)
Viestintävaikeudet (9)	Uskoutumista ei koeta luontevaksi, koska se ei ole ollut tapa.	En uskoudu (veljelle), koska en osaa olla luonteva puhuessani hänelle. (V 53, nainen)
Vastavuoroisuus puuttuu (8)	Perheenjäsen ei uskoudu omista asioistaan vastaajalle, eikä välttämättä osaa keskustella asioista.	En uskoudu, koska hän (veli) ei osaa suhtautua tai kommentoida asioihin oikein mitenkään. (V 31, nainen) En uskoudu, koska ei hänkään (isä) uskoudu minulle. (V 18, nainen)
Toisen suojeleminen (7)	Vastaaja salaa tietoa, koska kertominen voisi loukata tai huolettaa perheenjäsentä.	En uskoudu, koska en halua äidin huolehtivan liikaa. (V 8, nainen)
Häpeä ja itsesyytökset (3)	Vastaaja ei uskoudu aiheesta, koska kokee siitä häpeää tai/ja syyllisyyttä.	En uskoudu silloin, kun joku hävettää liiaksi. (V 47, mies)
Toinen ei voi auttaa (3)	Vastaaja ei uskoudu perheenjäselle, koska tämä ei voi auttaa asiassa.	En uskoudu (siskolle), koska kertominen ei auta minua millään tavalla. (V 45, mies) En uskoudu isälle arkaluontoisista asioista, kuten ihmissuhteet ja ongelmat, koska isän apu ja ymmärrys ei ole yhtä suuri kuin äidillä. (V 39, mies).
Huoli kunnioituksen menettämisestä (2)	Vastaaja ei uskoudu, koska pelkää, että perheenjäsen pitäisi vastaajaa huonompana kuuluttuaan asiasta.	Aina en uskoudu jotten kuulostaisi tyhmältä. (V 62, nainen)

LIITE 5 Vanhemman keinot edistää lapsensa uskoutumista tälle

Keino	Määritelmä	Esimerkki
Avoimuuteen rohkaisu (25)	Vanhempi voi neuvoa lastaan uskoutumaan ja kysellen osoittaa kiinnostustaan. Hän voi tehdä puhumisesta ja uskoutumisesta tavan pienestä pitäen.	Tekisin samoin kuin lapsuuskodissani, eli neuvoisin avoimuuteen. Salaisuuksia saa olla, mutta asioita ei pidä pitää liikaa sisällään, jos ne painavat mieltä. (V 53, nainen)
Vastavuoroisuus (22)	Vanhempi voi luoda avoimen ilmapiiirin kertomalla itse asioistaan ja puhumalla suoraan myös vaikeista asioista.	Olisin avoimempi kuin perheessäni on tapana. Vaikka tilanne on parantunut, on joissain asioissa silti sellainen meininki, että jos niistä ei puhuta niitä ei ole olemassakaan. (V 9, nainen)
Läheisen ja luottamuksellisen suhteen rakentaminen (17)	Vanhempi voi rohkaista lasta ja osoittaa rakkauttaan.	Mahdollisimman rohkaiseva ja rakentamalla läheinen suhde lapsiini. (V 4, mies)
Lapsen ymmärtäminen ja kunnioittaminen (13)	Vanhempi ei nimittle tai nolaa lasta, eikä käytä lapsen kertomia tietoja tätä vastaan. Vanhempi voi kuitenkin esittää perustellun mielipiteensä, jos hän on eri mieltä lapsensa kanssa.	Kunnioittaisin mielipidettä ja asennetta enkä painaisi niitä maahan. (V 16, nainen) Olisin suvaitsevaisempi eroaville mielipiteille. Se ei kuitenkaan tarkoita, että antaisin lapselle periksi tai en perustelisi omaa kantaani hänelle. (V 3, nainen)
Saatavuus (9)	Vanhempi voi osoittaa olevansa henkisesti ja fyysisesti lapsen saatavilla ja viettää aikaa yhdessä lapsensa kanssa.	Viettäisin heidän kanssaan yhtä paljon aikaa kun minun kanssani on lapsena vietetty. Veisin heitä mahdollisimman paljon erilaisille retkille ja aktiviteetteihin ja antaisin kokea kaikkea yhdessä perheen kanssa. - - (V 57, nainen) --Toisaalta haluaisin myös tehdä selväksi että olen tavoitettavissa milloin vain ja minulle voi puhua ihan kaikesta. (V1, nainen)
Turvallinen vanhemmuus (7)	Vanhempi ei jaa liikaa omia ongelmiaan lapselle ja pitää lupauksensa. Hän ei käytä väkivaltaa tai pelottelua kasvatusmenetelmänä.	En löisi heitä, tai sättisi heitä silloin, jos he esim. vahingossa jättäisivät sormensa oven väliin. (V 66, nainen) En jakaisi oman parisuhteeni ongelmia lapsille --.V 2, nainen)
Kuunteleminen (6)	Vanhempi voi osoittaa kuuntelevansa lastaan.	Kuuntelisin paremmin.. (V 5, mies)
Lapsen auttaminen (3)	Vanhempi voi auttaa lastaan	Haluaisin tasapainoisemmat suhteet omiin lapsiini ja haluaisin että he voisivat luottaa vanhempiinsa ja tietää että he auttavat heitä kaikissa tilanteissa. (V 55, nainen)
Rentous (2)	Vanhempi voi edistää uskoutumista olemalla rento.	Olemalla rento ja helposti toimeen tultava juttelussa. (V 11, mies)